

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SPROGFORENINGENS

ALMANAK

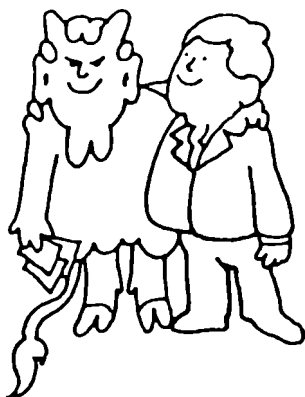
FOR 1979

18. MAJ 1843 DROG SEKS TUSIND SØNDERJYDER
TIL DEN FØRSTE SPROGFEST PÅ SKAMLINGSBANKEN

Terminen:

Vi husker - og betaler

Vil De holde terminsudgifter for sig, kan vi stille et budgetskema op over disse udgifter for et helt år, så vi kan se, hvor meget der skal overføres hver måned fra Deres faste konto i banken til Deres familiekonto.

Herfra hentes pengene til betaling ved terminerne. På Deres terminskonto forrentes pengene på bankbog med 3 måneders opsigelse.

 HANDELSBANKEN

- altid med i billedet

SPROGFORENINGENS ALMANAK FOR 1979

86. ÅRGANG

Udgivet af Sprogforeningen - Redaktion: Jørgen Mågård

DY-PO BOGFORLAG - SØNDERBORG 1979

Den, der ta'r sig af budgettet, kan få det nemt.

Ta' en snak med os om
budgetkonto med betalingservice. Og spar tid.

DEN DANSKE BANK
AF 1871 AKTIESELSKAB

INDHOLDSFORTEGNELSE

Formærkelser og planeter 1979	4	Carl Georg Ottsen, Langesø	138
Kalender og tidevandstabel	6	Goslar Carstens, Husum	139
Højlandet ved vestkysten	30	Hans Jensen, Bæk	141
Ferieplan for skolerne i Sydslesvig	30	Ingwer Thede Boysen, Lindholm	142
Solens op- og nedgang. Korrektioner for Sønderjylland	31		
Anker Jørgensen:		HÅNDBOG:	
En grænselandskronik	33	Det danske kongehus	146
Esben Høllund Carlsen:		Regering og folketing	147
Barndommens hækk	38	Folketingsvalget den 15. februar 1977	148
Gynther Hansen: Sprogforeningen - en befrielsesbevægelse	48	Stemmetal i Sønderjyllands amtskreds	148
Sigfred Andresen: En tahl i Affenrå	54	Valgt i Sønderjyllands amtskreds	149
Sigfred Andresen: Jærn Bommands enghe	56	Amf og kommuner	150
Jens Lampe: Den kostbare tid	59	Amftrådet's medlemmer	152
Bent William Rasmussen:		Kommuner i Sønderjyllands amf	154
De underlige vaner	67	Foreninger, Institutioner, organisationer m. v.	158
E Skoelmesterkuen: To digte	79	Kunfforeninger	162
Jes Caspersen: Børnehaver i Sønderjylland	81	Undervisning, efterskoler, højskoler m. v.	162
En grænselandsstll	100	Biblioteker og arkiver	165
Christian Andresen: Fy da, forell' andf	106	Museer	166
V. Tams Jørgensen: Hvad er friskf?	107	Landbrug	168
Aage Jensen: Anne å Jens i e mark	113	Landbolforeninger	172
L. S. Ravn: Fra sidste århundrede	118	Husmandsforeninger	174
		Husdyrbrugsorganisationer	176
		Skovbrug	178
MINDEORD:		Husholdningsforeninger	178
Svend Johannsen, Vesterholt	121	Mejeriforeninger	180
P. Staurup, Redding	123	Slagterier og kreatureksport	181
Claus Christensen, Lavensby	125	Det Jydske Haveselskab	182
Peter Chr. Hansen, Bolderslev	126	Handel	184
Lorens Peter Staugaard, Dybbøl Tving	128	Håndværk og Industri	188
Jens Peter Jensen, Agerskov	129	Finanslering	192
Dirk Dirks, Kruså	131	Turistforeninger	194
Holger Jacobsen, Åbenrå	132	Danske Institutioner og foreninger i Sydslesvig	196
Aage Møller, Rønhoved	134	Markedsforfegnelse for 1979	202
Johannes Rohdls, Husum	136	Jagl	204
Josias Styrk, Vlsby	137		

© Sprogforeningens Almanak

Citater — med tydelig kildeangivelse — tilladt
i henhold til gældende regler.

ISBN nr. 87-85174-18-1

*Tekster til næste udgave må — såfremt anden aftale ikke foreligger
— være indsendt inden 1. marts 1979. Manuskripter til mindeord
modtages dog indtil 1. august.*

SPROGFORENINGENS ALMANAK

Redaktion: Jørgen Mågård, Bovvej 4, 6330 Padborg

Formørkelser i året 1979

1. **Total solformørkelse** den 26. februar, **usynlig** i Danmark. Formørkelsen ses i nordvestlige del af Atlanterhavet, på Grønland, på Færøerne samt i de vestlige dele af Europa. Desuden ses formørkelsen i hele Nord- og Mellemamerika samt i de nordøstlige dele af Stillehavet. Den bliver total i et bælte, der går fra et punkt i Stillehavet ind over det nordvestligste USA og over Canada til Grønland, hvor det ender.
2. **Partiel måneformørkelse** den 13. marts, **synlig** i hele Danmark. Formørkelsen begynder kl. 20^h29^m og slutter kl. 23^h47^m. Den er på sit højeste kl. 22^h8^m og omfatter da 86/100 af Månens diameter.
3. **Ringformet solformørkelse** den 22. august, **usynlig** i Danmark. Formørkelsen ses i de sydlige dele af Sydamerika, i dele af Antarktis, samt i de sydligste dele af Atlanterhavet og Stillehavet. Den bliver ringformet i et område nær Antarktis.
4. **Total måneformørkelse** den 6. september, **usynlig** i Danmark.

Planeterne i året 1979

Merkur er solsystemets inderste planet. Den er i almindelighed Solen så nær, at den ikke kan ses med det blotte øje. Merkur menes ligesom Månen at være en gold, atmosfæreløs klode, og temperaturen på dens kraterdækkede overflade varierer mellem +400°C og -100°C.

Planeten vil set fra Jorden bevæge sig fra den ene side af Solen til den anden flere gange i årets løb. Den 8. marts, 3. juli og 29. oktober er den længst øst for Solen og går omkring disse dage i København ned henholdsvis 2 timer, 1¼ time og ½ time efter Solen. Den 21. april, 19. august og 7. december er den længst vest for Solen og står da op henholdsvis ¼ time, 1¼ time og 2¼ time før denne.

Venus er den næste planet i rækken fra Solen og den, der kommer Jorden nærmest. Dens størrelse og masse er omtrent som Jordens, og den er omgivet af et tæt skylag, der hindrer direkte iagttagelse af dens overflade. Besøg af en række rumsonder har vist, at temperaturen på planetens overflade er nær +500°C, og at atmosfæretrykket er ca. 100 gange større end på Jorden. Venusatmosfæren består hovedsagelig af kuldioxid.

Planetens tilsyneladende bevægelse er meget lig Merkurs, men noget langsommere, og Venus når større vinkelafstand fra Solen. Den 18. januar er den længst vest for Solen og står da i København op 3½ time før Solen. Den 25. august er den i øvre konjunktion med Solen.

Mars er den jordnæreste af de ydre planeter. Dens afstand fra Jorden varierer mellem ca. 56 mill. km og ca. 378 mill. km. Når den ved opposition er nærmest, overgås den i lysstyrke kun af Venus; når den er fjernest, er den ikke klarere end Nordstjernen. Mars, der er omgivet af 2 måner, har en tynd atmosfære, og overflade-

strukturene kan svagt skimtes i store kikkerter. Besøg af rumsonder har vist, at ca. 40% af marsoverfladen er dækket af kratere, men desuden er der store jævne områder og områder med en kaotisk bjergstruktur.

Mars står ved årets begyndelse i Skytten, midt i januar går den ind i Stenbukken, i slutningen af februar ind i Vandmanden, i slutningen af marts ind i Fiskene, midt i april ind i Cetus og tilbage til Fiskene, midt i maj ind i Vædderen, midt i juni ind i Tyren, i begyndelsen af august ind i Tvillingerne, i slutningen af september ind i Krebsen og i slutningen af oktober ind i Løven, hvor den forbliver resten af året. Mars kommer ikke i opposition til Solen i 1979. Den står i syd i begyndelsen af januar kl. 12½, i slutningen af marts kl. 11½, midt i juli kl. 9½, omkring 1. oktober kl. 8 og i slutningen af december kl. 5.

Jupiter er den største af planeterne. Den er omgivet af 13, muligvis 14, måner, hvoraf de klareste kan ses i selv ret små kikkerter. Jupiter er omgivet af et tæt skylag, som udviser en iøjnefaldende bæltestruktur parallel med ækvator. Et ejendommeligt fænomen er den Store Røde Plet, hvis natur er ukendt.

Jupiter står ved årets begyndelse i Krebsen, i begyndelsen af august går den ind i Løven, hvor den forbliver resten af året. Den er i opposition til Solen den 24. januar. Den står i syd ved årets begyndelse kl. 2, i begyndelsen af april kl. 19½, omkring 1. juli kl. 14½, i begyndelsen af oktober kl. 9½ og ved årets udgang kl. 4½.

Saturn er den yderste af de i oldtiden kendte planeter. Den er omgivet af 10 måner og et iøjnefaldende ringsystem, der kan ses i en god kikkert. Ringsystemets plan danner en vinkel på 27° med planetens baneplan. Under et omløb om Solen, der varer 29½ år, vil ringen ses skiftevis fra oversiden, fra kanten, fra undersiden og fra kanten. I 1973 var den sydlige side af ringen i maximum, og i 1980 vil ringen ses fra kanten.

Saturn står ved årets begyndelse i Løven, i slutningen af oktober går den ind i Jomfruen, hvor den forbliver resten af året. Den er i opposition til Solen den 1. marts. Den står i syd ved årets begyndelse kl. 4½, i begyndelsen af april kl. 22, i slutningen af juni kl. 16½, omkring 1. oktober kl. 11 og ved årets udgang kl. 5½.

Uranus blev opdaget i 1781 af W. Herschel. Den er omgivet af 5 måner, der kun kan ses i store kikkerter, samt af et ringsystem, der opdagedes i 1977. Planeten er endvidere ejendommelig derved, at dens rotationsakse er tippet over og er omtrent sammenfaldende med baneplanen.

Uranus, som under særligt gunstige forhold netop kan skimtes med det blotte øje, står hele året i Vægten. Den er i opposition til Solen den 10. maj og står da omkring midnat mod syd 17° over Københavns horisont.

Neptun blev opdaget i 1846 ud fra beregninger af dens position, og efter at dens eksistens var forudsagt på grund af uregelmæssigheder i Uranus' banebevægelse. Neptun, der ikke er synlig for det blotte øje, er omgivet af 2 måner.

Neptun står hele året i Ophiuchus. Den er i opposition til Solen den 10. juni og står da omkring midnat mod syd 13° over Københavns horisont.

Pluto, der blev opdaget i 1930, er den yderste, kendte planet i solsystemet. Den er lyssvag og kan kun ses i store kikkerter.

Pluto står ved årets begyndelse i Jomfruen, i begyndelsen af januar går den ind i Bootes, midt i februar ind i Jomfruen og midt i oktober tilbage til Bootes. Den er i opposition til Solen den 8. april.

JANUAR 1979

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 7 ^h 3 ^m og tiltager i månedens løb 1 ^h 31 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
M. 1	Nytår	{ uge 1 Solens radius 16 ^h 17 ^m	8 41	15 45	10 4	19 48
<i>Jesu navn, Luk. 2, 21. 2' række, Matth. 6, 5-13.</i>						
Ti. 2	Abel	Vega kulm. midn. m. n.	8 41	15 46	10 35	21 11
O. 3	Enoch	Tusmørket varer 52 ^m	41	47	11 2	22 32
To. 4	Methusalem	{ Jorden nærmest Solen. Sirius kulm. midn.	41	49	11 26	23 50
F. 5	Simeon	● f. kv. 12 ^h 15 ^m	40	50	11 49	—
L. 6	Hellig 3 konger		40	51	12 12	1 6
S. 7	1. s. e. h. 3 k.	Knud hertug	39	53	12 37	2 20
<i>Jesus 12 år gammel i templet, Luk. 2, 42 til enden. 2' række, Mark. 10, 13-16.</i>						
M. 8	Erhardt	uge 2	8 38	15 54	13 6	3 30
Ti. 9	Julianus		38	56	13 38	4 36
O. 10	Paul eremit	Tusmørket varer 51 ^m	37	58	14 17	5 38
To. 11	Hyginus		36	59	15 1	6 33
F. 12	Reinhold		35	16 1	15 52	7 21
L. 13	Hilarius	○ f. m. 8 ^h 9 ^m	34	3	16 49	8 2
S. 14	2. s. e. h. 3 k.	Felix	33	4	17 50	8 36
<i>Brylluppet i Kana, Joh. 2, 1-11. 2' række, Luk. 19, 1-10.</i>						
M. 15	Maurus	(fjernest Jorden uge 3	8 32	16 6	18 53	9 4
Ti. 16	Marcellus	Castor kulm. midn.	31	8	19 58	9 29
O. 17	Antonius	Tusmørket varer 49 ^m	30	10	21 3	9 51
To. 18	Prisca	{ Venus st. vestl. elong. Procyon kulm. midn.	29	12	22 10	10 12
F. 19	Pontianus	Pollux kulm. midn.	27	14	23 18	10 31
L. 20	{ Fabian og Sebastian		26	16	—	10 52
S. 21	3. s. e. h. 3 k.	Agnes. ● s. kv. 12 ^h 23 ^m	25	18	0 28	11 14
<i>Hovedsmanden i Kapernaum, Matth. 8, 1-13. 2' række, Luk. 17, 5-10.</i>						
M. 22	Vincentius	uge 4	8 23	16 20	1 40	11 40
Ti. 23	Emerentius		22	22	2 52	12 10
O. 24	Timotheus	{ Tusmørket varer 48 ^m Jupiter i opp. til Solen	20	24	4 5	12 49
To. 25	Pauli omv.		19	26	5 15	13 38
F. 26	Polycarpus		17	28	6 18	14 40
L. 27	Chrysostomus	{ Fred. 6. føds.; Carolus	15	30	7 12	15 53
S. 28	4. s. e. h. 3 k.	{ Magnus. (nærmest Jorden. ● n. m. 7 ^h 20 ^m	14	32	7 57	17 15
<i>Stormen på søen, Matth. 8, 23-27, 2' række, Matth. 14, 22-33.</i>						
M. 29	Chr. 7. føds.	Valerius uge 5	8 12	16 34	8 33	18 40
Ti. 30	Adelgunde		10	36	9 3	20 5
O. 31	Vigilius	Tusmørket varer 46 ^m	8	38	9 29	21 28

Januar 1979

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	3.57	16.22
2.	4.42	17.11
3.	5.30	18.01
4.	6.16	18.51
5.	7.05	19.45
6.	8.00	20.42
7.	9.01	21.48
8.	10.12	23.02
9.	11.31	-
10.	0.10	12.37
11.	1.07	13.31
12.	1.53	14.14
13.	2.32	14.52
14.	3.08	15.27
15.	3.41	16.01
16.	4.12	16.35
17.	4.46	17.09
18.	5.18	17.42
19.	5.51	18.17
20.	6.23	18.54
21.	7.00	19.36
22.	7.46	20.31
23.	8.51	21.46
24.	10.17	23.02
25.	11.34	-
26.	0.12	12.43
27.	1.15	13.43
28.	2.09	14.35
29.	2.58	15.25
30.	3.43	16.11
31.	4.28	16.57

FEBRUAR 1979

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 8' 34 ^m og tiltager i månedens løb 2' 3 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
To. 1	Brigida	Solens radius 16' 15"	8 7	16 41	9 53	22 48
F. 2	Kyndelmisse		5	43	10 17	—
L. 3	Blasius	Deneb kulm. midn. m.n.	3	45	10 43	0 5
S. 4	5. s. e. h. 3 k.	{ Veronica ⊙ f. kv. 1' 36 ^m .	1	47	11 10	1 18
<i>Ugræsset blandt hveden, Matth. 13, 24-30.</i>						
2' række, Matth. 13, 44-52.						
M. 5	Agathe	uge 6	7 59	16 49	11 41	2 27
Ti. 6	Dorothea		57	51	12 18	3 31
O. 7	Richard	Tusmørket varer 45 ^m	55	54	13 0	4 28
To. 8	Corintha		53	56	13 48	5 18
F. 9	Apollonia		51	58	14 43	6 1
L. 10	Scholastica		49	17 0	15 42	6 37
S. 11	Septuagesima	{ Euphrosyne { fjernest Jorden	46	2	16 44	7 8
<i>Arbejderne i vingården, Matth. 20, 1-16.</i>						
2' række, Matth. 25, 14-30.						
M. 12	Eulalia	⊙ f. m. 3' 39 ^m uge 7	7 44	17 5	17 48	7 34
Ti. 13	Benignus		42	7	18 54	7 57
O. 14	Valentinus	Tusmørket varet 44 ^m	40	9	20 1	8 18
To. 15	Faustinus		38	11	21 8	8 38
F. 16	Juliane		35	13	22 17	8 59
L. 17	Findanus		33	15	23 26	9 20
S. 18	Sexagesima	Concordia	31	18	—	9 44
<i>De fire slags sædejord, Luk. 8, 4-15.</i>						
2' række, Mark. 4, 26-32.						
M. 19	Ammon	uge 8	7 28	17 20	0 37	10 12
Ti. 20	Eucharías	⊙ s. kv. 2' 17 ^m	26	22	1 48	10 46
O. 21	Samuel	Tusmørket varer 43 ^m	24	24	2 56	11 28
To. 22	Peters stol		21	26	4 1	12 21
F. 23	Papias		19	28	4 57	13 27
L. 24	Matthias	{ Quinquagesima, Esto mihi. Viktorinus.	17	31	5 45	14 42
S. 25	Fastelavn	{ nærmest Jorden. Regulus kulm. midn.	14	33	6 25	16 5
<i>Jesu ddb, Matth. 3, 13 til enden.</i>						
2' række, Luk. 18, 31 til enden.						
M. 26	Inger	● n. m. 17' 45 ^m uge 9	7 12	17 35	6 58	17 30
Ti. 27	Hvide tirsdag	Leander	9	37	7 27	18 56
O. 28	Aske onsdag	{ Tusmørket varer 42 ^m { Øllegård	7	39	7 53	20 20

Februar 1979

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	5.13	17.42
2.	5.56	18.29
3.	6.41	19.15
4.	7.29	20.06
5.	8.24	21.03
6.	9.29	22.14
7.	10.52	23.37
8.	-	12.13
9.	0.41	13.10
10.	1.31	13.56
11.	2.11	14.34
12.	2.48	15.08
13.	3.20	15.40
14.	3.53	16.12
15.	4.24	16.45
16.	4.56	17.17
17.	5.27	17.49
18.	5.58	18.23
19.	6.33	19.02
20.	7.15	19.52
21.	8.14	21.01
22.	9.40	22.26
23.	11.07	23.47
24.	-	12.26
25.	0.57	13.29
26.	1.53	14.23
27.	2.42	15.10
28.	3.27	15.55

MARTS 1979

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 10 ^t 37 ^m og tiltager i månedens løb 2 ^t 23 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
To. 1	Albinus	}	7 4	17 41	8 18	21 41
F. 2	Simplicius		2	43	8 44	22 59
L. 3	Kunigunde		6 59	45	9 11	—
S. 4	1. s. i fasten	}	57	47	9 42	0 12
<i>Jesus fristes af djævelen</i> , Matth. 4, 1-11. 2' række, Luk. 22, 24-32.			{			
M. 5	Theophilus		6 54	17 50	10 17	1 19
Ti. 6	Gotfred	● f. kv. 17 ^t 23 ^m uge 10	52	52	10 58	2 20
O. 7	Tamperdag	}	49	54	11 44	3 14
To. 8	Beata		{			
F. 9	40 riddere		47	56	12 37	3 59
L. 10	Ædel	(fjernest Jorden	44	58	13 34	4 38
S. 11	2. s. i fasten	}	42	18 0	14 35	5 10
<i>Den kananeiske kvinde</i> , Matth. 15, 21-28. 2' række, Mark. 9, 17-29.			{			
M. 12	Gregorius		39	2	15 39	5 38
Ti. 13	Macedonius	● f. m. 22 ^t 14 ^m	6 36	18 4	16 44	6 2
O. 14	Eutychius	}	34	6	17 51	6 24
To. 15	Zacharias		{			
F. 16	Gudmund		31	8	18 59	6 44
L. 17	Gertrud	Tusmørket varer 41 ^m	29	10	20 8	7 5
S. 18	3. s. i fasten	}	26	12	21 17	7 26
<i>Jesus uddriver en uren ånd</i> , Luk. 11, 14-28. 2' række, Joh. 8, 42-51.			{			
M. 19	Joseph		23	14	22 28	7 49
Ti. 20	Gordius	● s. kv. 12 ^t 22 ^m	21	16	23 38	8 15
O. 21	Benedictus	}	6 18	18 18	—	8 47
To. 22	Paulus		{			
F. 23	Fidelis		16	20	0 47	9 25
L. 24	Ulrica	Jævn døgn.	13	22	1 51	10 13
S. 25	Midfaste	}	10	24	2 49	11 12
<i>Jesus bespiser 5000</i> , Joh. 6, 1-15. 2' række, Joh. 6, 35-51.			{			
M. 26	Gabriel		8	26	3 39	12 21
Ti. 27	Kastor	Lætare. Mariæ bebud.	5	28	4 20	13 37
O. 28	Dr. Ingrid	}	3	30	4 55	14 59
To. 29	Jonas		{			
F. 30	Quirinus		6 0	18 32	5 25	16 23
L. 31	Fred. 5. føds.	(nærmest Jorden uge 13	5 57	34	5 51	17 48
<i>Jesus bespiser 5000</i> , Joh. 6, 1-15. 2' række, Joh. 6, 35-51.		{				
M. 26	Gabriel		55	36	6 17	19 11
Ti. 27	Kastor	Tusmørket varer 42 ^m	52	38	6 42	20 32
O. 28	Dr. Ingrid	}	50	40	7 9	21 49
To. 29	Jonas		{			
F. 30	Quirinus		47	42	7 39	23 1
L. 31	Fred. 5. føds.	● n. m. 4 ^t 0 ^m				

Marts 1979

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	4.10	16.38
2.	4.52	17.21
3.	5.34	18.02
4.	6.15	18.44
5.	6.58	19.28
6.	7.47	20.18
7.	8.48	21.22
8.	10.05	22.46
9.	11.41	-
10.	0.10	12.44
11.	1.04	13.31
12.	1.46	14.09
13.	2.23	14.42
14.	2.55	15.15
15.	3.27	15.46
16.	3.58	16.18
17.	4.29	16.50
18.	5.02	17.23
19.	5.35	17.58
20.	6.12	18.36
21.	6.57	19.24
22.	7.57	20.31
23.	9.20	21.58
24.	10.49	23.24
25.	-	12.10
26.	0.37	13.14
27.	1.35	14.06
28.	2.24	14.56
29.	3.08	15.36
30.	3.50	16.17
31.	4.31	16.56

APRIL 1979

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 13 ^h 0 ^m og tiltager i månedens løb 2 ^h 14 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
S. 1	5. s. i fasten	{ Judica. Hugo Solens radius 16' 2"	5 44	18 44	8 12	—
<i>Englen Gabriel bebuder Jesu fødsel</i> , Luk. 1, 26-38. 2' række, Luk. 1, 46-56.						
M. 2	Theodosius	uge 14	5 42	18 46	8 52	0 7
Ti. 3	Nicetas		39	48	9 37	1 5
O. 4	Ambrosius	{ Tusmørket varer 43 ^m ○ f. kv. 10 ^t 57 ^m	37	50	10 28	1 55
To. 5	Irene		34	52	11 24	2 37
F. 6	Sixtus		31	54	12 24	3 12
L. 7	Egesippus	{ fjernest Jorden	29	56	13 27	3 41
S. 8	Palme søndag	{ Chr. 9. føds. Janus Pluto i opp. til Solen	26	58	14 32	4 6
<i>Jesu indtog i Jerusalem</i> , Matth. 21, 1-9. 2' række, Mark. 14, 3-9.						
M. 9	Procopius	uge 15	5 24	19 0	15 38	4 28
Ti. 10	Ezechiel		21	2	16 46	4 49
O. 11	Leo	Tusmørket varer 44 ^m	19	4	17 55	5 10
To. 12	Skærtorsdag	{ Chr. 4. føds. Julius ○ f. m. 14 ^t 15 ^m	16	6	19 6	5 30
F. 13	Langfredag	Justinus	14	8	20 17	5 53
L. 14	Tiburtius		11	10	21 29	6 18
S. 15	Påskedag	{ Chr. 5. s føds. Olympia Spica kulm. midn.	9	12	22 39	6 48
<i>Kristi opstandelse</i> , Mark. 16, 1-7. 2' række, Matth. 28, 1-8.						
M. 16	2. påskedag	{ Margrethe 2. uge 16 fødsel, Mariane	5 6	19 14	23 46	7 25
Ti. 17	Anicetus		4	16	—	8 10
O. 18	Eleutherius	Tusmørket varer 46 ^m	1	18	0 46	9 5
To. 19	Daniel	○ s. kv. 19 ^t 30 ^m	4 59	20	1 37	10 9
F. 20	Sulpicius		56	22	2 20	11 22
L. 21	Florentius	Merkur st. vestl. clong.	54	24	2 56	12 40
S. 22	1. s. e. påske	{ Quasimodo. Cajus { nærmest Jorden	51	26	3 26	14 1
<i>Den tvivlende Thomas</i> , Joh. 20, 19 til enden. 2' række, Joh. 21, 15-19.						
M. 23	Georgius	uge 17	4 49	19 28	3 53	15 23
Ti. 24	Albertus		47	30	4 17	16 44
O. 25	Mark. evang.	Tusmørket varer 48 ^m	44	32	4 42	18 5
To. 26	Cletus	● n. m. 14 ^t 15 ^m	42	34	5 7	19 24
F. 27	Charl. Amalie	Ananias	40	36	5 35	20 40
L. 28	Vitalis	Arcturus kulm. midn.	37	38	6 7	21 50
S. 29	2. s. e. påske	{ Misericordia Domini Peter martyr	35	40	6 44	22 53
<i>Den gode hyrde</i> , Joh. 10, 11-16. 2' række, Joh. 10, 22-30.						
M. 30	Severus	uge 18	4 33	19 42	7 27	23 48

April 1979

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	5.10	17.35
2.	5.49	18.12
3.	6.30	18.51
4.	7.17	19.36
5.	8.13	20.37
6.	9.22	21.50
7.	10.49	23.23
8.	-	12.08
9.	0.29	12.57
10.	1.14	13.38
11.	1.50	14.11
12.	2.24	14.44
13.	2.58	15.17
14.	3.30	15.51
15.	4.05	16.25
16.	4.40	17.00
17.	5.18	17.38
18.	5.59	18.19
19.	6.58	19.10
20.	7.52	20.17
21.	9.10	21.39
22.	10.33	23.02
23.	11.51	-
24.	0.15	12.54
25.	1.14	13.47
26.	2.04	14.34
27.	2.48	15.16
28.	3.29	15.54
29.	4.10	16.32
30.	4.47	17.09

MAJ 1979

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 15 ^h 14 ^m og tiltager i månedens løb 1 ^h 48 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
Ti. 1	{ Philip { og Jacob	{ Voldermisse { Solens radius 15'54"	4 31	19 44	8 16	—
O. 2	Athanasius	Tusmørket varer 50 ^m	28	46	9 11	0 34
To. 3	Korsmisse	{ fjerne Jorden	26	48	10 11	1 12
F. 4	Florian	{ ● f. kv. 5 ^t 25 ^m	24	50	11 13	1 43
L. 5	{ Danmarks { befrielse	Gothard	22	52	12 17	2 10
S. 6	3. s. e. påske	{ Jubilate { Johannes ante portam { De lyse nætter beg.	20	54	13 23	2 33
<i>Jesus forbereder disciplene på sin bortgang til Faderen, Joh. 16, 16-22. 2' række, Joh. 14, 1-11.</i>						
M. 7	Flavia	uge 19	4 18	19 56	14 30	2 54
Ti. 8	Stanislaus		16	58	15 38	3 14
O. 9	Caspar	Tusmørket varer 53 ^m	14	20 0	16 49	3 34
To. 10	Gordianus	Uranus i opp. til Solen	12	2	18 0	3 56
F. 11	Bededag	Mamertus	10	4	19 14	4 20
L. 12	Pancratius	○ f. m. 3 ^t 1 ^m .	8	6	20 27	4 48
S. 13	4. s. e. påske	Cantate. Ingenuus	6	8	21 37	5 22
<i>Sandhedens ånd, Joh. 16, 5-15. 2' række, Joh. 8, 28-36.</i>						
M. 14	Kristian	uge 20	4 4	20 9	22 41	6 5
Ti. 15	Sophie		2	11	23 37	6 57
O. 16	Sara	Tusmørket varer 56 ^m	0	13	—	8 0
To. 17	Bruno		3 58	15	0 23	9 11
F. 18	Erik	{ nærmest Jorden	57	17	1 0	10 28
L. 19	Potentiana	{ ● s. kv. 0 ^t 57 ^m	55	18	1 31	11 47
S. 20	5. s. e. påske	Rogate. Angelica	53	20	1 58	13 7
<i>Bøn i Jesu navn, Joh. 16, 23-28. 2' række, Joh. 17, 1-11.</i>						
M. 21	Helene	uge 21	3 52	20 22	2 23	14 27
Ti. 22	Castus		50	23	2 46	15 46
O. 23	Desiderius	Tusmørket varer 60 ^m	49	25	3 10	17 4
To. 24	Kr. himmelfart	Esther	47	27	3 36	18 20
F. 25	Urbanus		46	28	4 5	19 32
L. 26	Kpr. Frederik	Beda. ● n. m. 1 ^t 0 ^m	44	30	4 38	20 39
S. 27	6. s. e. påske	Exaudi. Lucian	43	31	5 18	21 38
<i>Åndens vidnesbyrd, Joh. 15, 26 til enden og 16, 1-4. 2' række, Joh. 17, 20 til enden.</i>						
M. 28	Vilhelm	uge 22	3 42	20 33	6 5	22 29
Ti. 29	Maximinus		40	34	6 58	23 11
O. 30	Vigand	Tusmørket varer 63 ^m	39	36	7 56	23 45
To. 31	Petronella		38	37	8 58	—

Maj 1979

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	5.27	17.44
2.	6.05	18.20
3.	6.48	19.01
4.	7.39	19.55
5.	8.41	21.02
6.	9.53	22.19
7.	11.07	23.32
8.	-	12.09
9.	0.29	12.54
10.	1.11	13.33
11.	1.49	14.11
12.	2.27	14.48
13.	3.05	15.26
14.	3.44	16.04
15.	4.24	16.43
16.	5.07	17.25
17.	5.54	18.10
18.	6.46	19.04
19.	7.47	20.07
20.	9.02	21.19
21.	10.12	22.36
22.	11.25	23.49
23.	-	12.32
24.	0.53	13.26
25.	1.45	14.13
26.	2.30	14.55
27.	3.10	15.34
28.	3.50	16.10
29.	4.28	16.45
30.	5.06	17.18
31.	5.44	17.56

JUNI 1979

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 17 ^t 2 ^m og tiltager derefter indtil den 22., hvor den er 17 ^t 27 ^m . Herefter og til månedens ende aftager dagen 5 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
F. 1	Nikomedes	{ (fjernest Jorden Antares kulm. midn. Solens radius 15' 48"	3 37	20 39	10 2	0 14
L. 2	Marcellinus	{ f. kv. 23 ^t 38 ^m	36	40	11 7	0 38
S. 3	Pinsedag	Fred. 8. føds. Erasmus	35	41	12 13	1 0
<i>Helligåndens komme, Joh. 14, 23 til enden.</i>						
<i>2' række, Joh. 14, 15-21.</i>						
M. 4	2. pinsedag	Optatus uge 23	3 34	20 42	13 20	1 20
Ti. 5	Grundlovsdag	{ Kong Hans' fødsel Bonifacius	33	44	14 29	1 39
O. 6	Tamperdag	{ Norbertus	32	45	15 40	2 0
To. 7	Jeremias	{ Tusmørket varer 66 ^m	32	46	16 52	2 22
F. 8	Medardus		31	47	18 6	2 47
L. 9	Primus	{ Onuphrius	30	48	19 19	3 18
S. 10	Trinitatis	{ Neptun i opp. til Solen O f. m. 12 ^t 55 ^m	30	49	20 28	3 57
<i>Jesus og Nikodemus, Joh. 3, 1-15.</i>						
<i>2' række, Matth. 28, 18 til enden.</i>						
M. 11	Prins Henrik	{ uge 24 Barnabas apostel	3 29	20 50	21 29	4 46
Ti. 12	Basilius	{ Tusmørket varer 69 ^m	29	50	22 21	5 46
O. 13	Cyrillus	{ (nærmest Jorden. Ca-	28	51	23 3	6 56
To. 14	Rufinus	{ pella kulm. midn. m. n.	28	52	23 37	8 13
F. 15	Valdemarsdag	Vitus	28	52	—	9 34
L. 16	Tycho		28	53	0 5	10 55
S. 17	1. s. e. trin.	{ Botolphus O s. kv. 6 ^t 1 ^m	27	54	0 30	12 15
<i>Den rige mand og Lazarus, Luk. 16, 19 til enden.</i>						
<i>2' række, Luk. 12, 13-21.</i>						
M. 18	Leontius	uge 25	3 27	20 54	0 53	13 34
Ti. 19	Gervasius		27	54	1 16	14 51
O. 20	Sylverius	Tusmørket varer 70 ^m	27	55	1 40	16 7
To. 21	Albanus		28	55	2 7	17 19
F. 22	{ 10000 martyrer	Solhverv, længste dag	28	55	2 38	18 27
L. 23	Paulinus		28	55	3 15	19 29
S. 24	2. s. e. trin.	{ St. Hansdag O n. m. 12 ^t 58 ^m	28	55	3 58	20 23
<i>Den store nadver, Luk. 14, 16-24.</i>						
<i>2' række, Luk. 14, 25 til enden,</i>						
M. 25	Prosper	uge 26	3 29	20 55	4 48	21 8
Ti. 26	Pelagius		29	55	5 44	21 46
O. 27	Syvsoverdag	Tusmørket varer 69 ^m	30	55	6 45	22 17
To. 28	Carol. Amalie	Eleonora	30	55	7 48	22 43
F. 29	Petrus Paulus	{ fjernest Jorden	31	55	8 53	23 5
L. 30	Lucina		32	54	9 58	23 26

Juni 1979

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	6.23	18.33
2.	7.08	19.17
3.	7.59	20.11
4.	8.59	21.19
5.	10.04	22.28
6.	11.06	23.28
7.	-	12.02
8.	0.23	12.53
9.	1.12	13.39
10.	1.59	14.24
11.	2.44	15.06
12.	3.27	15.48
13.	4.12	16.32
14.	4.59	17.17
15.	5.48	18.05
16.	6.39	18.55
17.	7.36	19.52
18.	8.38	20.56
19.	9.46	22.07
20.	10.57	23.21
21.	-	12.05
22.	0.29	13.04
23.	1.25	13.53
24.	2.13	14.37
25.	2.55	15.15
26.	3.33	15.51
27.	4.11	16.25
28.	4.46	16.57
29.	5.21	17.31
30.	5.59	18.08

JULI 1979

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 17' 22 ^m og aftager i månedens løb 1' 23 ^m .			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
S. 13. s. e. trin.	{ Fred. 2. føds. Chr. 2. føds. Theobaldus Solens radius 15' 45"	1 m 3 32	1 m 20 54	1 m 11 4	1 m 23 45	
<i>Det table får, Luk. 15, 1-10.</i>						
2' række, Luk. 15, 11 til enden.						
M. 2	Mariz besøg.	● f. kv. 16' 24 ^m uge 27	3 33	20 54	12 12	—
Ti. 3	Cornelius	{ Jorden fjernest Solen Merkur st. ostl. elong.	34	53	13 20	0 5
O. 4	Ulricus	{ Tusmørket varer 67 ^m Vega kulm. midn.	35	53	14 30	0 25
To. 5	Anshelmus		36	52	15 43	0 49
F. 6	Dion		37	51	16 55	1 16
L. 7	Villebaldus		38	50	18 7	1 50
S. 8	4. s. e. trin.	Kjeld	39	50	19 13	2 33
<i>Vær barmhjertige, Luk. 6, 36-42.</i>						
2' række, Matth. 5, 43 til enden.						
M. 9	Sostrata	○ f. m. 20' 59 ^m uge 28	3 40	20 49	20 11	3 28
Ti. 10	Knud konge	{ Tusmørket varer 64 ^m (nærmest Jorden	41	48	20 58	4 34
O. 11	Josva		42	47	21 37	5 50
To. 12	Henrik		44	46	22 9	7 13
F. 13	Margarethe		45	45	22 36	8 36
L. 14	Bonaventura		46	43	23 0	10 0
S. 15	5. s. e. trin.	Apostl. deling	48	42	23 23	11 21
<i>Peters fiskedret, Luk. 5, 1-11.</i>						
2' række, Matth. 16, 13-26.						
M. 16	Susanne	○ s. kv. 11' 59 ^m uge 29	3 49	20 41	23 47	12 40
Ti. 17	Alexius	Tusmørket varer 61 ^m	51	40	—	13 56
O. 18	Arnolphus		52	38	0 13	15 9
To. 19	Justa		54	37	0 42	16 18
F. 20	Elias		55	35	1 16	17 22
L. 21	Evenus	Maria Magdalene	57	34	1 56	18 18
S. 22	6. s. e. trin.	Altair kulm. midn.	59	32	2 43	19 6
<i>Kristi nye lov, Matth. 5, 20-26.</i>						
2' række, Matth. 19, 16-26.						
M. 23	Apollinaris	{ uge 30 Hundredagene beg.	4 0	20 31	3 36	19 46
Ti. 24	Christina	● n. m. 2' 41 ^m	2	29	4 35	20 19
O. 25	Jacobus	Tusmørket varer 57 ^m	4	28	5 37	20 47
To. 26	Anna		5	26	6 41	21 11
F. 27	Martha	(fjernest Jorden	7	24	7 46	21 32
L. 28	Aurelius		9	22	8 52	21 52
S. 29	7. s. e. trin.	Oluf	11	21	9 58	22 11
<i>Jesus bespiser 4000, Mark. 8, 1-9.</i>						
2' række, Matth. 10, 24-31.						
M. 30	Abdon	uge 31	4 12	20 19	11 5	22 31
Ti. 31	Germanus		14	17	12 14	22 52

Julii 1979

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	6.37	18.44
2.	7.18	19.26
3.	8.04	20.16
4.	9.02	21.20
5.	10.07	22.32
6.	11.11	23.37
7.	-	12.13
8.	0.39	13.11
9.	1.35	14.03
10.	2.27	14.51
11.	3.15	15.36
12.	4.01	16.21
13.	4.49	17.06
14.	5.37	17.52
15.	6.25	18.40
16.	7.17	19.31
17.	8.13	20.28
18.	9.15	21.34
19.	10.22	22.50
20.	11.35	-
21.	0.06	12.40
22.	1.07	13.33
23.	1.57	14.18
24.	2.40	14.58
25.	3.17	15.32
26.	3.51	16.04
27.	4.25	16.36
28.	4.59	17.09
29.	5.32	17.41
30.	6.03	18.15
31.	6.41	18.50

AUGUST 1979

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 15 ^t 59 ^m og aftager i månedens løb 2 ^t 10 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
O. 1	Peters fængsel	<div style="display: inline-block; vertical-align: middle;"> { Tusmørket varer 54^m ● f. kv. 6^t 57^m { Solens radius 15^t 47^m </div>	4 16	20 15	13 23	23 17
To. 2	Hannibal		18	13	14 34	23 47
F. 3	Nikodemus		20	11	15 44	—
L. 4	Dominicus	Deneb kulm. midn.	21	9	16 52	0 24
S. 5	8. s. e. trin.	Osvaldus	23	7	17 54	1 11
<i>De falske profeter, Matth. 7, 15-21.</i>						
2' række, Matth. 7, 22 til enden.						
M. 6	Kristi forkl.	uge 32	4 25	20 5	18 47	2 11
Ti. 7	Donatus	<div style="display: inline-block; vertical-align: middle;"> { Tusmørket varer 51^m { De lyse nætter ender { (nærmest Jorden { ○ f. m. 4^t 21^m </div>	27	3	19 30	3 22
O. 8	Ruth		29	1	20 6	4 43
To. 9	Romanus		31	19 58	20 36	6 8
F. 10	Laurentius		33	56	21 3	7 34
L. 11	Herman		35	54	21 28	8 59
S. 12	9. s. e. trin.	Chr. 3. føds. Clara	36	52	21 52	10 22
<i>Den utro husholder, Luk. 16, 1-9.</i>						
2' række, Luk. 12, 32-48.						
M. 13	Hippolytus	uge 33	4 38	19 49	22 18	11 42
Ti. 14	Eusebius	● s. kv. 20 ^t 2 ^m	40	47	22 46	12 58
O. 15	{ Mariæ himmelfart	Tusmørket varer 48 ^m	42	45	23 19	14 9
To. 16	Rochus		44	43	23 57	15 15
F. 17	Anastatius		46	40	—	16 13
L. 18	Agapetus		48	38	0 41	17 4
S. 19	10. s. e. trin.	Sebaldus. Merkur st. vestl. elong.	50	36	1 32	17 46
<i>Jesus græder over Jerusalem, Luk. 19, 41 til enden.</i>						
2' række, Matth. 11, 16-24.						
M. 20	Bernhard	uge 34	4 52	19 33	2 28	18 22
Ti. 21	Salomon		54	31	3 29	18 51
O. 22	Symphorian	<div style="display: inline-block; vertical-align: middle;"> { Tusmørket varer 46^m { ○ n. m. 18^t 11^m { (fjernest Jorden { Hundedagene ender </div>	56	28	4 32	19 16
To. 23	Zakæus		58	26	5 37	19 38
F. 24	Bartholomæus		5 0	23	6 43	19 58
L. 25	Ludvig		1	21	7 49	20 18
S. 26	11. s. e. trin.	Irenæus	3	19	8 55	20 37
<i>Farisaeren og tolderen, Luk. 18, 9-14.</i>						
2' række, Luk. 7, 36 til enden.						
M. 27	Gebhardus	uge 35	5 5	19 16	10 3	20 58
Ti. 28	Lovise	Augustinus	7	14	11 11	21 21
O. 29	Joh. halsh.	Tusmørket varer 45 ^m	9	11	12 20	21 48
To. 30	Benjamin	● f. kv. 19 ^t 9 ^m	11	9	13 28	22 21
F. 31	Bertha		13	6	14 35	23 2

August 1979

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	7.19	19.29
2.	8.07	20.23
3.	9.10	21.39
4.	10.25	22.59
5.	11.38	-
6.	0.12	12.47
7.	1.17	13.45
8.	2.11	14.35
9.	3.01	15.20
10.	3.48	16.05
11.	4.33	16.49
12.	5.18	17.34
13.	6.05	18.19
14.	6.49	19.05
15.	7.40	19.57
16.	8.37	20.59
17.	9.41	22.14
18.	11.00	23.41
19.	-	12.16
20.	0.47	13.12
21.	1.38	13.57
22.	2.20	14.35
23.	2.56	15.10
24.	3.29	15.41
25.	4.01	16.12
26.	4.32	16.43
27.	5.03	17.14
28.	5.35	17.45
29.	6.08	18.19
30.	6.44	18.58
31.	7.28	19.47

SEPTEMBER 1979

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 13 ^h 49 ^m og aftager i månedens løb 2 ^h 17 ^m		Sol		Måne		
		Op	Ned	Op	Ned	
L. 1	Ægidius	Solens radius 15' 52"	5 15	19 3	15 38	23 54
S. 2	12. s. e. trin.	Elisa	17	1	16 33	—
<i>Jesus helbreder en døvstum, Mark. 7, 31 til enden.</i>						
2' række, Matth. 12, 31-42.						
M. 3	Seraphia	uge 36	5 19	18 58	17 20	0 57
Ti. 4	Juliane Marie	Theodosia	21	56	18 0	2 12
O. 5	Regina	Tusmørket varer 43 ^m	23	53	18 33	3 34
To. 6	Magnus	{(nærmest Jorden ○ f. m. 11 ^t 59 ^m	25	51	19 1	5 0
F. 7	Louise	Robert	26	48	19 27	6 28
L. 8	Mariz føds.	Formalhautkulm.midn.	28	45	19 53	7 54
S. 9	13. s. e. trin.	Gorgonius	30	43	20 19	9 18
<i>Den barmhjertige samaritan, Luk. 10, 23-37.</i>						
2' række, Matth. 20, 20-28.						
M. 10	Burchhardt	uge 37	5 32	18 40	20 47	10 38
Ti. 11	Hillebert		34	38	21 19	11 54
O. 12	Guido	Tusmørket varer 42 ^m	36	35	21 55	13 4
To. 13	Cyprianus	● s. kv. 7 ^t 15 ^m	38	32	22 38	14 7
F. 14	† ophøjelse		40	30	23 27	15 1
L. 15	Eskild		42	27	—	15 46
S. 16	14. s. e. trin.	Euphemia	44	25	0 22	16 23
<i>De ti spedalske, Luk. 17, 11-19.</i>						
2' række, Joh. 5, 1-15.						
M. 17	Lambertus	uge 38	5 46	18 22	1 22	16 55
Ti. 18	Chr. 8. føds.	Titus	48	19	2 24	17 21
O. 19	Tamperdag	{Constantia Tusmørket varer 42 ^m	50	17	3 28	17 44
To. 20	Tobias	{(fjernerst Jorden	51	14	4 34	18 5
F. 21	Matthæus	● n. m. 10 ^t 47 ^m	53	11	5 40	18 24
L. 22	Mauritius		55	9	6 47	18 43
S. 23	15. s. e. trin.	Linus. Jævndøgn	57	6	7 54	19 4
<i>Bekymrer Eder ikke, Matth. 6, 24 til enden.</i>						
2' række, Luk. 10, 38 til enden.						
M. 24	Tecla	uge 39	5 59	18 3	9 2	19 26
Ti. 25	Cleophas		6 1	1	10 11	19 51
O. 26	Chr. 10. føds.	{Adolph. Tusmørket varer 41 ^m	3	17 58	11 19	20 21
To. 27	Cosmus		5	56	12 26	20 59
F. 28	Venceslaus		7	53	13 28	21 45
L. 29	St. Michael	● f. kv. 5 ^t 20 ^m	9	50	14 25	22 42
S. 30	16. s. e. trin.	Hieronymus	11	48	15 14	23 50
<i>Enkens søn fra Nain, Luk. 7, 11-17.</i>						
2' række, Joh. 11, 19-45.						

September 1979

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	8.25	21.01
2.	9.46	22.29
3.	11.09	23.52
4.	-	12.25
5.	1.00	13.26
6.	1.56	14.17
7.	2.45	15.02
8.	3.30	15.46
9.	4.14	16.29
10.	4.57	17.11
11.	5.41	17.55
12.	6.23	18.39
13.	7.08	19.28
14.	7.57	20.25
15.	8.58	21.36
16.	10.15	23.09
17.	11.45	-
18.	0.23	12.47
19.	1.14	13.32
20.	1.58	14.10
21.	2.31	14.44
22.	3.02	15.15
23.	3.32	15.44
24.	4.02	16.15
25.	4.33	16.46
26.	5.06	17.18
27.	5.40	17.55
28.	6.16	18.36
29.	6.58	19.26
30.	7.56	20.40

OKTOBER 1979

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 11 ^t 32 ^m og aftager i månedens løb 2 ^t 18 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
M. 1	Remigius	{ uge 40 Solens radius 16 ^t 0 ^m	6 13	17 45	15 55	—
Ti. 2	Ditlev	{	15	43	16 29	1 6
O. 3	Mette	Tusmørket varer 41 ^m	17	40	16 59	2 28
To. 4	Franciscus	(nærmest Jorden	19	37	17 25	3 54
F. 5	Placidus	○ f. m. 20 ^t 35 ^m	21	35	17 51	5 20
L. 6	Fred. 7. føds.	Broderus	23	32	18 16	6 46
S. 7	17. s. e. trin.	Fred. 1. føds. Amalie	25	30	18 44	8 10
<i>Jesus som gæst hos farisæeren, Luk. 14, 1-11.</i>						
<i>2' række, Mark. 2, 14-22.</i>						
M. 8	Ingeborg	uge 41	6 27	17 27	19 14	9 31
Ti. 9	Dionysius	{	29	25	19 50	10 46
O. 10	Gereon	Tusmørket varer 42 ^m	31	22	20 31	11 54
To. 11	Fred. 4. føds.	{	33	19	21 19	12 54
F. 12	Maximilian	● s. kv. 22 ^t 24 ^m	35	17	22 13	13 43
L. 13	Angelus	{	37	14	23 12	14 24
S. 14	18. s. e. trin.	Calixtus	39	12	—	14 58
<i>Det store bud, Matth. 22, 34 til enden.</i>						
<i>2' række, Joh. 15, 1-11.</i>						
M. 15	Hedevig	uge 42	6 41	17 9	0 14	15 25
Ti. 16	Gallus	(fjernest Jorden	43	7	1 18	15 49
O. 17	Florentinus	Tusmørket varer 42 ^m	45	5	2 23	16 10
To. 18	Lukas evang.	{	47	2	3 29	16 30
F. 19	Balthasar	{	49	0	4 36	16 49
L. 20	Felicianus	{	51	16 57	5 44	17 9
S. 21	19. s. e. trin.	{ 11000 jomfruer ● n. m. 3 ^t 23 ^m	53	55	6 52	17 30
<i>Den værkbrudne, Matth. 9, 1-8.</i>						
<i>2' række, Joh. 1, 35 til enden.</i>						
M. 22	Cordula	uge 43	6 55	16 52	8 2	17 54
Ti. 23	Søren	{	57	50	9 11	18 23
O. 24	{ De forenede nationers dag	{ Proclus Tusmørket varer 43 ^m	59	48	10 20	18 58
To. 25	Crispinus	{	7 1	45	11 24	19 41
F. 26	Amandus	{	4	43	12 22	20 34
L. 27	Sem	{ Marie Sophie Frede- rikke. Simon og Judas	6	41	13 13	21 37
S. 28	20. s. e. trin.	{ ● f. kv. 14 ^t 6 ^m	8	39	13 55	22 49
<i>Kongesønnens bryllup, Matth. 22, 1-14.</i>						
<i>2' række, Matth. 21, 28-44.</i>						
M. 29	Narcissus	Merkur st. østl. elong.	7 10	16 36	14 30	—
Ti. 30	Absalon	{	12	34	15 0	0 6
O. 31	Louise	{ Tusmørket varer 44 ^m Reform. beg.	14	32	15 26	1 28

Oktober 1979

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	9.16	22.10
2.	10.45	23.34
3.	-	12.03
4.	0.43	13.06
5.	1.38	13.57
6.	2.27	14.42
7.	3.10	15.26
8.	3.53	16.07
9.	4.35	16.49
10.	5.16	17.31
11.	5.55	18.13
12.	6.36	19.00
13.	7.21	19.53
14.	8.17	20.59
15.	9.29	22.22
16.	11.00	23.47
17.	-	12.12
18.	0.43	13.01
19.	1.25	13.39
20.	2.00	14.13
21.	2.31	14.44
22.	3.02	15.15
23.	3.33	15.48
24.	4.07	16.22
25.	4.39	16.59
26.	5.17	17.38
27.	5.55	18.22
28.	6.40	19.18
29.	7.39	20.30
30.	8.56	21.54
31.	10.22	23.14

NOVEMBER 1979

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 9 ^t 14 ^m og aftager i månedens løb 1 ^t 49 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
			i m	i m	i m	i m
To. 1	Alle helgen	{	7 16	16 30	15 51	2 51
F. 2	Alle sjæle		18	28	16 15	4 15
L. 3	Hubertus		20	25	16 41	5 39
S. 4	Alle helgens s.	Otto. ○ f. m. 6 ^t 47 ^m	22	23	17 9	7 2
<i>Saligprisningerne, Matth. 5, 1-12.</i>						
2' række, Matth. 5, 13-16.						
M. 5	Malachias	uge 45	7 25	16 21	17 42	8 21
Ti. 6	Leonhardus		27	19	18 21	9 35
O. 7	Engelbrecht	Tusmørket varer 45 ^m	29	17	19 7	10 40
To. 8	Claudius		31	15	19 59	11 36
F. 9	Theodor		33	13	20 58	12 22
L. 10	Luther		35	11	22 0	12 59
S. 11	22. s. e. trin.	{ Morten bisp ○ s. kv. 17 ^t 24 ^m	37	9	23 4	13 29
<i>Den gældbundne tjener, Matth. 18, 23 til enden.</i>						
2' række, Matth. 18, 1-14.						
M. 12	Torkild	uge 46	7 39	16 8	—	13 54
Ti. 13	Arcadius	{ fjernest Jorden	41	6	0 9	14 16
O. 14	Frederik	Tusmørket varer 47 ^m	43	4	1 15	14 36
To. 15	Leopold		46	2	2 22	14 55
F. 16	Othenius		48	1	3 29	15 14
L. 17	Anianus		50	15 59	4 38	15 34
S. 18	23. s. e. trin.	Hesychius	52	57	5 48	15 57
<i>Skattens mønt, Matth. 22, 15-22.</i>						
2' række, Mark. 12, 41 til enden.						
M. 19	Elisabeth	● n. m. 19 ^t 4 ^m . uge 47	7 54	15 56	6 58	16 24
Ti. 20	Volkmarus		56	54	8 9	16 57
O. 21	Marix ofring	Tusmørket varer 48 ^m	58	53	9 17	17 37
To. 22	Cecilia		8 0	51	10 19	18 28
F. 23	Clemens		1	50	11 13	19 28
L. 24	Chrysogonus		3	49	11 58	20 38
S. 25	24. s. e. trin.	Catharina	5	47	12 35	21 53
<i>Jairi datter, Matth. 9, 18-26.</i>						
2' række, Joh. 5, 17-29.						
M. 26	Conradus	○ f. kv. 22 ^t 9 ^m . uge 48	8 7	15 46	13 6	23 13
Ti. 27	Facundus		9	45	13 32	—
O. 28	Sophie Magd.	Tusmørket varer 50 ^m	11	44	13 56	0 33
To. 29	Saturninus	{ nærmest Jorden	12	43	14 19	1 55
F. 30	Chr. 6. føds.	Andreas	14	42	14 43	3 16

November 1979

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	11.40	-
2.	0.22	12.43
3.	1.18	13.36
4.	2.07	14.23
5.	2.52	15.06
6.	3.33	15.47
7.	4.12	16.29
8.	4.52	17.10
9.	5.30	17.51
10.	6.08	18.34
11.	6.48	19.24
12.	7.39	20.23
13.	8.44	21.32
14.	10.00	22.49
15.	11.18	23.55
16.	-	12.17
17.	0.43	13.00
18.	1.22	13.35
19.	1.57	14.11
20.	2.32	14.48
21.	3.09	15.26
22.	3.46	16.04
23.	4.24	16.45
24.	5.02	17.28
25.	5.44	18.16
26.	6.32	19.12
27.	7.29	20.18
28.	8.40	21.34
29.	9.57	22.50
30.	11.13	23.58

DECEMBER 1979

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 7 ^t 25 ^m og aftager derefter indtil den 22., hvor den er 6 ^t 56 ^m . Herefter og til månedens ende tiltager dagen 6 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
L. 1	Arnold	Solens radius 16' 15"	8 16	15 41	15 9	4 37
S. 2	1. s. i advent	{ Bibiana Aldebarankulm.midn.	18	40	15 38	5 57
<i>Jesus i Nazareth synagoge, Luk. 4, 16-30.</i>						
1' række, Matth. 21, 1-9.						
M. 3	Svend	O f. m. 19 ^t 8 ^m uge 49	8 19	15 39	16 13	7 13
Ti. 4	Charl. Fred.	Barbara	21	38	16 55	8 23
O. 5	Sabina	Tusmørket varer 51 ^m	22	38	17 45	9 24
To. 6	Nikolaus		24	37	18 41	10 15
F. 7	Agathon	Merkur st. vestl. clong.	25	36	19 43	10 57
L. 8	Mariz undf.		27	36	20 47	11 31
S. 9	2. s. i advent	Rudolph	28	35	21 53	11 58
<i>De 10 brudejomsfruer, Matth. 25, 1-13.</i>						
1' række, Luk. 21, 25-36.						
M. 10	Judith	uge 50	8 29	15 35	22 59	12 22
Ti. 11	Damasus	{(fjernest Jorden ● s. kv. 14 ^t 59 ^m	30	35	—	12 42
O. 12	Epimachus	{ Tusmørket varer 52 ^m Rigel kulm. midn.	32	35	0 5	13 1
To. 13	Lucia	Capella kulm. midn.	33	34	1 12	13 20
F. 14	Crispus		34	34	2 19	13 39
L. 15	Nikatus		35	34	3 28	14 0
S. 16	3. s. i advent	Lazarus	36	34	4 39	14 24
<i>Zakarias' lovsang, Luk. 1, 67 til enden.</i>						
1' række, Matth. 11, 2-10.						
M. 17	Albina	uge 51	8 37	15 34	5 50	14 54
Ti. 18	Lovise	{ Nemesius	37	35	7 0	15 31
O. 19	Tamperdag	{ Tusmørket varer 53 ^m	38	35	8 7	16 18
To. 20	Abraham	{ ● n. m. 9 ^t 23 ^m	39	35	9 6	17 16
F. 21	Thomas		39	36	9 57	18 24
L. 22	Japetus	Solhverv, korteste dag	40	36	10 38	19 40
S. 23	4. s. i advent	{ Torlacus { nærmest Jorden Betelgeuzekulm.midn.	40	37	11 11	21 0
<i>Han bør vokse, men jeg forringes, Joh. 3, 25 til enden.</i>						
1' række Joh. 1, 19-28.						
M. 24	Alexandrine	Adam uge 52	8 41	15 37	11 39	22 21
Ti. 25	Juledag	{ Tusmørket varer 53 ^m	41	38	12 3	23 42
O. 26	St. Stephan	{ ● f. kv. 6 ^t 11 ^m	41	39	12 26	—
To. 27	Joh. evang.		42	40	12 49	1 3
F. 28	Børnedag		42	40	13 13	2 22
L. 29	Noah		42	41	13 40	3 40
S. 30	S.m.-julognytår	David	42	42	14 12	4 56
<i>Simeons lovsang, Luk. 2, 25-32.</i>						
1' række, Luk. 2, 33-40.						
M. 31	Sylvester	uge 1	8 42	15 43	14 49	6 7

December 1979

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	-	12.20
2.	0.57	13.17
3.	1.49	14.06
4.	2.34	14.49
5.	3.15	15.32
6.	3.54	16.12
7.	4.31	16.52
8.	5.07	17.31
9.	5.44	18.10
10.	6.20	18.54
11.	7.04	19.43
12.	7.56	20.41
13.	9.02	21.46
14.	10.12	22.50
15.	11.16	23.48
16.	-	12.09
17.	0.37	12.57
18.	1.22	13.42
19.	2.06	14.25
20.	2.48	15.09
21.	3.30	15.53
22.	4.11	16.36
23.	4.53	17.21
24.	5.37	18.09
25.	6.23	19.02
26.	7.17	20.02
27.	8.17	21.09
28.	9.29	22.21
29.	10.43	23.31
30.	11.56	-
31.	0.36	12.58

**Danske helligdage i 1979,
som er hverdag i Sydslesvig**

12. april Skærtorsdag
11. maj Bededag

**Sydslesvigske fest- og helligdage
i 1979, som er hverdag i Danmark**

1. maj Maj-festdag
17. juni Den tyske enhedsdag
31. oktober Reformationsdag
delvis skolefridag
21. november bededag

Ferieplan i 1979 for skolerne i Sydslesvig

Juleferie 21.12.— 5. 1.
Påskeferie 6. 4.—23. 4.
Pinseferie 01.6.— 5. 6.
Sommerferie 11. 7.—23. 8.

Datoerne angiver henholdsvis sidste og første skoledag.

Højvandet ved vestkysten

Højvandet er i omstående tabeller beregnet for Havneby på Rømø. Udgangspunktet for beregningen er højvandet ved London Bridge, som er angivet i den almanak, der udgives af Københavns Universitet. Tidsangivelserne er mellemeuropæisk tid. Vil man kende vandtiderne ved andre punkter på vestkysten end ved Havneby, må man ved:

Nordslesvig:	Rømødæmningen	lægge 10 min. til
	Lakolk	trække 30 min. fra
	Højer sluse	lægge 40 min. til
	Koldby	lægge 30 min. til
	Ballum sluse	lægge 15 min. til
	Rejsby sluse	lægge 30 min. til
Fanø/Esbjerg:	Vester Vedsted	lægge 20 min. til
	Nordby, Fanø	lægge 35 min. til
	Esbjerg	lægge 30 min. til
Sydslesvig:	Sønderho, Fanø	trække 10 min. fra
	Dagebøl	trække 7 min. fra
	(forbindelsen til Før)	
	Bongsiel	trække 27 min. fra
	(forbindelsen til Halligerne)	
	Husum	trække 37 min. fra
	(forbindelsen til Pelvorm m. m.)	
	Frederiksstad	trække 13 min. fra
	Tønning	trække 1 time og 7 min. fra
	St. Peter	trække 1 time og 46 min. fra
Wyk	trække 26 min. fra	
Westerland	trække 1 time og 41 min. fra	

Willy Buch.

Solens opgang og nedgang

Korrektioner for Sønderjylland

De i kalenderen angivne klokkeslæt for Solens opgang og nedgang gælder for Københavns horisont. Ved hjælp af de i hosstående tabel anførte korrektioner er det muligt at udregne tidspunkterne for henholdsvis Åbenrå og Slesvig.

Tabellen anvendes på følgende måde: I tabellens første kolonne opsøges tidspunktet på året, idet de efter månederne anførte romertal I og II betegner henholdsvis første og sidste halvdel af den pågældende måned. De ud for månedhalvdelen anførte tal i de følgende kolonner er det antal minutter, der skal lægges til kalenderens klokkeslæt for henholdsvis solopgang og solnedgang for at få klokkeslættet for vedkommende lokalitet.

I landsdelens vestlige egne indtræder de omhandlede begivenheder yderligere op til 3 minutter senere, ved østkysten 1-2 minutter tidligere.

Eksempel: Solopgang i Højer den 8. juli. Kalenderen angiver 3^c 39^m. Hertil lægges ifølge tabellen for juli I for Åbenrå 17^m, hvorved man får 3^c 56^m. Da Højer ligger ved vestkysten lægges yderligere 3 minutter til. Resultat: 3^c 59^m.

Det bemærkes, at tabellen ikke kan anvendes til korrektion af tidspunkterne for Månens op- og nedgang.

N. O. Dohn.

	ÅBENRÅ		SLESVIG	
	Solopgang	Solnedgang	Solopgang	Solnedgang
Dec. II	+ 8	+17	+ 4	+20
Jan. I, Dec. I	+ 9	+17	+ 5	+19
Jan. II, Nov. II	+ 9	+16	+ 6	+18
Febr. I, Nov. I	+10	+15	+ 8	+16
Febr. II, Okt. II	+11	+14	+ 9	+15
Mar. I, Okt. I	+12	+13	+11	+13
Mar. II, Sept. II	+13	+13	+12	+12
Apr. I, Sept. I	+14	+12	+13	+11
Apr. II, Aug. II	+15	+11	+15	+ 9
Maj I, Aug. I	+16	+10	+17	+ 7
Maj II, Juli II	+16	+ 9	+18	+ 6
Juni I, Juli I	+17	+ 8	+20	+ 4
Juni II	+17	+ 8	+20	+ 4

D 1945 -

En grænselandskronik

Af statsminister Anker Jørgensen

Det er godt 30 år siden, vi havde den sidste store strid om grænsen mellem Danmark og Tyskland.

Dengang indtog Socialdemokratiet den samme holdning som i 1920. Vi stod klart på selvbestemmelsesrettens grund. Vi vendte os mod at udnytte internationale magtpolitiske forhold til en afgørelse af grænsespørgsmålet, og vi holdt fast ved, at grænsespørgsmålet ikke måtte afgøres af øjeblikkelige stemninger, som var dikteret af forbigående ydre betingelser.

Dengang var der en betydelig strid om grænsespørgsmålet. I dag tror jeg alle erkender, at det var den rigtige løsning, vi nåede til både i 1920 og i årene efter den anden verdenskrig.

Jeg håber, vi i dag har mod til at sige, at forholdene i Nord- og Sydslesvig er kommet ind i et roligt og fornuftigt leje, som er præget af et fredeligt samvirke, der bygger på gensidig respekt mellem de to befolkningsgrupper, mellem mindretallene og regeringerne i Danmark og Vesttyskland og mellem den danske og den vesttyske regering.

Vi har vel også mod til at sige, at aldrig før har vi haft så gode betingelser for en frugtbar udvikling i grænselandet, som de betingelser vi har levet under i de sidste 30 år. Det er helt andre betingelser end dem, der prægede forholdene i grænselandet tidligere.

Før 1920 havde vi i Sønderjylland et undertrykt dansk flertal, som måtte leve under fremmed herredømme, der ikke ville

respektere det som et nationalt mindretal. Det er kendt, hvordan den tyske regering i årene fra 1864 og frem til 1920 på en lang række måder søgte at kvæle den nationale danske bevægelse i Sønderjylland.

Går vi frem til trediverne, så oplevede vi et Sydslesvig, der måtte leve under et umenneskeligt diktatur samtidig med, at Nordslesvig var under et stadigt pres fra aggressive nationalistiske kræfter, som arbejdede både syd og nord for grænsen.

Samtidig levede ikke alene det danske samfund, men hele Europa, i skyggen af en voldelig, aggressiv fascisme, hvor hævn-tanken og tanken om grænseflytning spillede en central rolle.

Begge disse situationer måtte være helt ødelæggende for enhver tanke om en frugtbar og fredelig udvikling mellem flertallene og mindretallene i grænselandet.

I dag er situationen totalt forandret.

Jeg havde anledning til at tale om dette, da jeg den 4. maj 1978 talte ved den store lysfest, som Slesvigske Fodregiment traditionen tro afholdt på vores fælles befrielsesdag. Denne lysfest var en smuk oplevelse, der fortalte, at også den 4. maj står stærkt i sønderjydernes liv. Men der er sket meget siden da.

Det Vesteuropa, der i dette århundrede to gange er eksploderet i en verdenskrig, er i dag i sin helhed et demokratisk Europa og et Europa, der samarbejder så snævert, som næppe nogensinde tidligere.

Det er i sig selv tankevækkende, at det er de to nationer, Tyskland og Frankrig, som tørnede sammen i 1870, i 1914 og igen i 1939, der har dannet rygraden i opbygningen af dette nye Europa.

I dette samarbejde skal vi finde vores plads. Vi skal deltage i det som danske og med bevarelsen af de rige kulturelle og menneskelige værdier, der er bygget op gennem generationer.

Men vi står også med en helt anden situation omkring grænsen. Der er stadig væsentlige forskelle mellem dansk og tysk. Det gælder politisk, folkeligt og kulturelt. Det er jo først og

fremmest disse forskelle, der motiverer, at vi har et dansk mindretal i Sydslesvig og et tysk mindretal i Sønderjylland. Det er mindretal, som søger tilknytning ikke mindst til de folkelige og kulturelle værdier i det land, de betragter som moderlandet.

Men når det er sagt, så skal det understreges, at vi i dag så at sige er af samme familie. Vesttyskland er i dag et demokratisk samfund. Den hensyntagen til og respekt for den enkelte og for mindretallene, som ikke havde nogen plads i kejsertiden eller nazitiden, den findes i dag i Forbundsrepublikken.

Det giver et helt andet aspekt i grænselandet. Tidligere taltes der meget om grænsekamp og sprogekamp. Men jeg tror, mange vil være enig med mig i, at sameksistens i dag er en langt mere naturlig betegnelse for forholdet mellem flertal og mindretal i grænselandet.

Der kan vel altid være ting at kritisere. Mindretallet kan altid have ønsker, som værtslandet ikke fuldt ud ser sig i stand til at imødekomme. Men det afgørende er, at både den danske og den vesttyske regering har en klar forståelse og respekt for de særlige mindretalsproblemer og en vilje til at imødekomme mindretallenes ønsker inden for alle rimelige grænser.

På den baggrund må den nationale brydning, som naturligt vil findes i ethvert grænseland, først og fremmest udspilles på det folkelige plan i de folkelige bevægelser.

De folkelige bevægelser, der findes i grænselandet, er vel i det store og hele grundet af de almindelige folkelige bevægelser. Men grænselandet har også sine egne ytringsformer, og man kan heller ikke se helt bort fra, at det folkelige arbejde på en række punkter får sin egen karakter og sine egne former.

Vi har altid følt, at blandt de folkelige bevægelser havde også arbejderbevægelsen sin naturlige plads i grænselandet. Som jeg pegede på før, så tog vi en meget klar stilling til grænseproblemerne både i 1920 og i 1945. Den holdning var ikke dikteret af en ligegyldighed endsige modvilje over for det danske mindretal i Sydslesvig. Tværtimod. Når vi indtog den hold-

ning, var det ud fra en dyb interesse i at finde en frugtbar løsning, som kan give de bedste mulige vilkår for de mindretal, der vil findes ved enhver landegrænse. Derfor har vi som sagt også søgt vores naturlige plads i arbejdet i grænselandet.

Således oprettede vi i 1938 Arbejderbevægelsens sønderjyske Landsforening, og i de år, man godt kan betegne som de mest kritiske siden genforeningen, var vi i Sønderjylland repræsenteret af mænd, der med forståelse og indleven kastede sig ind i arbejdet i Sønderjylland og vandt en betydelig respekt der. Lad mig blot nævne J. P. Nielsen, Dynt, og Frede Nielsen.

I den senere tid er der folk, der igen er begyndt at tale om en ny grænsekamp — i flere tilfælde ofte ud fra den synsvinkel, at EF betyder en fare for den nationale holdning i Sønderjylland.

Det er rigtigt, at EF skaber nye veje og nye samlivsformer i Europa. Det gælder også i grænseegnene, og det må vi selvfølgelig tage stilling til. Jeg er dog ikke sikker på, at mange af de ting, man taler om, er produkter af vort medlemskab i EF. Det er måske i højere grad den nye teknik, der rejser sine problemer. Der er jo ikke nogen som helst tvivl om, at f. eks. fjernsynet ville have rakt ind over den dansk-tyske grænse, selv om vi ikke havde været medlem af EF.

Men vi må hele tiden være indstillet på, at der på den måde kan rejse sig nye problemer for arbejdet i grænselandet. Det afgørende er, at vi ser realistisk på disse problemer og møder dem med en positiv indsats. Det har vi nemlig alle muligheder for at gøre.

Vi har gennem århundreder opbygget en dansk kultur, formet et dansk sind, skabt vort eget samfund.

Det er værdier, der har vist sig at kunne stå over for ganske svære prøvelser. I Sønderjylland holdt den helt overvejende del af befolkningen fast ved deres tilknytning til denne kulturarv i de lange år fra 1864 og frem til genforeningen. Og både i

Sønderjylland og i det øvrige Danmark stod disse værdier deres prøve under besættelsen.

Det er værdier, som er så rodfæstede, at vi trygt kan kaste dem ind i et samarbejde med andre lande og med andre folk, et samarbejde, som også vil komme til at gå henover og igennem grænselandet.

Jeg tror, det er noget, man inderst inde godt forstår i Sønderjylland. Der er det jo heller ikke nogen ny erfaring, at man godt på samme tid kan være front og bro.

Barndommens hæk

Af Esben Høilund Carlsen

Det er først længere omme i livet, det er gået op for mig, at jeg blev en gammel mand på én sommer. Ved konfirmationen var jeg den næstmindste af drengene, og gennem hele mellemskolen så jeg mig selv som en spinkel purk. Lige så hedt jeg drømte om Anneliese på bænken foran, lige så absurd forekom det mig, at hun skulle lægge mærke til mig — undtagen når jeg stak hende i ryggen med en passer. Hun gik i jazzklub sammen med gymnasiasterne, mens jeg gik i korte bukser og legede med dukketeater.

Men så kom sommeren 57. Før mellemskoleeksamen var jeg end ikke på klassens hold i håndbold, men efter ferien spillede jeg på skolens hold med den største selvfølge. Jeg blev valgt ind i elevforeningen, blev sågar formand for musikforeningen, og inden en uge af det nye skoleår fulgte jeg min første pige hjem. Det var koldt, for resten, og jeg er endnu ikke kommet mig over den forbløffende opdagelse, at man kan føle forelskelse og snot i næsen på samme tid.

Mælkevejen nr. 1

Mit hjem lå i Broager. En stor gulstensvilla med tilbygninger, der efterhånden byggedes om fra hestestald, kartoffelkælder og brændeloft til mere strømliniede formål som garage, hobbyrum og dyrlægeklinik. Omkring huset lå en parkagtig have med god

Fæstningen, uindtagelig i sne såvel som i sol. Foran tre raske drenge, fra venstre en doktor, en filminstruktør og en dyrlæge.

plads til fodbold, skatteleg og hulebyggeri, beskyttet mod den prosaiske omverden af høje, tætte hegn. Det eneste hul i rustningen var en eksklusiv udsigt over Flensborg Fjord med pikante nationale overtoner: bugnende danske marker, fjorden, det tyske Holnis, fjorden igen og det danske Rinkenæs på den anden side. Et vue, der motiverede en til at høre efter i historietimerne.

Vores hus var en fæstning. Ude talte de sønderjysk, inde lød der kun rigsdansk. Ude drev man landbrug og gik på kro, inde udkæmpede jeg krige, nedlagde drager og vandt skønjomfruer, lærte mig at kringle i håndbold og at tegne træer, blodbøg, pil, birk, ahorn. En splendid isolation, bestemt af lige dele geografiske fakta, sociale skel og almindelig generthed. Til overflod var adressen Mejerivej 11, hvilket naturligvis altid på vers blev til Mælkevejen 1.

Uden for hækken lå verden, som på mange måder forekom

morsommere end min drømmetilværelse. Den lille bys 5 kroer, fodboldbanen, ringriderpladsen, og så var der naturligvis skolen. Et gammelt monstrum, hvor man kunne gemme sig bag væggene eller under katederforhøjningen, hvor Dorthea Hansens krogede negl sneg sig som en hugorm over hans skuldre for at rette på blyantsstillingen, hvor lærer Carstensen fordelte kridtslammet over sine enorme fregnede hænder med flere deciliter spyt i timen, hvor lærer Mathiesens sprukne violin beklagede sommerens flygtighed, mens spegepølsen svævede tran under bordet.

Kulturlivet udspillede sig i forsamlingshuset, diletta eller Det kgl. Teater på turné — »og en særlig tak skal lyde til den kendte skuespiller Holger Gabrielsen, fordi han vil spille med i »Du skønne ungdom« i aften. Tak.« — Og her var en biografforestilling 3 af ugens dage. Hvis jeg ikke husker galt kostede det 1 krone på de forreste stive bænke og 2 kroner på de bageste »bløse-rækker«, hvor man sad og krammede pigerne i mørket.

Her, op ad en bragende varm kakkelovn, med pause for hvert rulleskift, blev jeg dus med John Wayne og Gary Cooper, her så jeg Chopin tabe en blodklat fra næsen ned på tangenterne midt i revolutionsetuden, og her så jeg med brilliantine i håret og min fars ulster på mit første levende kvindebryst — en igangsættende oplevelse, så meget mere hidsende end de tågede fotos i forbudte blade, at jeg besluttede at gå til filmen.

Men først ville jeg være digter — og det til påske — så jeg skrev og skrev fra min ophøjede adresse på Mælkevejen, uden at det nogen sinde kom til at hænge sammen. Og dog: rekorden var en dukketeaterforestilling med 20 betalende gæster, hvor stykket ikke var færdigt ved starten. Jeg måtte føre dukker med den ene hånd og skrive sidste scene med den anden, mens jeg råbte og hulkede mig gennem akterne.

Det var en meget kysk tilværelse. Selv når jeg var ude, flyttede hækken med og sørgede for en passende beskyttelse mel-

lem omverdenen og mig. Jeg faldt og slog mig, naturligvis, jeg snød mig da også ind til cirkusforestillinger og belurede elskende par i byparken, men der var alligevel en stor distance på. Et køligt, og måske lidt skræmt, forbehold over for den del af tilværelsen, jeg ikke selv havde fuld kontrol over.

Jeg har formodentlig været noget uopmærksom, mens jeg gik og sleb mine våben til senere brug, men tiden ligger alligevel i en varm, gulbrun tone som en gammel western-film, ofte uskarp, fuld af ridser og støvkorn. Og når jeg senere har skullet præsentere mig selv i større forsamlinger, har jeg ofte fremkaldt latter ved at sige, at jeg har haft en lykkelig barndom. Lykke er et suspekt begreb, og i forbindelse med barndom nærmest en vittighed — men jo, jeg har haft en lykkelig barndom på Mejerivej 11 i Broager.

Profetskolen

Der havde aldrig været tvivl i min ærgerrige sjæl om, at jeg skulle være student, men da min storebror dumpede ved den direkte overgang fra Broager Centralskole til »profetskolen« i Sønderborg, blev jeg sendt et år på kommuneskolen i købstaden først. En ucharmerende kaserne med lussinger og spansk-rør hængende konstant i luften, og jeg var for bange til at få noget ud af det — endsige gøre oprør.

Men statsskolen blev mit andet hjem. Med blid terror drev velkvalificerede lærere os mod lærdommens tinder, og selv om vi sågu havde vigtigere gøremål end at læse lektier, blev der støt hældt på dunken. Mellemskole med Egeberg Jensen som elskelig, ørenulrende rektor, der læste op af Odyseen, når vi havde været kvikke, og så jættespringet til gymnasiet, hvor Joseph Mehl blev den store guru. I sin kunstfærdige, indstuderet distræte stil, rapt skiftende fra plagsomme detaljer til beåndede aforismer, lod han os kigge ind i sin magiske perspektivkasse på et forjættende kulturlandskab. Vi noterede replikkerne som gale, og citat-samlingen er enorm. Mit yndlingsbonmot hedder:

En forsigtig sommerflirt, som heller ikke blev til noget. Først på vej op ad bakken fra Vemmingbund fandt man ud af, hvad man skulle have sagt.

»Man kunne have undt Kierkegaard at kende vore dages ansvarsforsikring.«

Vi, skriver jeg uden at vide med sikkerhed, om det passer, for Mehl var målt med gængs alen en elendig pædagog. Der var ingen systematik, han gjorde hæmningsløst forskel på eleverne, og der kunne gå uger, uden at han henvendte sig til en pige. Men en vismand og en troldmand var han, en Karen Blixen-figur, fuld af syner og pyntelighed, dybt reaktionær — en hæderstiel i hans øjne — men uden ret meget af realiteternes smuds under neglene.

A propos piger, så var det nok dem, der gjorde den store forskel fra barndom til... noget andet. Da jeg pludselig opdagede, at jeg var kvindbar, voksede jeg 20 centimeter på stedet og blev 10 år ældre. Klog som bare satan og ofte som en pastor emeritus mere optaget af et fjernt filosofisk anliggende end af håndgribelighederne omkring mig. En gammel mand,

En klassefest før ungdomsoprøret. Nydelige var vi, nemme at stille op i geled, holdt pænt på kniv og gaffel først, senere på pigerne — men også meget anstændigt. Der er et par kendte ansigter imellem, men man må gætte sig frem.

der sad på Bjerggården og funderede over forskellen mellem tolerance og frisind, mens en dame kneb mig i låret og spurgte, om mine bukser var af terylene . . .

I mellemskolen var pigernes balkjoler af taft, og under de hedere numre gled hånden ufrivilligt ned mod forbudte rundinger, men nu var det grovere stoffer, og hånden lå, hvor den blev lagt. Der var stadig en henrivende uskyld over feltet, disse kejtede, gammelkloge drenge og provinsborgerskabets svale døtre, som viste sig på forhånd at vide alt det, vi andre møj-sommeligt spekulerede os frem til. Jeg håber en gang at ramme det på film: dette lidt smålige, blonde miljø, hvor al ting ligger net på sin rette plads, mens det larmer af alternative muligheder i fyrkælderens.

Jeg var for abstrakt oven i hovedet til at blive den store

Den unge flab, der nedgør sin studenterhue foran Alspigen. De andre ser nu glade ud for deres møts.

erotiker og for egocentrisk til at drage egentlige politiske konsekvenser af grubleriet. Det var en ansvarsløs tid. Politik var teoretiske diskurser, som ingen relation havde til sygekassebog, husleje eller skifteholdsarbejde. Men midt i det hele dukkede kommunisten Aksel Larsen op på skolen, tog en tændstik op af lommen og holdt et blændende foredrag om, hvilke konsekvenser fabrikationen af sådan en stump træ har. Den sad, og den er blevet siddende.

Da vi i 1960 blev studenter, holdt jeg en uforskammet tale foran Alspigen — det var vist noget med, at de gamle kunne rende og hoppe — og smed studenterhuen væk som et foragteligt borgerligt symbol. Det var avantgarde, en handling som blev mondæn 7–8 år efter, men samme dag havde jeg en af mit livs vigtigste oplevelser. På vejen fra et sold til et andet kom jeg til at gå sammen med to piger fra klassen, som jeg

sjældent havde talt med. De skilte sig ikke med forpagtningen af de evige sandheder, jeg jagtede, men her på vej ned ad Dybbøl Banke gav de mig roligt besked. Min arrogante tale foran rådhuset, mit ryggesløse snobberi, men først og fremmest min forkælelse. Den studentereksamen jeg lige havde fået foræret — og den hue jeg havde smidt væk — havde de måttet erobre med det yderste af neglene. Begge kom de fra miljøer, hvor de måtte liste sig til at læse lektier i smug for ikke at blive til grin, mens jeg fra mit halvakademiske miljø havde surfet igennem uden at røre en finger. Den satte sig ved siden af Aksel Larsens tændstik, og selv om jeg gætter på, at de to piger stemmer borgerligt i dag, var de med til at flytte mig definitivt over på den anden fløj.

Der blev klippet hul i hækken, og nedbrydningen er fortsat. I dag bor jeg i lejlighed, men låser aldrig døren, optaget som jeg er af det forsømte forår — et slid med i 36-års alderen at blive yngre for hver dag, der kommer.

Sønderjyske efterspil

Kompasset stod på København, men jeg var ingen god student. I lange tider vovede jeg mig ikke engang ind på Kannibalen, fordi kassen lå lige inden for døren, og jeg troede, at man skulle afgive bestilling straks, men hvem aner, hvad de vil have, når de entrer et værtshus. Midt i det kedsommelige studium af »Almindelig og sammenlignende litteraturhistorie« tog jeg en afstikker hjem som vikar på Reimerskolen i Sønderborg og begyndte at udvikle en alternativ karriere som kunstmaler.

Der var bare det ved mine billeder, at hver gang jeg skulle sige noget for mig selv væsentligt, måtte jeg ty til andre midler end lærred og oliefarve. København igen, mere kontant studium i dansk og engelsk, tegne-, forlags- og radioarbejde, forbindelser med de mennesker, der i dag fylder ugebladenes hjemme-hosserier, spring til filmskolen, og så var der serveret.

I mit første filmjob var jeg privatchauffør for Frank Sina-

tra, men så blev jeg selv noget ved sprøjten. Da jeg havde tullet rundt i branchen i et par år og tryglet producenterne om at lave én film, følte det som en befrielse, da tv pludselig tilbød det modsatte: jeg *skulle* lave 10 film om året.

Operationsfeltet var regionalradioen i Åbenrå, men jeg var i den heldige situation, at jeg kun skulle lave landsprogrammer for tv. Det betød, at hvis man blot aede sønderjyderne på Dybbøl Banke én gang om året, var man frit stillet, og jeg benyttede lejligheden til at skifte pligtprogrammerne ud med lystbiler. Af uforklarlige grunde kom de største projekter til at handle om de to verdenskrige, men i hvert fald lykkedes det mig et par gange at ramme punkter, jeg selv fandt væsentlige.

De tre år i Åbenrå står stadig med en vis kornmodsglans. Jeg betalte ganske vist aldrig mine regninger til tiden, men der var en bestikkende tryghed over miljøet. Et lille samfund, hvor man kan nå fra hjem til arbejde på fem minutter, hvor alle familiens bevægelser koordineres dagen igennem, hunde parkeres, børnenæser tørres på kontoret, og dér går borgmesteren. Af og til aflevering af muntre sønderjyske vitser i radioen, som gav glade lyttersmil på vejen hjem. Overskueligt, styrbart, men hvis sandheden skal siges — ikke vanvittigt stimulerende.

I hvert fald trak filmen til hovedstaden igen. Det er blevet til instruktion af to spillefilm og to kortfilm plus medarbejderskab på et utal af andre. Nu dørvogter for statens filmmillioner i to år og i denne funktion i færd med at muliggøre en film i Sønderjylland. Tid: 12.—17. november 1917. Sted: Vamdrup. Manus: Peter Seeberg. Instruktion: Kasper Rostrup.

Så landsdelen spøger hele tiden, og i Danmarks Radio, hvor jeg også færdes en del, er dagligsproget i mange afdelinger sønderjysk. Hvis de andre landsdele opdager, i hvor høj grad vi har infiltreret radio og tv, bliver der borgerkrig. (Hørte I, da Peter Ustinov sagde »Møjn, Heine« til Hans Georg Møller på skærmen? Det er simpelthen blevet et verdensprog!)

Landskabet og de venlige galninge, der bor i det, ser jeg nu

kun et par gange om året. Min storebror har overtaget hus og dyrlægepraksis i Broager, mine forældre deler deres tid mellem aftægtshuset, der ligger lige uden for hækken, og en lejlighed i København.

Ingen af dem er sønderjyder, men det er jeg. Dreifach und laut und ohne Konjunktiv. Den almindelige hjemstavnslyrik preller af på mig, men ikke denne elementære fornemmelse af grobund, i denne blanding af muld, sand og spagnum har jeg suget vand, salte og vitaminer — dér i skyggen op ad den tætte, tætte hæk.

Et kompromis er kunsten at dele en kage på en sådan måde, at enhver tror, at han har fået det største stykke.

Ludwig Erhard.

Læsning gør ikke et menneske viis, men gør ham blot lærd.

Somerset Maugham.

H. P. Hanssen
H. Wilhelmsen

Sprogforeningen en befrielsesbevægelse

Af Gynther Hansen

Sprogforeningen har oprettet en litteraturpris, hvis formål er at fremme danskesproget litterær virksomhed i Nord- og Sydslesvig. Den kan tildeles en forfatter som anerkendelse af et litterært værk skrevet på dansk, når det ved sit emne eller på anden måde har tilknytning til landsdelen.

Sprogforeningens Litteraturpris blev første gang uddelt den 26. maj 1978 ved en sammenkomst på Folkehjem i Åbenrå. Den tilfaldt forfatteren Gynther Hansen, Felstedskov, Åbenrå, som ved denne lejlighed holdt følgende tale:

Jeg vil gerne takke Sprogforeningen, fordi den har ment, at — ikke jeg, ikke min person, men det arbejde jeg har præsteret er værdigt til at modtage denne litteraturpris.

Jeg betragter det som en ære at modtage en pris netop af Sprogforeningen, og jeg vil gerne forsøge at forklare hvorfor.

Sprogforeningen blev oprettet ved et møde i Åbenrå den 10. oktober 1880. Dens formål var ifølge formålsparagraffen, »At værne om det danske sprog i Nordslesvig navnlig gennem folkelig oplysnings udbredelse«. H. P. Hanssen har i et foredrag kaldt den en værneforening. Vi andre har vel altid hørt den omtalt som en organisation, der skulle være et led i grænsekampen eller i nationalitetskampen. Med disse udtryk bliver Sprogforeningen defineret med ord, der hørte den første fjerdedel af dette århundrede til, og derfor fremtræder Sprogforeningen måske også i mange unge menneskers øjne som noget fjernt og fortidigt, fordi disse ord er skabt og har været meget centrale

i begyndelsen af det 20. århundrede og derfor ligesom identificeres med en epoke, som nu er afsluttet.

For mig er Sprogforeningen en befrielsesbevægelse. Det den stod for, hele dens virke var en befrielseskamp eller en frihedskamp, eller hvad man nu vil kalde det. Den var en organisation, som vi i den nyeste og nutidige historie kan finde mange paralleller til. Jeg synes, at den i sin grundholdning på mange måder minder om Gandhis ikke voldelige kamp for at befri Indien.

Der er mange verden over, der studerer Gandhis kamp og tager den som deres ideal. Hvorfor er der så få, der beskæftiger sig med Sprogforeningens indsats? Og her tænker jeg ikke kun på den livsholdning og de ideer, der lå bag, men også på foreningens organisationsform, som jeg i øvrigt ikke kan komme ind på her.

Nordslesvig havde siden 1864 været besat og undertrykt af en fremmed okkupationsmagt eller kolonimagt, nemlig det tyske rige. Denne besættelsesmagt var måske ikke så brutal og voldelig, som vi kender det fra så mange andre steder både i dag og i så mange årtier før vor tid, men alligevel: Det var et politihverredømme; der var tale om en undertrykkelse af fundamentale menneskelige friheder. Undertrykkelsesmagten var så klog, at den vidste at det først og fremmest gjaldt om at få folk til at skifte sprog. Politistaten var klar over, at får man et menneske til at skifte sprog, er det et så dybt indgreb i dets personlighed, at det i den sidste ende er ensbetydende med, at mennesket skifter væsen og holdning, og det på en sådan måde at det så langt lettere lader sig omforme af den magt, der har gennemtvunget sprogskiftet, og som nu lægger pres på dem i det nye sprog.

Jeg behøver vist ikke her i denne forsamling at argumentere nærmere for, hvad jeg mener. Alle, der taler både dansk og tysk, er sikkert klar over, at dansk har så mange blide og bløde nuancer og så utroligt mange mellemtoner, så mange måder at give udtryk for det jævnt menneskelige og det dybt menneske-

lige på, at hvis vi pludselig skulle give afkald på dansk og kun måtte eller kunne udtrykke os på tysk, var der så mange lag i vort sind, som vi ikke mere kunne give udtryk for, fordi det andet sprog ikke havde de samme muligheder. Og alt det, vi ikke længere kan udtrykke, vil langsomt tørre ud og forsvinde.

Derfor blev det danske sprog forbudt i alle byskoler og mere eller mindre fortrængt i skolerne på landet, derfor gjorde besættelsesmagten, hvad den kunne for at forhindre hjemmeundervisning i dansk, derfor forsvandt det danske sprog mere og mere fra retterne o. s. v.

Og derfor er Sprogforeningen en befrielsesorganisation, der førte en befrielseskamp mod en kolonimagt, men det helt ejendommelige, det mest forunderlige og ligesom — ikke eventyrlige, men eventyragtige, for det lyder som et eventyr, det var at denne befrielsesorganisation ikke bekæmpede en af verdens stærkeste militærmagter ved at føre guerillakrig eller partisanekrig, ved at optræne befolkningen i våbenbrug, ved at anlægge våbendepoter, men ved at uddele og udlåne bøger, ved at sende boggaver til alle danske skoleelever og ved at oprette små, danske biblioteker rundt om i alle sognene og ved at organisere kurser — ikke i guerillateknik, men i højtlesning, og de bøger man brugte som våben mod et bajonetregime var ikke en brugs- og kamplitteratur, der oppiskede en stemning af had og fanatisme vendt mod besættelsesmagten, nej man førte krig med noveller og romaner, digte og sange af de bedste danske forfattere. Man bekæmpede et voldsherredømme med Inge-manns morgen- og aftensange, med Blichers noveller, H. C. Andersens eventyr, Brorsons og Grundtvigs salmer o. s. v.

Jeg mener — og jeg kan ikke understrege det tydeligt nok, at dette er noget helt enestående; det er simpelthen noget af det smukkeste, jeg kender, smuk i betydningen dyb menneskelig skønhed, menneskelige egenskabers skønhed.

For dét, Blicher og H. C. Andersen beskæftigede sig med i deres digtning, var jo ikke den nationale kamp, det var der-

imod de mest fundamentale og mest almene menneskelige problemer. Fuld af tvivl og usikkerhed og kval stillede de spørgsmålet: »Hvad er et menneske?« »Hvad skal jeg gøre ud af mit liv?« »Hvad er i det hele taget meningen med mit liv, og hvorfor er livet somme tider så dybt tragisk og uudholdeligt?«

Det, som den menige ude i sognene, der skulle aktiviseres i befrielseskampen, fik ud af at læse disse bøger, var altså ikke noget om selve kampen. Nej, han læste om sig selv og sit eget personlige liv, hvordan han var indrettet, hvad der var, der betød noget for ham. Litteraturen gav ham symboler, billeder, skildringer af menneskesind og menneskeskæbner, af menneskehjerner i konflikt med sig selv, men også de skæreste og fineste naturbeskrivelser af skove, havet, kornmarkerne, blomster der titter til hinanden, og alt dette kunne hjælpe ham til lidt mere klarhed over og give ham ord og billeder til at beskrive, hvad der foregik inde i ham selv, og hvordan han selv var indrettet, hvad de skjulte anelser og længsler, han længe havde sporet dybest i sit sind, betød, og hvad de gik ud på. Litteraturen hjalp ham til at frigøre evner, følelser og længsler i ham selv.

Derfor, den befrielsesbevægelse som Sprogforeningen stod i spidsen for, — og stadigvæk, det er noget af det fineste, smukkeste jeg kender, den ville ikke blot befri et territorium, nej den ville befri territoriet ved at gøre hver eneste dansk indbygger fri, give ham indre frihed, frigøre alle de positive muligheder, der lå gemt i ham.

Det er derfor helt i overensstemmelse med sin egen historie og sine egne erfaringer, at Sprogforeningen nu har indstiftet en litteraturpris.

Og måske må jeg have lov til på denne talerstol og i anledning af indstiftelsen af denne pris at sige et par ord om, hvad jeg synes må være litteraturens opgave i dag. Jeg ved, at der i øjeblikket hersker en slags undergangsstemning, hvor mange ser katastrofer forude. Det gør jeg måske nok også selv, men ikke desto mindre må den, der skriver historier, efter min me-

ning stadig helt samle sig om de gamle universelle sandheder: kærlighed og ære og barmhjertighed og stolthed og medlidenhed og selvopofrelse, menneskets dybe trang til, at dets liv og dets handlinger må have en mening og en betydning ud over øjeblikket, og sidst men ikke mindst bør forfatteren være gennemsyret af og i alle sine bestræbelser dirigeret af den dybeste respekt og ærbødighed for mennesket i alle dets former og afskygninger. Han bør vide, at selv det usleste og mest nedrige menneske er noget enestående, noget der har krav på kærlighed og agtelse.

Forfatteren bør aldrig glemme menneskets værdighed, den værdighed mennesket er født til, og som gør, at intet menneske har lov til at gøre hvad som helst med sit liv; ingen har lov til at jasje det bort. Forfatteren bør aldrig glemme menneskets ære, den ære mennesket er født med, og som gør, at det ikke har lov til at sælge sig til hvad som helst, og forfatteren bør aldrig glemme, at for mennesket gælder det, at du skal elske din næste, og at ordet elske også betyder andet end noget erotisk og seksuelt, og han — forfatteren, bør måske i denne tid især beskæftige sig med, at mennesket, lige meget hvad det siger og er sig bevidst, og lige meget hvordan dets handlinger er, så er dets inderste længsel at komme til at leve en tilværelse, hvor menneskene uden forbehold kan hengive sig til hinanden. Menneskets dybeste længsel er kærlighed og selvforglemmelse.

Til sidst vil jeg gerne takke Sprogforeningen, fordi den har indstiftet denne litteraturpris. Jeg mener, det er en begivenhed af den største værdi, at der findes en organisation, som netop nu markerer den betydning, som den tillægger litteraturen ved at indstifte en litteraturpris.

Jeg tror ikke, der er blevet oprettet en sådan pris, siden Det danske Akademi blev oprettet for tyve år siden. Og netop i øjeblikket er det vigtigt, fordi der er kredse i befolkningen og blandt politikerne, der ønsker at lægge litteraturen og kunsten

for had, blandt andet fordi man ikke anerkender andre behov end de rent materielle.

Der er en del forfattere og litteraturfolk, som i de sidste år har følt, at klimaet er blevet barskt og koldt.

Indstiftelsen af Sprogforeningens litteraturpris er efter min mening derfor en begivenhed, som har mere end lokal interesse, og derfor vil jeg ikke blot sige tak for, at man har villet værdsætte mit arbejde; jeg vil også meget gerne ønske Sprogforeningen til lykke med, at den har haft modet til at indstifte denne pris.

En tahl i Affenrå

Af Sigfred Andresen

Ved uddelingen af Sprogforeningens Litteraturpris modtog skoleleder Sigfred Andresen, Bredsted i Sydslesvig, en særlig anerkendelse for sit forfatterskab på sønderjysk dialekt. Sigfred Andresen har i flere år skrevet historier og skitser på folkemål. Mange af dem har været trykt i Sprogforeningens Almanak. Sigfred Andresen kvitterede med denne tale, som her efterfølges af en ny historie.

Te en protest kunj blyv te et anneks te en litteraturpris æ dæh nok injne dæh hæ tænjt åh — å æ da slenjt.

No hæ æ jo da vidst det lidt, få det hæ jo stavv i æ avis te den skuld uedeles æ dav — å så hæ æ vidst det ænohn lidt før, få en blyve spue injnen, om en vil si ja te å få den. — Det vihll jo å væh lidt mærkle å uedel nave, dæh blev sø nejtak te.

Æ sø Jatak — å æ sie så manne tak æ dav få den anerkennels min dialektstykke fæh — det kunj gi anjne lust te å skryv, få æ troe, te dæh æ manne, dæh kunj skryv åh dialekt å dæhve gi vå ættekommér et bilde ah æ kultue, som den vå da di lævet å som den æ no. — Det æ jo sorn, te det hva en sjell kanj havs, tit række helt tebagh te vå ollefåælles tid, så det æ en lång periode en helt ubevidst komme te å beskryv. — Det kanj natyrle å skryves åh skolsprogh, hva nok æ litt lette.

Dæh hæ nok væt tre ting, dæh hæ fåt mæ te å skryv.

Dæh æ manne folk, dæh snakke min dialekt, men injt kanj dansk skolsprogh, få det te di aljle hæ gavn i dansk skol, men i tysk. Di kolle vort køhn gammel sprogh katøffeldansk. — Di ringavte dæ moes sprogh, få det æ jo injt så fin. — Æ vil mæ

min stykke fátæhl dem, te vort sprogh æ så fin, te det kanj skryves åh. Det æ min protest.

Den anjnen grund te mit skriveri æ nok, te æ kom te å bo urnfå den egn, hvo min dialekt snakkes — å dæhfå — nok ubevidst — længs ætte den.

Å få det tri'er hæ æ nok æhrt æ lust te å fátæhl fra min moe å far.

Det hele vå nok gavn i sæ sjell, vinjne dæh injt en øvegång haj væt en journalist ve Flensborr Avis, dæh kunj li di små stykke — å baghætte æ redaktøe ve Sydslesvigsk Forenings blaj Kontakt å injt å fåglem æ redaktøe te Sproghfæenings Almanak. — Di hæ oll væt go igångsættere.

Tak te dem oll — — å tak få det æ måt oplev æ dav.

Jørn Bommands enghø

Af Sigfred Andresen.

Jørn i æ Bomhus vå en glanjt karl. Oll folk gist lijt ham, å dæhfå kunj han å savt fåh æ ti te å gåh mæ snak, få dæh kom manne ve ham å Tille. Te han haj haj traffelt, haj dæh injne se ænohn. Men det haj Tille, vinjne dæh kom fremme. Hun haj oltins sneje en tepuns åh æ boe.

— Så gæh æ snak så godt, — mén hun.

Hun gik så å passet sit, olt ælav di anjne snakket. Kun et gång æmell gav hun sit besyv mæ. Det vå snar, som om hun vihl si: Jo, jo, æ føller skam mæ i, hva I snakke om.

Det vå i æ høti.

Jørn haj en dav manjnet sæ op te å gåh den trefjerng vej née te det bitt eng, han haj née ve æ Østebæk. Han vihl hugh griss te hø. Æ daw før haj han hahrt æ le, så den bée godt, no hvo han haj stråghen den godt ægimmel mæ æ lestrygh. Da han haj hughen et skar æ hele vej runjt, såt han sæ ve æ lej. Det måt væh brøti, så han ædt det brø, han haj fåt mæ. Tille haj å gihn ham en buttel a sit hjembrygget øl mæ. Det smaght ham godt.

Næste omgång tav han den an vej runjt å hughet ue a æ skar, så blev han fri få å strygh fra. Haj han no haj en frastryghste mæ, kunj han haj ladt væh mæ det, men Tille haj injne ti — å ånjne righte lust, å anjne haj di injt te det arbe. Han måt sjell kom terett mæ't. Da han haj det omgång fæhr, tot han, te det vå åh æ ti å kom hjem. Den næste dav vihl han så tej det sihst, — vinjne han kunj. Å så vanjt han kun å hugh æ gravkanjte

op. Det haj han no injt mye lust te, men han måt jo kun te det æ dav ætte, sorn te det kunj ligh å vej'er, å blyv te hø sammel mæ det anjt.

Næste davs morn — nå, det vå no snar blevn op a æ fåmæhr — valset Jørn så ægen née ah æ eng. Unjnevejs drohf han Hanni a Dréses.

— Ska do née i æ eng? — spue han.

— Ja, det æ godt høvæh æ dav. Æ griss vej'er godt mæ oll den sol, så æ må te å væh fæhr.

— No tej kun injt få galt fat, få det blyve skrækle varm æ dav, så do kanj savt kom te å svée.

— Ja, det kanj do ha ret i, Hanni, — sø Jørn, å så gik han vihr.

Unjnevejs kunj han se, te Dréses vå blevn fæhr i dert styk æ gåh. Ja, di kunj jo savt, di vå manne om det. I anjne tanke gik han vihr, å stav så — urn te han enle righte haj mærket det — ve sin eng. — Men nej, han måt væh gavn fåkéert, få æ hele eng lø åh æ skar — ja, enjda æ gravkanjt vå hughen.

— Hven kanj da bar hæ gøe det? — han snakket mæ sæ sjell.

Da han haj spekulée lidt øve det, føhl han sæ åh jet gång så træt å hunger, så han gav sæ te å pak æ meldma ue å fåtæh det.

— Fadammi, nohn gång te. — Det kanj no injt hæ væt Nis Puk, det væhr æ, men hven så?

Da han haj drukken sit øl, gik han lidt hængskullert ætte hjemmen å fåtohl Tille, hva han haj oplevet,

— Hven kanj det da bar væh, dæh hæ drevn halløj mæ mæ?

— Do, æ gæh javnt gång øve te Dréses få å lån et hal punj sukke. Det kanj jo væh, te æ kanj fåh nave å vée dæh. Di kanj ha se nave enjde å høe nave .

— Ja, gøe do det, Tille.

han såt sæ åh æ bænk urnfå æ hus. Da Tille kom hjem ægen, T.V. jun fåtæhl. Jo, Hanni a dert, Ferdinand a Antons å æ di v. pighe a Jenses vå blevn jens om ætte hellavten æ javs, te ill dæ mæ å hugh det sihst i æ eng, å det haj di så gøe.

— Sorn nave fadamnte knejte.

Jørn kom i æ ben.

— Å så stav Hanni dæh æ morn mæ et hyhelle gesight å sø, te æ skuld pas åh injt å få æ svée i den hæh varm. — — Nej det fik æ ånjt, men tumbe haj di snar gøe mæ, få æ kunj injt fåh det injd i mit hoj, æ kunj injt tro min iin yhn. — — Det æ da som bar kranket, te di sorn skuld hold mæ få nar. — No blyve æ da hel te grin.

— Kom no mæ injd, do — æ hæ æ unjnen fæhr — å do — do er fæhr i æ eng — — å æ det injt det olle bæhst.

Jørn brummet hen få sæ.

— Do, Jørn, vi kunj jo lav dem te et kop øl no ætte hellavten. Så grin di bestimmt injt mée.

— Ja, gøe det, Tille, det æ nok slenjt så tumbe — så kunj vi få en snak i oll gemytlehée — å æ kanj si tak — å det rinn di bestimmt injt mæ.

ORDLISTE

glanjt — behagelig
gist lijt — kunne lide
bitt — lille
hahrt — banket lebladet
bée — bed
skar — skår
buttel — flaske
strygh fra — rive fra
vanjt — manglede
grav — grøft
myc lust — megen lyst

vej'er — vejrer, tørrer
fåmæhr — formiddag
svée — svede
griss — græs
jens — enige
hellavten — fyraften
gesight — ansigt
unjnen — middagsmad
lav — byde
slenjt — slet ikke
rinn — regner

Den kostbare tid belyst ved nogle salmer

Af Jens Lampe

Lad det med det samme blive fastslået, at en salme først og fremmest er en hymne til Gud, en opbyggelig åndelig sang med et kristent indhold. Men det udelukker naturligvis ikke, at salmerne kan afspejle den tid, de er skrevet i og for, og give visse oplysninger af kulturhistorisk værdi. De tidligste salmer var omdigtninger og bearbejdelser af Bibelens lov-, takke- og klagesange, først på latin og fra 1100-årene på folkesprogene. Salmen i nutidig betydning skabtes med Luthers reformation og anvendtes ved de evangeliske gudstjenester, møder og husandagter samt i skolerne. En af de ting, som afspejles i salmerne, er menneskenes forhold til tiden og evigheden, deres tidsbevidsthed. Middelalderens mennesker regnede almindeligvis kun med år, måneder og døgn, og solen, månen og stjernerne blev deres første tidsmålere. I de ældste klostre, hvor man ikke havde nøjagtige tidsmålere, måtte en munk, sakristanen, holde vagt og følge stjernernes gang for i rette tid at kunne vække sine brødre til bøn. Men munkenes vagt i den stille, dybe nat, deres spejden efter morgenstjernen, har sat sig stærke spor i den kristne kirkes salmedigtning.

Trangen til at inddеле dagen i mindre tidsdele opstod i klostrene i slutningen af 1200-årene og bredte sig derfra — temmelig langsomt — til købstædernes kirker og råduse. På landet

nøjedes man i århundreder at angive tiden med udtryk som »ved daggry«, »ved middagstid«, »når mørket falder på«, »når stjernerne kommer frem«, »ved midnatstide« og lignende. Kun ret få benyttede sig af skyggekastere og senere solure, solringe, olie-, vand- eller sandure (timeglas) og kærteure. Kulturhistorikere med fagområdet tidsmåling, de såkaldte horologer, har fundet den første poetiske omtale af et virkeligt mekanisk ur (hjuler) hos digteren Dante (1265—1321) i Italien. Denne ypperlige digter, som skrev »Den guddommelige Komædie«, og hvis visioner går langt ud over dagliglivet og verden, nævner det mekaniske ur i kapitlet »Paradiset« 10. sang, vers 139 og i 24. sang, vers 13.

Der gik dog nogle århundreder, inden det mekaniske ur vandt indpas hos almindelige borgere. Det ældste eksisterende danske bordur blev fremstillet af den skånske urmager Steffen Brenner for kong Christian III's dronning Dorothea i 1556 og opbevares på Rosenborg slot. Men i den flittige og initiativrige kong Christian IV's tid udvikledes tidsbevidstheden. På hans tid indførtes opfindelser som kikkerten og mikroskopet, og observatoriet i Rundetårn indrettedes. Astronomen Tyge Brahe og fysikeren Ole Rømer gjorde deres indflydelse gældende i kulturen, hvorved man normalt forstår et samfunds åndelige og materielle udvikling. Christian IV's tid kan bl. a. karakteriseres ved, at den empiriske metode trænger ind i videnskaben, d. v. s. kravet om, at al forståelse må grundes på erfaring og iagttagelse, ikke kun på bogviden og spekulation, og at videnskaben må spørge om årsager og love, ikke om betydning. Astronomien dyrkedes på den tid i Sønderjylland af sognepræsten i Magstrup, Peder Wandal (1602—59), som havde et lille observatorium i et tårn på en lille ø i sin præstegårdshave. Omtrent samtidig havde Niels Heldvad travlt med at udarbejde sine almanakker på dansk og tysk.

Den betydeligste danske digter i 1600-årene var Thomas Kingo (1634—1703). Og det er netop i hans salmer, især de 7 morgen-

Thomas Kingo (1634—1703)

og 7 aftensalmer i »Åndeligt Sjungekor« fra 1674, tiden spiller en vigtig rolle. Han hilser morgenen som billedet på Guds daglige genkomst. Morgenen er for Kingo livets begyndelse, ligesom aftenen er billedet på dets afslutning og sjælens hjemvendning til Gud. Tiden markeres i Kingos salmer ved gry og kvæld, solopgang og solnedgang, klokkernes kimen og timeglasset. Tiden forekommer, men ikke minutter og sekunder. Skaberen inddeler selv tiden ved det skabte, og den menneskeopfundne mekaniske inddeling er noget sekundært. At det mekaniske ur, forbundet med kirkens klokke, er kommet til Danmark, fornemmes dog i verset:

»Lær mig ved hvert klokkeslag,
at i dig jeg styrke vinder,
hjertet ej til verden binder,
spilder ingen nådens dag;
men at jeg mig kan erindre,
hvor min tid den korter af,
og hver time bliver mindre,
til jeg segner i min grav!«

(Nr. 686, vers 7)*

Men det er især timeglasset, som nævnes i Kingos salmer — det timeglas, som allerede fra den sene middelalder var dødens, manden med leens attribut og derfor som dødssymbol har haft stor betydning i såvel billedkunst som digtning. I kirkerne havde det sin plads på prædikestolen for stadig at minde præsten om tiden.

»Og ej på verden vil jeg bygge,
om lykken end vil med mig stå,
men alt som dagen sig mon rykke,
vil jeg min sjæl alt minde på,
at glasset rinder, tiden går
og evigheden forestår«.

(Nr. 692, vers 5)*

Eller nr. 712:

»Vort timeglas det alt nedrinder,
af natten drives dagen bort;
al verdens herlighed forsvinder
og varer kun så ganske kort.
Gud, lad dit lys ej blive slukt,
og nådens dør ej heller lukk«.

Også den norske provstefrue, Dorothea Engelbretsdatter (1634—1716), Kingos samtidige, nævner timeglasset i en salme fra 1685:

»Tiden sagte lister sig,
glasset rinder hastelig,
døden os i hælen går,
evigheden forestår«.

(Nr. 715, vers 2) *

Mange mener, at det var Kingo, som havde forfattet de berømte vægtervers, der blev sunget til hvert klokkeslæt om natten, og som man ikke har magen til i andre lande. Andre mener, at de næppe er af ham, men snarere af Anders Arrebo fra Ærøskøbing (1587—1637). Imidlertid tier de arkivalske kilder om dette spørgsmål.

Vægterversenes ældste form er fra 1683, da vægterkorpset blev organiseret af Ole Rømer, først i hovedstaden, men siden i

*) Numrene refererer til »Den danske Salmebog«

Den første vægter er fra 1784 — den anden fra 1862

de danske købstæder. De aftenvers, vi har til kl. 9, 10 og 12, er revideret i 1686, og det sidste, kl. 5, stammer fra 1784. De blev brugt af vægterne i København lige til vægterinstitutionens ophævelse 1863, og efter denne tid bibeholdtes vægterversene endnu i flere købstæder. I Ribe afskaffedes vægtersangen i 1902 trods en protestadresse fra 300 borgere. I Ærøskøbing vedtog byrådet i 1914 at genindføre vægtersangen, men stødte på praktiske vanskeligheder, så beslutningen ikke blev realiseret. Endnu i 1915 sang slotsvægten i Fredensborg de gamle vers, og både i Ribe og Ebeltoft synges vægterversene i turist sæsonen, dog kun om aftenen

Nogle af vægterversene blev i 1840 gendigtet i en anden metrisk form af den norske salmedigter W. A. Wexels (1797—1866) nr. 714: »Nu skrider dagen under . . .«

Medens Kingo var en typisk repræsentant for ortodoksien og barokken, er vor anden store salmedigter, Hans Adolf Bror-

son (1684—1764), en god repræsentant for pietismen og roko-koen. Ingen af dem kan fornægte den tidsalder, de tilhørte. For Brorson bliver det troens liv mere end lærens, og tiden for ham er omvendelsens, frelsens og nådens tid, tiden til selvransagelse, som f. eks. i: »Kom hjerte, tag dit regnebræt, skriv op din livsens dage . . .« (nr. 662) og tålmodets smukke salme (nr. 642). »Her vil ties, her vil bies«. Han kendte uret fra sin latinskole-tid i Ribe og det gamle ur på Trøjborg, som var hans moders hjem. Men han kendte også de gamle ordsprog og talemåder, hvorfra vi genkender et i verset:

»Trange tider langsomt skrider,
langsomt skrider, det har den art.
Dagene længes, vinteren strenges,
vinteren strenges, og det er svart!«

Under prøjserherredømmet i Nordslesvig og besættelsen fik dette vers ofte en særlig fortolkning, hvad Brorson naturligvis ikke havde tænkt sig, da han skrev det.

Vor tredje store salmedigter, N. F. S. Grundtvig (1783—1872), var jo fortrolig med verdens- og danmarkshistorien som få. Hans verdenshistorie er bygget på hans ejendommelige betragtninger af menneskeslægtens udviklingsgang, der ligesom det enkelte individ har sin barndom, ungdom, manddom og alderdom. Det gik dog snart op for Grundtvig, at historie og digtning ikke alene var i stand til at frelse et folk og vække det af åndelig dvale. »Da lærte jeg arme i midvinter sval, at lys uden varme er Helvedes kval«. Det var som salmedigter, Grundtvig fik en betydning, som rækker langt ud over hans egen tid. I hans salmedigtning er det især de store højtider: jul, påske og pinse, dåb, konfirmation, bryllup og begravelse samt søndagen, der spiller den store rolle. Om dagens og årets tider har han kun skrevet få salmer: »Morgenhanen atter gol . . .«, »Morgenstund har guld i mund . . .« og »Nu falmer skoven trindt om land . . .«, idet »Den signede dag . . .« jo er en fri bearbejdelse af en gammel dagvise fra ca. 1450. Men ellers blev han salme-

N. F. S. Grundtvig (1783—1872)

digteren, der følger menneskelivet gennem alle hovedafsnit fra vugge til grav. Af tidsmålere nævnes i hans salmer det klassiske timeglas, f. eks. i nr. 279 vers 3: »Livsalige land, hvor glasset ej rinder med gråd eller sand . . .« og nr. 677 vers 7: »Og når engang på Herrens bud vort timeglas udrinder«. Tidsbevidst er Grundtvig også i »Tusind år stod Kristi kirke . . .«, som han skrev til Ansgar-festen i 1826.

Hans Agerbek (1798—1869), som var sognepræst i Øster Hæsing på Fyn, er i vor salmebog kun repræsenteret med én salme, nr. 546: »Uforsagt, vær på vagt!«, der slutter med det meget kendte vers:

»Klokken slår, tiden går,
evigheden os forestår.
Lad os da bruge den kostbare tid,
tjene vor Herre med al vor flid,
så skal vi nok komme hjem.«

Det er nok ikke bare kirkeklokken, han tænker på, men sandsynligvis også standuret (»bornholmeren«). Klokkevers af lig-

nende indhold var meget udbredte på de gamle klokkemageres værker, og det er sandsynligt, at pastor Agerbek har set sådanne versioner hos sine sognebørn.

C. J. Brandt (1817—1889), som var præst ved Vartov, tog tråden op i 1870 med »Klokken slår, tiden går, troen på ordet sin prøve står . . .« (nr. 358), den, som oftest synges til Oluf Rings melodi.

Det er nu 25 år siden, »Den danske Salmebog« fremkom, og kun to nulevende salmedigtere, K. L. Aastrup og Harald Vilstrup er repræsenteret i den med henholdsvis 11 og 8 salmer. Men siden 1953 er der skrevet adskillige salmer og åndelige sange og udgivet i tillæg eller samlinger, f. eks. »Salmer og Sange fra vor Tid« (Løgumklostersangbogen), som bringer det gamle og evige budskab i vor situation og på nutidigt sprog. Et typisk eksempel er Holger Lissners salme fra 1970: »Du gav os, o Herre, vort arbejde her«, vers 2, hvori det hedder:

»I hverdagens tempo vi jager af sted
og længes mod stilhed og hvile,
i fritidens frihed vi finder ej fred,
for stadig sekunderne hvirvler os med,
og med må da tankerne ile.
Men glemmer vi dig,
du glemmer os ej,
hos dig falder tanken til hvile.«

(1974)

De underlige vaner

Novelle af

Bent William Rasmussen

Det var i juli 1974. Det var et halvt år før jeg blev gift med Lotte. Vi, mine københavnske rejsefæller og jeg, gik rundt på Klosterkirkegården, og jeg lagde mærke til, at de var tavse på en mærkelig måde, den måde visse folk er tavse på, når de ikke er vant til at komme på en kirkegård og kun ser den som trist fortid. Især så jeg, at Lotte spejdede over mod Dammen i håb om, at vi snart ville komme videre.

— Læg nu mærke til forskellen på det danske og det tyske krigsmindesmærke, sagde jeg, hvis I kan forstå den forskel, forstår I osse en hel del af Sønderjyllands historie.

De nikkede flere gange og var rede til at godtage alt, hvad jeg fortalte dem. Lige nu var jeg autoriteten for dem i et og alt.

— Og der er Hiort Lorenzens grav, fortsatte jeg, jeg behøver vel ikke fortælle jer, hvem han var.

— Jeg kan da huske navnet, sagde Poul, men hvem han ellers var — næh, Bjarne, den kan jeg ikke klare.

— Heller ikke jeg, sagde Lotte.

— Og hvad med dig? spurgte jeg Lise, Pouls kone, der stod og skuttede sig i den friske blæst fra Dammen, siger navnet Hiort Lorenzen dig noget?

— Altså hvis jeg bare hørte navnet et eller andet sted, altså

et andet sted end her, ville jeg skyde på, at han var apoteker for eksempel.

Vi lo ad hendes svar alle fem. Selv min fætter Knud, der indtil nu havde været ret tavs på vores sønderjyllandstur, lo. Indtil Lotte sagde, at det vist nok var en smule upassende at stå og le på en kirkegård.

— Han var manden, der var med i begyndelsen, sagde jeg, begyndelsen på danskhedens opvågnen hernede. Det var i 1840-erne. I ved, der var gået et frihedsbrus hen over Europa efter den franske revolution. Nu kom bruset til Slesvig, og i 1843 stiftede Hiort Lorenzen Den Slesvigske Forening sammen med nogle andre dansksindede, og det satte skub i sagerne.

— Du ved da osse alt om det sønderjyske, Bjarne, sagde Poul, og derfor blir du i dag inviteret på frokost af os andre.

— Ikke tale om, sagde jeg, husk på at det, jeg ved om landet hernede, ikke er noget, jeg har sat mig ind i de sidste fjorten dage, før vi rejste. Jeg har vidst det, siden jeg var tolv år. Og nu er jeg en gammel fyr på 50.

— Åh begynd nu ikke at tale om alder, sagde Lise, kom — vi skal vel videre, ikke?

Vi gik ad små gader, der lå på den »stille side« af domkirken. Gader gemt bort for en meget støjende nutid, der gerne ville borteliminere alle ujævnheder i byplanlægningen, hvis det var muligt. Vi var glade for, at det ikke var muligt. Vi havde brug for fortiden, vi fem, der gik her i Haderslev og var på sporet af den gamle danskhed, der var svær at finde på de arealer, der var ryddet til brug for supermarkeder, parkeringspladser og hvad ved jeg.

I gaden, der hed Klostret, standsede jeg og pegede på Dannevirkes bygning. — Her begyndte det danske ord sin vandring, sagde jeg, sin lange vandring gennem de tusinde hjem. Ordet blev frit. Senere kom så undertrykkelsen. Efter 64.

— Blev Haderslev osse tysk i 1864? spurgte Lise uden at se direkte på mig.

— Hvad tror du selv? sagde jeg.

— Jae, jeg ved sørme ikke, svarede hun, jeg synes bare, at den ser så dansk ud. Alle husene og sådan. Man kan ikke se, at her har været fremmede.

— Meget godt sagt, sagde jeg, men tysk blev den altså. Du så den gamle grænse, da vi kørte herved, ikke?

— Jo, det er vist rigtigt, nikkede hun.

— Jaja, historiker blir Lise aldrig, lo Poul, men så er der så meget andet, hun ved.

— Sikkert, sagde Knud, og vi så forbavsede på ham et øjeblik, for han sagde sjældent noget uden at være blevet spurgt.

Da vi havde set domkirken, gik vi tilbage til Harmonien, hvor vi havde boet siden i går, og vi var enige om, at vi skulle have en god sønderjysk frokost og bagefter holde frieftermiddag, hvor enhver kunne gøre, som han eller hun ville.

Vi kikkede på væggenes billeder fra treårskrigen, mens vi ventede på maden. Jeg fortalte, hvad jeg vidste om Harmonien, mødestedet for det danske borgerskab, da den nationale vækkelse tog form. Lotte sagde, at hun ikke brød sig om ordet vækkelse.

— Det v a r en vækkelse, Lotte, men find bare et andet ord.

— Det hele, det vi taler om, det har noget at gøre med drømme, sagde Knud, ja, drømme eller hvordan jeg nu skal sige det —

— Hvordan mener du, Knud? spurgte Lotte.

— Nå, ja, jeg ved ikke rigtig. Det er ikke så let at forklare.

Knud var blevet lidt rød i kammen og prøvede at skjule sin forlegenhed ved at tænde en cigaret.

Det, vi fik at spise, var så sønderjysk, som Lise havde ønsket det. Hun havde troet i begyndelsen af turen, at sønderjyderne fik en helt anden kost end det øvrige land, en vildfarelse hun hurtigt var blevet revet ud af, men frokosten i dag var speciel for landsdelen. Især surribben gjorde lykke blandt os. Vi drak

Fuglsang, stedets øl, og et par af os supplerede den med en Bommerlunder. Vi syntes selv, vi havde det rart. Der var god plads i Harmoniens restaurant. Her var ikke de små halvmørke rum, der var kommet på mode i spisehusene rundt omkring for at skabe fortrolighed, en fortrolighed, der aldrig holdt til ret meget, når man igen var ude i fri luft.

Det var en aften i marts, at vi havde vedtaget denne tur til Sønderjylland. Vi var til Lises 50 års fødselsdag, og så kom Lotte, Lises kusine, med ideen. Hun sagde, at hun efterhånden var træt af det græske øhav. Og det viste sig, at Poul og Lise aldrig havde været syd for Kongeåen. Knud, min fætter, havde været på spejderlejr syd for Ribe sidst i trediverne, og han holdt stædigt fast på, at Ribe osse var en del af Sønderjylland, indtil vi kunne bevise for ham, at han tog fejl. Han indvilgede i at køre med os andre ned til det gamle land. Poul og Lise ville køre i deres egen blå Saab, Lotte og jeg skulle køre med Knud i hans sorte Volvo.

Det var længe siden, jeg havde været i Sønderjylland. Dem, jeg havde besøgt i de helt unge år, var døde eller flyttet til nye steder. På en måde var jeg lidt bange for at skulle gense det hele og opleve, hvordan alt havde forandret sig. Som tiden var gået, var Sønderjylland bare blevet en drøm, der kom, når jeg kaldte på den.

Da vi var blevet færdige med leverpølser og surrib, drak vi stærk kaffe med fedtkager til. Fedtkager havde ingen af dem smagt før. Lise bad om opskriften, men kokken afslog smilende, men bestemt.

Derefter gik hver til sit. Lise ville i butikker, Lotte ville se domkirken for anden gang, Poul ville finde sig et fredeligt værtshus, og jeg beklagede, at et gammelt sted som Nissens gæstgiveri ved Gravene var borte, men Poul tog det roligt. Jeg skal nok finde noget godt, sagde han. Knud sagde ikke, hvor han ville gå hen.

Jeg gik lidt rundt alene, følte mig forladt af alle og tænkte

et øjeblik på at gå hen i domkirken for at træffe Lotte, men lod være og gik ind i området bag Hertug Hans Hospital, kikkede på de gamle huse i Naffet og prøvede at forestille mig, at jeg var den sidste, der så disse huse af stor bygningshistorisk værdi, før de blev revet ned. Jeg var det sidste øjenvidne til god gammel dansk bygningskunst, inden byggegale teknokrater og forretningsfolk satte bulldozerne i gang. Så var det, jeg pludselig huskede på Gusta og Nina.

Gusta og Nina. To søstre, der boede i en gammel villa på en sidevej til Åstrupvej. De havde begge været lidt ældre end mig. Faderen havde været lærer og medstifter midt i trediverne af Det Unge Grænseværn, der var det vigtige modtræk til den fremrykkende tyske nazisme. Søstrenes morfar havde været en kendt dansk præst i Haderslev, der flere gange havde fået bøde af prøjserne, fordi han havde et dansk flag i sin konfirmandstue. Jeg var ikke mere end 12 år, da jeg første gang kom i deres hus. Jeg kunne endnu huske, da lærer Frandsen havde vist mig stenen, der var rejst til minde om det sidste danske årsmøde før 1. verdenskrig, og jeg kunne stadig for mit indre øre høre Frandsens stemme, da han læste de ord, H. P. Hanssen Nørremølle havde sagt på mødet: »Men du fører en kamp imod tusinde år, og i den har du visseligt tabt«. Lærer Frandsen havde gjort det helt klart for mig, hvem de ord havde adresse til. Og det var hos ham og hans kone Agnes og døtrene Nina og Augusta (der ikke kunne lide sit navn og derfor forlangte bare at blive kaldt Gusta), at det sønderjyske fik mig på den krog, hvor jeg sprællede lidt endnu.

Et kvarter efter stod jeg foran deres hus og var modig nok til at ringe på.

Den meget mørke og livlige Gusta var blevet mere langsom i sine bevægelser, så jeg straks, og der var kommet grå striber i hendes hår, men hun genkendte mig øjeblikkelig: Bjarne, er det virkelig dig? Du har ikke forandret dig ret meget. Ih hvor har jeg tit tænkt på dig i alle de år. Det er da mindst 30 år

siden, du har været her. Mor er død, men far lever. Han er på plejehjem nu, men han vil garanteret kunne huske dig. Nej, tænk at du fandt på at komme herud — ja, jeg er jo gift, jeg er gift med Vagn, vi har skam været gift i atten år efterhånden.

Gusta og jeg drak kaffe i en stue, der i et og alt lignede forældrenes, og hvor det så ud til, at hun og Vagn helt bevidst havde undgået alle forandringer. Mens vi ribbede op i alt det, vi kunne huske, kom Vagn, der beskrev sig selv som en ægte fynbo, men en fynbo, der vidste mere om Sønderjylland og dets historie, end nogen sønderjyde gjorde i dag.

Vagn førte ordet, mens Gusta blev mere og mere tavs, og jeg skævede til klokken og fandt til sidst et påskud for at slippe afsted.

— Mit københavnerselskab henne på Harmonien venter på mig, sagde jeg, tak for kaffe.

— Husk nu at besøge far, sagde Gusta, han blir meget glad for at se dig. Det er jeg sikker på.

— Skal jeg ikke køre dig tilbage til hotellet? spurgte Vagn.

— Nej nej, ellers tak. Jeg trænger til at strække benene, svarede jeg og gav Gusta et let farvelkys på kinden.

Først da jeg gik ind i Harmonien, kom jeg til at tænke på, at det havde været underligt, så lidt vi havde talt om Nina, Gusta og jeg.

Aftenen på hotellet var fredelig. Vi så TV og drak kaffe, og Lise lagde kabale. Vi snakkede om programmet for næste dag. Målet var Sønderborg og Dybbøl.

Lotte og jeg gik en tur ved Dammen. Hun sagde, efter at jeg havde fortalt hende om Vagn og Gusta: Hvis der er noget, jeg ikke har lyst til, Bjarne, så er det at blive gift igen.

— Nåh mon?

— Jeg er osse for gammel til at starte på noget nyt, sagde hun.

Jeg ville ikke spørge hende om hendes nøjagtige alder. Vi gik tavse tilbage til hotellet.

Næste morgen, da vi drak morgenkaffe i restauranten kom Vagn, præsenterede sig og sagde, at han meget gerne ville slutte sig til os i sin Simca og vise os skanserne i Dybbøl og slottet i Sønderborg og hvad vi ellers ønskede at se. Vi forholdt os en smule reserverede og kunne måske allerede på dette tidspunkt have standset ham, hvis ikke Knud til vores store overraskelse var kommet med to korte afgørende sætninger: Det er en god idé. Ta' bare med os.

Vagn kørte bagved os hele vejen til Sønderborg. Jeg sagde til Lotte: Find på et eller andet, så vi kan slippe af med ham.

— Hvorfor det? Han er da meget flink. Og så er han sønderjyde.

— Han er fynbo.

— Jamen hvad gør det? Lad os nu se, hvordan det spænder af, Bjarne.

Det regnede, da vi gik rundt i skanserne, men Vagn holdt vores opmærksomhed fast i sin detaljerede gennemgang af den gamle krigsskueplads, hvor danskeren for sidste gang optrådte som kriger for alvor.

— Var der ikke noget med, at en del af vore soldater lagde sig syge med forkølelse, da det trak op til kamp? spurgte Poul.

— Det har jeg aldrig hørt om, svarede Vagn, jeg kan sige, at alle kæmpede meget tappert.

— Det har nu ikke været sjovt for dem, sagde Lotte.

— Glem aldrig, hvem løjtnant Anker var, sagde Vagn og stirrede så intenst på Lise, at hun blev lidt bleg.

— Nej, ih bevares, sagde hun.

— Mine sko er fantastisk våde nu, sagde Lotte.

— Hvordan tror du ikke, soldaternes sko så ud den 18. april, da slaget var forbi? spurgte Vagn.

— Nej, nemlig, sagde Knud, der i dag var mere veltalende, end han plejede at være.

— Vi burde ha' undgået den krig, sagde Poul, så var mange liv blevet sparet.

— Den krig blev os påtvunget, sagde Vagn.

Vi gik tavse tilbage til bilerne.

Lise kom ikke med til middagen på hotellet, fordi hun var bange for at få alle tiders forkølelse, hvis hun ikke holdt sengen.

Vi inviterede Vagn til at spise med, hvad han ikke lod sig sige to gange. Da jeg senere havde ham på tomandshånd, spurgte jeg: Sig mig — Nina, den anden søster, hvordan er det egentlig gået med hende.

Han trak på skuldrene og så ikke ud til at ville svare på spørgsmålet.

— Jeg vil gerne vide lidt om hende, sagde jeg, det kan du vel nok forstå.

— Vi ser hende ikke ret meget.

— Hvorfor ikke? Hvad er der i vejen? Er hun blevet tysk?

— Ja, omtrent, svarede han, hun er i det hele taget ikke rigtig med på holdet mere.

— Hvad for et hold, Vagn?

Det varede længe, før han fik sagt, at Nina og hendes mand hørte til på den politiske yderste højrefløj, der desværre havde en del tilhængere hernede, den fløj, der blandt andet gik ind for nedskæringer af hjælpen til de danske i Sydslesvig.

— Det lyder ikke rart, sagde jeg, det må jeg indrømme. Man må håbe, at hendes gamle far — som jeg jo desværre ikke nåede at besøge — at han ikke forstår, hvad der sker. Han tog sin familie med til årsmøde i Sydslesvig hvert år for at lære dem at holde sig til det danske —.

— Nåja, jeg påstår jo ikke, at hun ikke er dansk mere, sagde Vagn, men i hvert fald — vi ser ikke ret meget til dem. Skal vi ikke snakke om noget helt andet?

— Lad mig få hendes adresse.

Vagn skrev adressen ned til mig. Heldigvis boede hun kun 15 km fra Sønderborg. Jeg tog en taxa derud.

Villaen var en af disse røde murstensbygninger, der blev bygget en del af de sidste årtier under tysk herredømme. De største

af dem kunne være blevet bygget med en lille tanke på et af kejser Wilhelms jagtslotte. Der var lidt praleri i tagkonstruktionen, syntes jeg.

Det var Nina selv, der lukkede op. Jeg kunne genkende hende med det samme. Bortset fra nogle rynker omkring næse og mund lignede hun sig selv fra dengang. Hun var i en hvid bluse uden ærmer og i marineblå slacks. Jeg sagde, hvem jeg var.

Hun rystede på hovedet og sagde, at hun ikke kunne huske mig.

— Kan du virkelig ikke huske mig, Bjarne? spurgte jeg forbløffet, jeg kom jo meget hos jer på Åstrupvej?

— Desværre nej, svarede hun, der kom så mange, så det ligger lidt tungt med det.

— Din søster kunne kende mig lige med det samme, sagde jeg.

— Men jeg kan altså ikke huske Dem, sagde Nina og lukkede døren lidt til, undskyld, men jeg har gæster, så —

Jeg sagde »undskyld forstyrrelsen« og gik. Jeg gloede ondt på husene i den lille by. Jeg så uvenlige ansigter i vinduerne. Ingen fremmede skal komme her og forstyrre vores fred, sagde ansigterne

Hvilken fred? Det var bedst at lade være med at tænke for meget på d e t.

Ville jeg om nogen tid have glemt det pinlige møde med Nina og igen huske hende, som hun havde været dengang før krigen i Haderslev?

Til Vagn sagde jeg bare, at jeg ikke havde truffet hende hjemme. Han spurgte mig, om jeg syntes, han skulle tage med de andre til Tønder og Rudbøl i morgen? Jeg svarede, at han bare skulle gøre, hvad han havde tid og lyst til. Hvad mig angik, så blev jeg nok i Sønderborg. Jeg havde ingen lyst til at tage til Vesteregnet i denne omgang.

Vi sad sammen på en lille café i nærheden af havnen. Nogle unge mennesker havde drukket sig mod til at synge.

»Sønderjyden har underlige vaner,
han er stejl, og han er stædig som en hund,
og forgæves de sittliche germaner
sætter lås for hans pæredanske mund,
tale tysk vil han ej,
og han gør viel Geschrei,
når en tysker ham hjælpe vil på vej.«

— Hvad er det for en underlig sang? spurgte Vagn.

— Det er en sang, de har hørt deres forældre eller bedste-
forældre synge, sagde jeg, engang blev den sunget for nedrul-
lede gardiner og lukkede døre, og når man var sikker på, at
der ikke var prøjsergendarmer i nærheden.

— Jeg kender den ikke, indrømmede Vagn.

— Det må jeg nok sige. Jeg troede, du vidste alt om det
sønderjyske, Vagn.

— Gusta har aldrig sunget den, sagde han.

Hun synger altså ikke for dig, lo jeg, det er åbenbart en af
hendes underlige vaner. Du er alligevel en fremmed, en til-
flytter.

Han havde parkeret sin vogn i Perlegade. Han rystede min
hånd og sagde tak for en hyggelig aften, og at han ville komme
tilbage tidlig i morgen.

Næste morgen delte selskabet sig. Lise, Poul og Lotte kørte
sammen med Vagn, der kom præcis halvtotte, til Tønder. Knud
og jeg blev i Sønderborg og brugte en halv dag til at gå rundt
på slottet. Vi sagde ikke mere end det højst nødvendige til hin-
anden, men stemningen mellem os var da til at udholde. Grun-
den til, at han ikke kørte med de andre, fandt jeg ikke ud af,
men jeg havde på fornemmelsen, at der var opstået nogle mis-
forståelser mellem ham og Lotte.

Om eftermiddagen gik jeg en tur alene på Strandpromenaden
og kom i tanker om den sidste sommer før krigen. Sommeren 39.
Jeg sejlede sammen med familien Frandsen fra Årøsund til As-
sens. Vi spiste frokost på Hotel Postgården, og Frandsen, der

ellers var en alvorsmand, bestemte, at den dag ville vi ikke snakke om den krig, der nærmede sig. På færgeturen tilbage gik Nina og jeg på dækket med hinanden i hånden og snakkede om, hvad vi skulle stille op med hinanden engang, når vi havde fået vores studentereksamen eller hvilken eksamen, vi nu ville få. Sommeren 39. Jeg var 15, Nina 16 eller 17. Det var 25 år siden. Lige nu betragtede jeg min evne til at kunne huske som min værste fjende.

Sent på aftenen kom de andre tilbage. Vagn var ikke med, hvad der forbavsede mig lidt, for han havde sagt, at han ville overnatte i Sønderborg, sådan at vi den følgende dag kunne starte tidligt på en tur over til Als, som han, efter hvad han selv sagde, kendte ud og ind. Jeg spurgte ikke de andre, hvad der var blevet af ham, og ingen af dem nævnte ham med et ord.

Først næste morgen, da jeg drak kaffe med Lotte, sagde hun, at Poul og Vagn var kommet ud i en forrygende diskussion om, hvorvidt vi danske burde have bemægtiget os Flensborg i 45, da Tyskland var på knæene. Til sidste var Vagn kørt i vrede, efter at han havde kaldt Poul en kedelig lunken fyr.

— Hvad mener du om det, Bjarne? spurgte Lotte.

— Om Poul er en lunken fyr? Nå, ja, jeg ved egentlig ikke —

— Næh, at Vagn blev gal. Han skulle jo ha' været med til Als.

— Vi klarer os nok uden. Nu må han blive hjemme hos Gusta og høre, om hun vil synge lidt for ham, men det gør hun nok ikke.

— Hvad er det, du sir?

— Nåh, det er bare noget med de underlige vaner, lo jeg.

— Skal vi ikke ta' herved næste år, bare du og jeg? spurgte hun.

— Måske. Foreløbig skal vi til Als.

— Vagn var lige ved at gå op i en spids i går. De har sørme temperament, de sønderjyder.

— Vagn var fynbo. Er det ikke gået op for dig endnu, Lotte?

Mens vi gik i den stille gade foran hotellet og ventede på de andre, spurgte Lotte, om jeg kunne huske, hvad hun havde sagt den aften, hun og jeg gik tur ved Dammen i Haderslev?

— Næh, ikke helt.

— Jo, jeg sagde, at jeg ikke kunne tænke mig at begynde på noget nyt. Så forstår du sikkert, hvor jeg vil hen, ikke? Ja, jeg mener bare, at jeg har fortrudt mine ord lidt, Bjarne.

Jeg nikkede og sagde, at det var da godt. Jeg ville stadig ikke spørge, hvor gammel hun var helt nøjagtigt, men jeg gættede på, hun var midt i fyrrerne, så det gik vel nok. Men mest tænkte jeg på de minutter på Ninas dørtærskel. Det var ydmygende, det, jeg havde oplevet i går. Og noget underligt var der sket i Sønderjylland de seneste år, men hvad og hvorfor?

Og jeg tænkte osse på Nina sommeren 1939, da vi stod med hinanden i hånden på Årøsundfærgen og lovede hinanden at holde sammen til evig tid. Jeg kunne huske, at hun havde en hvid plisseret nederdel på og en lille blå jakke, hvor hun på reversen havde Det Unge Grønseværns emblem siddende.

Lotte havde taget mig i hånden og foreslog, at hun og jeg næste år lejede et lille gammelt hus ovre i Ballum. Det var noget så yndigt, sagde hun, jeg så det i går. Vi kørte forbi det på vej til Rudbøl. Det er lige et sted for os, Bjarne.

Lise kom ud, rødøjet og med et stort lømmetørklæde for næsen. Hun spurgte, om Als hørte til Sønderjylland eller Fyn?

— Als er en selvstændig republik, Lise, sagde jeg, hvad med Knud? kommer han ikke?

Hun rystede på hovedet. Knud var sløj og ville blive på hotellet. Så stod Poul i døren, morgenfrisk og veloplagt og bredte armene ud imod os: Sikke en morgen, hvad, venner? Sol lige fra morgenstunden. I dag skal vi ha det rart og bare snakke om det, vi ser, og ikke hvorfor det er gået, som det er, eller hvad ved jeg. Vi mangler stadig en masse af Sønderjylland.

To digte

Af E Skoelmesterkuen

EN DRØM

Æ støj hjem ved e Kalgolog
og vild så gjern derind.
Min Baendomsby lå gjemt i Tåg
men der kom it en Vind.

Da mødt mæ strass den hjemle Duft
fra Rosse og Jasmin,
men hvorfor så er it min Mor
ebag det hvid Gardin?

Den gammel Dør støj lidt å Klem,
e Klink vå lidt forslidt,
men va gø' det, — æ vå jo hjem,
hvor æ haj væt så tit.

Så støj æ i e davle Dørns,
og her vå dækket Bord,
men der vå still' som i en Grav,
og hvor vå Far og Mor?

Dér, hvor min Far han plejt å sidt,
der lå hans Huspostill.
Det gammel Bind vå grå og slidt,
e Blæj vå brun a Æld.

Og der støj Mo'es Symaskin
tedækket med hind Troj.
Dér sått hun før, trods Sorr og Pin
og læppet gammelt Toj.

Men, da æ så min gammel Seng,
da bløv mit Sind lidt trist,
for hér haj æ jo loej som Brud
med ham, æ no haj mist.

Æ støj u i e Baghedør
og vå e lidt beklemt,
forde æ it ku' find de to,
der alle vil blyv glemt.

Hvor vild æ gjern haj se dem smil
som før, nær vi kom hjem.
Æ vå jo gånn de manne Mil
for kun å snak med dem.

For å sej Tak for ållt det Goej,
for det haj æ forsømt,
men pludsle lå æ i min Seng
og vidst te æ haj drømt.

ET HJEM

Det er så godt å ha' et Stej,
hvor en ka' føel sæ hjem.
Hvor en ka' gå i Ro og Frej
og luk for ålt det slem.

Mit Hjem er kun en lille Hyt,
men der er Plads og Rum
te dem, der kun har godt i Sind,
og dem, der gjern vil kom.

Et lille Hjem med en Stump Jord
og Sengeplads te to,
hvor der er lidt å syssel med,
der er det godt å bo.

Og om der så er nok så smått,
det har it Spor å sej,
for hvor der er lidt Hjerterum,
der ka' enhver find Glej.

Og rejs vi te et fremmed Laend
og har et som te Fest,
så er et dejle å kom hjem,
for der er ållebedst.

D. Frank...

Børnehaver i Sønderjylland

Nogle træk fra grænselandets særlige forhold på dette område.

Af Jes Caspersen

Med et gammelt latinsk udtryk hedder det ganske vist »Tempora mutantur et nos in illis« eller på dansk »Tiderne skifter, og vi med dem«, men ser man på, hvordan man gennem tiderne har opfattet børnehaver, er der i grunden ikke så megen forskel på, hvad man mente herom i Åbenrå i hvert fald i 1839, og hvad man også nu i visse kredse mener i 1978.

Blandt stifterne af den første børnehave i Åbenrå i 1841 var provst Peter Paulsen, der anså »Børnehaver . . . for et nødvendigt onde i en stor by — en bitter medicin, som man burde ordinere til en syg organisme, men ikke til en rask: thi kan moderen beholde barnet hos sig til det er 6—7 år gammelt, selv passe, vejlede og opdrage det, så skal man ikke lokke det fra hende ved hjælp af asyler, da en moder vil kunne lede og opdrage sit barn bedre end det bedste asyl. Men er nøden så stor, at moderen for at tjene det daglige brød må forlade sine børn og enten lukke dem inde uden opsyn, lade det passe af kun lidt ældre søskende eller overlade opsynet til en naboerske, der kun kikker til dem en gang imellem, ja så må man gribe til den bitre medicin«.

Med et kun lidt ændret sprogvalg kan man uden vanskelighed finde den samme opfattelse gjort gældende også i dag.

Det var sparekassen i Åbenrå, der gjorde oprettelsen af asylet

i denne by mulig, og der blev af bestyrelsen som bevæggrund anført følgende:

»For det første kunne man derved afholde fattige børn fra at tigge og drive rundt omkring på gaderne, for det andet kunne de blive opdraget til renlighed og orden, og for det tredje kunne man sætte de fattige, der gerne ville arbejde, men på grund af børnene ikke kunne komme til det, i stand til at gøre det, og endelig«, slutter argumentationen, »kunne man derved gavne ikke alene børnenes legem, men også deres sjæl«.

(Oplysningerne om forholdene i Åbenrå indtil kort efter genforeningen er taget fra arkivar H. H. Worsøe's bog: De danske børneinstitutioner i Åbenrå og deres forgængere, 1963).

I socialministeriets cirkulære om institutioner under kommunerne af 29. marts 1976 hedder det om *formålet* for daginstitutionerne i punkt 35:

»Institutionerne er beregnet for længere eller kortere dagophold for børn og unge og tjener et socialpædagogisk hovedformål ved at være et supplement til hjemmet under børnenes eller de unges opvækst og udvikling«.

Og videre: »Ved optagelse, hvorom bestemmelse træffes af det sociale udvalg, bør der særlig tages hensyn til

- a) Børn af enlige
- b) Børn, hvor begge forældre er udearbejdende
- c) Søskende til børn, der allerede er anbragt i institution
- d) Børn med særlige pædagogiske eller sociale behov«.

Forskellen er ikke så forfærdelig stor fra det af sparekassens bestyrelse anførte.

Medens det foranførte kan gælde hele landet, kommer der i grænselandet et særligt moment ind omkring daginstitutionerne.

I Åbenrå kom det første asyl hurtigt ud i storme på grund af de særlige forhold, der dengang og alle årene siden op til i dag har præget de sønderjyske børnehaver: Forholdet mellem dansk og tysk.

Asylet var i god gænge, da slesvig-holstenernes oprør i 1848

Åbenrås ældste børnehave i Persillegade blev oprettet i 1841.

brød ud, og det stærke modsætningsforhold mellem byens dansksindede befolkning og de slesvig-holstenske ledere af asylet bevirkede, at betingelserne for at fortsætte ikke længere var til stede, og den 31. december 1849 besluttede bestyrelsen: »på grund af for ringe søgning« at lukke fra påske 1850. I 1862—63 genoprettedes asylet — nu ved dansk indsats (ved apoteker Worsaae), men efter krigen i 1864 nedlægger han hvervet, »da alt dér også skulle have et tysk tilsnit«, og asylet overgår til tysk ledelse indtil efter genforeningen, »da vandene påny skiltes«. Grunden hertil var, at et forslag om, »at ledelsen blev dansk, da vi nu engang er danske«, blev afvist. Der skulle efter forslaget vedblivende tales tysk med de børn, der ikke forstod dansk. Der blev ganske vist fra den tyske ledelses side fremsat forslag om, »at forældre, der ønskede det, efter derom fremsat begæring kunne få deres børn undervist på dansk.« Resultatet blev, at der blev oprettet en dansk afdeling fra august 1921

med en dansk leder. Der var herefter for første gang i Åbenrå *både* en dansk og en tysk afdeling af asylet.

Medens børnehaven (asylet) i Åbenrå således skiftede mellem dansk og tysk ledelse, fandtes der i Haderslev både en børnehave — oprettet i 1865 — med dansk sprog hele fremmedherredømmets tid igennem, og et tysk småbørnsasyl. I Sønderborg blev den første børnehave (asyl) oprettet af en privatmand i 1871. Den blev i 1939 delt i en dansk og i en tysk afdeling med hver sin ledelse og bestyrelse.

Egentlige børnehaver efter dansk mønster blev oprettet i Haderslev i 1923 og 1924, i Tønder i 1924, i Sønderborg i 1927 og i Åbenrå 1930. I henvendelsen til byens borgere i Åbenrå om støtte til oprettelsen af børnehaven blev det udtrykkeligt anført, at børnehaven skulle være til støtte for det nationale arbejde i Åbenrå, og dette særlige formål blev i de nærmest følgende år, da den tyske nazistiske bevægelse kom til at dominere det tysksindede mindretal i Nordslesvig, det ledende motiv både på dansk og tysk side. Det er også den dag i dag begrundelsen for tyske børnehaver i Nordslesvig og danske børnehaver i Sydslesvig og også tildels — men ikke længere så udpræget — for alle danske børnehaver i de dele af landsdelen, hvor mindretallet er af nogenlunde betydning. Der findes i dag i alle de sogne, der kan regnes til grænseområdet *såvel* danske *som* tyske børnehaver, bortset fra Ravsted sogn, hvor der kun findes en tysk børnehave. Derudover findes tyske børnehaver kun i Haderslev, Mølby (ved Sommersted) og Nordborg.

Det nazistiske fremstød på skole- og børnehavområdet over grænsen efter 1933 med grænseflytning som det erklærede mål medførte også en stærk stigning i antallet af danske børnehaver. Som illustration til en typisk udvikling kan anføres følgende fra Åbenrå. Der fandtes her den foran omtalte tyske afdeling af asylet (nu drevet af Åbenrå kommune), men i 1941 blev der med midler hentet i den danske nationalbank opført en tysk børnehave på Tøndervej. Umiddelbart herefter opførtes af

Åbenrå kommune en dansk børnehaven i Rugkobbøl nogle få hundrede meter fra den tyske. 1941-42 nyindrettedes en tysk børnehaven i den nordlige del af byen (Tøndervej ligger i den sydlige). Bestyrelsen for den danske folkebørnehaven på Forstallé — en efterfølger af den forannævnte børnehaven fra 1930 — gik straks i gang med at oprette en ny dansk børnehaven i samme gade som den nye tyske. Det rygtedes imidlertid, hvad hensigten var med en næsten afsluttet aftale om lejemål af en ejendom i nærheden tilhørende en tysksindet ejer, og forhandlingerne standsedes. I stedet lykkedes det at erhverve en ejendom i en parallelgade, hvor »Den danske folkebørnehaven Gl. Kongevej« blev oprettet i 1943—44.

Midler til oprettelsen af disse to børnehaver og andre steder i Nordslesvig blev skaffet ved hjælp af midler fra legater og fonds samt ved støtte af en til formålet oprettet »Komiteen til støtte for oprettelse af danske børnehaver i Sønderjylland«. Komiteens drivende kraft var daværende overinspektør for børneforsorgen og medlem af landstinget, Oluf Skjærbæk, der stammede fra Sønderjylland. Resultatet af denne stærke aktivitet fra både dansk og tysk side blev, at der allerede tidligt blev en meget stor børnehavedækning. I Åbenrå var der således allerede i 1943 en dækningsgrad på 70. Der var dengang normeret 304 pladser til danske børn og 204 til tyske børn i tyske institutioner — det sidste tal meget betegnende for stemningen i nazisternes mest gloriøse tid efter Hitlers start af 2. verdenskrig og indtil efter Stalingrad. (De store tal i de få institutioner giver også et tydeligt billede af den forskel med hensyn til normeringen, der gjorde sig gældende i forhold til den beregning, man anvender i dag).

Som i Åbenrå — omend ikke helt så stærkt — udviklede børnehavedækningen sig i hele grænseområdet, og udviklingen fortsatte efter 1945. En særlig betydning fik i denne forbindelse oprettelsen af Børnehaveseminariet i Åbenrå i 1953. Forståelsen for betydningen af et børnehaveophold for *alle* bredte sig

gennem de mange unge fra landsdelen, der fik deres uddannelse i Åbenrå til alle sogne. (Når der her bruges udtrykket »sogne«, er det fordi det giver et bedre udtryk for udbredelsen end oplysningen om de meget større kommuners forhold). I 1965 fandtes der således i landsdelen i alt 41 danske børnehaver med 1.882 normerede pladser og 20 tyske med 507 pladser. Ved et rundspørge til samtlige kommuner er det oplyst, at der pr. 1. juni i år findes:

114 danske børnehaver med i alt 4970 normerede pladser.

25 tyske børnehaver med i alt 701 normerede pladser.

Af de danske børnehaver var kun 5 kommunale, medens resten, 109, var selvejende institutioner. Alle de tyske børnehaver drives under Deutscher Schul- und Sprachverein für Nord-schleswig, men fungerer lokalt under en stedlig børnehaverforening. Det er et typisk træk fra grænselandet, at der indtil nu kun er yderst få kommunalt drevne børnehaver. Om bistandsloven på lidt længere sigt vil medføre en ændring heri, fordi kommunerne reelt overtager et voksende økonomisk ansvar for driften, er en anden sag. Forhåbentlig vil man forstå betydningen af at bevare et lokalt demokratisk initiativ og selvforvaltning af opgaver som denne.

Til sammenligning kan oplyses, at der i Vejle amt med omtrent samme befolkningstal i 1965 var 16 børnehaver med 699 pladser. I januar 1977 var tallet 92 med i alt 4.172 pladser — dvs. fortsat væsentlig mindre dækning end i Sønderjyllands amt (23,9 % for gruppen 3—6 år). Det tilsvarende sønderjyske tal var 35,7 %. I Ribe amt også af samme størrelse var dækningsgraden for samme aldersgruppe 22,6, svarende til 66 børnehaver med 2751 normerede pladser. Af børnehaverne i Vejle amt var 45 af de 92 kommunale børnehaver, medens der i Ribe amt var 24 kommunale af de 66. Oplysningerne fra 1977 stammer fra Danmarks Statistiske Efterretninger nr. 3, 1978, hvor der i øvrigt er mange andre interessante enkeltheder, der er væ-

sensforskellige i grænselandet og i de tilgrænsende »kongerigske« amter, men som det vil føre for vidt at medtage her.

Der er to særlige forhold, der præger forholdet mellem danske og tyske børnehaver i Nordslesvig og mellem tyske børnehaver i Nordslesvig og danske børnehaver i Sydslesvig. Forhold, der ofte har givet og fortsat giver anledning til meningsvekslinger.

Det ene er optagelsesreglerne for mindretalenes børnehaver. Det andet er betalings-(tilskuds-)reglerne.

OPTAGELSESREGLERNE

Nordslesvig:

Deutscher Schul- und Sprachverein für Nordschleswig oplyser herom:

»Vore børnehaver er beregnet for børn af forældre, der tilhører det tyske mindretal her i landsdelen, de er sociale institutioner i lighed med andre børnehaver, der dog har den specielle opgave, at de samtidig forbereder børnene til senere skolegang i vore tyske skoler. Optagelse af børn er noget, der foregår på lokalt plan, og det håndhæves ikke helt ens alle steder. Men som hovedregel kan det fastslås, at lederen og bestyrelsen i alle tilfælde ved indmeldelsen gør forældre, som de ikke har specielt kendskab til, opmærksom på, at det drejer sig om en tysk børnehaver med tysk omgangssprog. Når sådanne forældre derefter stadig ønsker deres barn optaget, sker dette, såfremt pladsforholdene tillader det, uden at der spørges om nationalt tilhørsforhold og sindelag, da dette ville stride mod Bonn-København-erklæringerne, der siger, at sindelag ikke må efterprøves. Der forlanges heller ikke ved optagelse af et barn en mundtlig eller skriftlig forpligtelse til senere at sende barnet i tysk skole Da vi betragter vore institutioner som et tilbud til befolkningen her i landsdelen, kan vi selvsagt ikke have noget imod, at nogle bestyrelser informerer om deres eksistens ved annoncer eller

foldere. Det samme sker jo da i øvrigt i udstrakt grad i Sydslesvig, hvor der på tysk informeres om tilsvarende danske mindretalsinstitutioner«.

Sydslesvig:

Om optagelsesreglerne oplyses følgende: Børnehaverne er beregnet for de børn, der senere skal i dansk skole. I børnehaver kan optages børn, hvis forældre i forvejen er medlemmer af Skoleforeningen, og hvis dette ikke er tilfældet, er det en forudsætning for optagelse, at de indmelder sig i foreningen.

Indmeldelsesblanketten gives på modstående side.

Med hensyn til annoncering oplyses, at det lokalt er sket, at skoler udover at have annoncer i Flensborg Avis har haft annoncer i tyske aviser.

Men det understreges i det tilsendte materiale, at »børnehaverne er åbne for børn af den danske folkedel.«

I Flensborg Avis for den 8. oktober 1975 gives Dansk Skoleforenings retningslinier for optagelse i dansk skole og børnehaver i Sydslesvig mere udførligt således:

»Skoleforeningens virksomhed er en del af det danske folkeliv i Sydslesvig, og dens skoler tjener den danske folkedel. Skolen skal føre eleverne ind i dansk sprog og kultur, og dens arbejde har det sigte at fremme elevernes bevidsthed om samhørighed med den danske folkedel i Sydslesvig og med det danske folk. Det bliver undertiden sagt, at vor skole er en god sprogskole for dem, der ved siden af tysk også ønsker at lære dansk. Men den er mere end det. De mennesker, der for deres børn kun ønsker, at de ved siden af tysk også skal lære dansk, og som i øvrigt ikke har ønsker om, at der i skolen skal gives børnene en dansk opdragelse med alt, hvad det indebærer, de bør ikke vælge den danske skole, men skal forlange undervisning i dansk i den offentlige skole. Vor skole er ikke og skal ikke være en neutral sprogskole, og det skal vi sige tydeligt«.

I begge skoleforeningers ledelse gøres der opmærksom på, at

INDMELDELSE

(navn)

(stilling)

(født den)

(nojagtig adresse)

indmelder sig herved i **Dansk Skoleforening for Sydslesvig**
i skolekredsen ved

(skolens navn)

den

19

(underskrift)

Uddrag af foreningens vedtægter

- § 3 Foreningens opgave er at drive dansk pædagogisk virksomhed for Sydslesvigs danske folkedel og de med denne samarbejdende frisere.
- § 4 Enhver, der tilslutter sig foreningens formål, kan indmelde sig i foreningen. Forældre og opdragelsesberettigede bliver medlemmer ved tilmeldelse af det første barn i foreningens børnehaver eller skoler. Medlemskabet kan efter ønske opretholdes efter, at det sidste barn er udskrevet.

Blanketten indsendes til skolen eller børnehaven

Indmeldelsesblanket til Dansk Skoleforening for Sydslesvig.

optagelsen sker efter en lokal afgørelse. Og det er disse lokale afgørelser og aktiviteter, der gentagne gange har givet anledning til meningsudvekslinger.

Om praksis fra Nordslesvig:

Til illustration af denne gengives den dansksprogede side af en folder uddelt af den tyske skole i Padborg samt den folderen påførte oplysning vedrørende den tyske børnehavn samme sted. I Jydske Tidende for den 16. november 1975 findes gengivet to samtaler med lederne af henholdsvis den tyske børnehavn i Nordborg og den tyske børnehavn i Sønderborg. Herfra skal anføres følgende (Nordborg): Naturligvis er der også danske børn i vor børnehavn, men det bør i denne forbindelse nævnes, at vi har børn fra Japan, Jugoslavien og Svejts. *Nogle af de danske forældre kommer fra andre dele af landet.* (Fremhævelsen er af forfatteren), og de benytter sig af muligheden for at få deres børn i den tyske børnehavn, for at de kan lære tysk«, og fra Sønderborg: »af betydning for mange forældre, når de beslutter at sende deres børn til os, er, at de her kan lære tysk og derved i en meget ung alder bliver tosproget. Det mener jeg er af større vægt, end at vi er billigere.« (Det sidste henviser til en samtidig ført diskussion om betalingsreglerne).

Endelig hedder det i en leder i mindretallets dagblad: »Der Nordschleswiger« for den 10. oktober 1975:

»Nu ved selvfølgelig enhver, at de tyske skoler er et tilbud til alle dem, der erkender værdier i den tyske opdragelsesform og tradition eller ganske enkelt på grund af tosprogetheden modtager dette tilbud. Dersom nogen uden for det tyske mindretal herunder skulle føle sig interesseret, så er hans børn hjertelig velkommen i den tyske børnehavn eller den tyske skole. Allerede nu sender talrige danske forældre deres børn i den tyske skole — velvidende, at skolen ikke er nogen national omvendelsesanstalt.«

At forbindelsen mellem børnehavn og skole ikke er så stærk

Har De en gang tænkt på de fordele det er, at kunne gøre sig forståelig på begge sider af grænsen?

Padborg har en tysk privatskole, der opdrager sine elever til ansvarsbevidste borgere i det danske samfund — og samtidig gøres de fortrolig med den tyske kultur.

Vort undervisningssprog er tysk. Faget dansk undervises med samme timetal som i kommuneskolen. Vor skole er overskuelig og alene af den grund giver den en garanti for nær kontakt mellem forældre, elever og lærere.

Den tyske privatskole er åben for alle undervisningspligtige børn. Årgangene 1—6 undervises i Padborg.

Derefter har eleverne mulighed for at besøge enten den tyske privatskole i Tinglev eller Åbenrå, hvor alle gældende eksaminer kan aflægges.

Der opstår ingen nævneværdige udgifter for forældre til kørsel eller til undervisningsmidler. Alle elever er i enhver henseende ligestillet med landets øvrige elever.

Vor skole retter sig efter undervisningsvejledning for Folkeskolen.

Yderligere oplysninger kan indhentes hos:

DEN TYSKE PRIVATSKOLE - PADBORG

Nørregade 64 - 6330 Padborg

Telefon (04) 67 31 06

*Es gibt auch einen
DEUTSCHEN KINDERGARTEN IN PATTBURG
Kalvehaven 15 - Tlf. (04) 673024*

*Hier kann Ihr Kind mit 3 Jahren aufgenommen werden.
Es wird auf Wunsch abgeholt
und nach Hause gebracht.*

Udsnit af en folder fra den tyske skole i Padborg.

som ønsket, fremgår af en beretning i »Deutscher Volkskalender Nordschleswig« for 1978 (side 72). Det oplyses her, at man skønner, at der i 1978—79 vil blive udskrevet ca. 150—160 børn. Af disse regner man med, at ca. 100 vil overgå til den tyske skole og resten til den offentlige (danske) skole. »Vi må«, hedder det, »i bestyrelser, ledelser . . . i børnehaver . . . gøre os megen umage for at informere de forældre, der gerne sender deres børn i vore tyske børnehaver, endnu mere intensivt om det videregående tyske skoletilbud«. Det oplyses, at der i denne anledning vil blive udsendt et kontakthæfte til alle børnehaver og andre interesserede forældre for også på denne måde rettidig »forud for skoletilmeldelserne i december—januar at muliggøre samtaler og information«.

Iflg. telefonisk oplysning fra den tyske skoleforening august 1978 kom af 106 nytilmeldte til skolerne 50 fra børnehaverne. Af resten kom 49 fra børnehaveklasserne og 7 direkte fra hjemmet.

Fra Sydslesvig:

Der var i foråret 1976 nogen opstandelse over, at to forældrepar, der havde haft deres børn i dansk børnehave i Flensborg i henholdsvis 2 og 2¹/₂ år, men som nu havde besluttet, at deres børn skulle i tysk skole, var blevet bedt om at tage børnene ud af den danske børnehave. Henstillingen blev stærkt kritiseret i den nordtyske radios udsendelse »Rundschau am Abend«. Det gav Flensborg Avis anledning til i en leder i bladet for den 2. april 1976 at udtale følgende:

»Det er rigtigt, som udtalt af socialdecernenten i Flensborg (Den for dette område ansvarlige forvaltningsleder, som var blevet interviewet), at det er institutionerne selv, der bestemmer, hvem de optager. Det må være rigtigt, at Dansk Skoleforening holder sine børnehaver åbne for de børn, der senere skal i dansk skole. Det må også være rigtigt, at børnehaver, hvis drift for langt den største parts vedkommende betales af den danske stat, holdes åbne for folk, der tilhører den danske folke-

del. Det kan ikke være den danske stats opgave, at finansiere børnehaver for den tyske folkedel i Sydslesvig. Hvis tyske forældre mener, at de vil have deres børn i børnehaver, må de selvfølgelig vælge den børnehaver, der svarer til den kulturelle fremtid, de vælger for deres børn . . . Det er ikke Dansk Skoleforening eller deres børnehaver, der handler upædagogisk i denne sag. Upædagogisk handler de forældre, der sender deres børn i dansk børnehaver for senere at rive dem ud af det vante miljø. Hvis forældre vil vælge den rigtige vej for deres børn, som de ønsker skal gå i tysk skole, må de vælge en tysk børnehaver . . . Den danske folkedel står sig godt ved at forsøge at holde ganske klare og rene linier«.

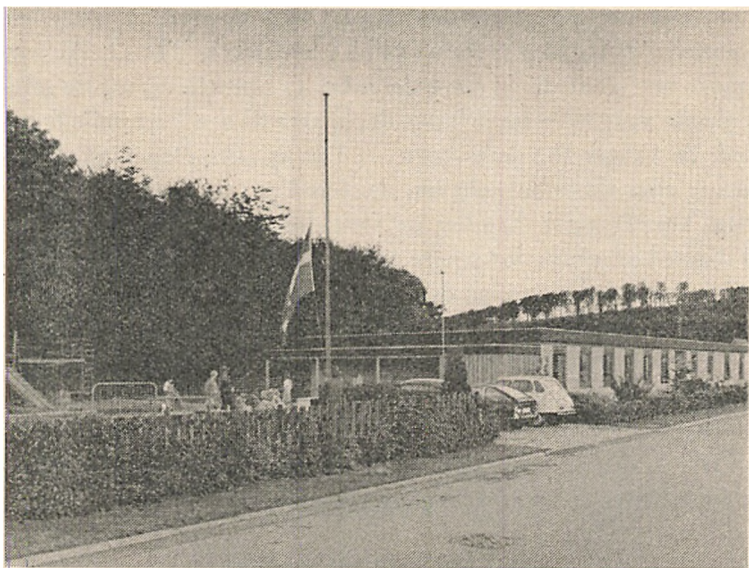
Så meget herom.

Det andet forhold, der stadig giver anledning til meningsudvekslinger er betalingsreglerne (tilskudsreglerne).

BETALINGSREGLERNE

I Danmark

har *alle* børnehaver, uanset om de er danske eller tyske, ret til tilskud til dækning af *alle* lokaleudgifter, hvadenten det er ejede eller lejede lokaler. Derudover har man krav på dækning af 65 % af alle andre normale driftsudgifter, der har kunnet optages i det af kommunen godkendte budget, medens forældrene skal skaffe de resterende 35 %. Forudsætningen er, at der med den pågældende kommune er oprettet overenskomst. Dette sidste kræver overholdelse af nogle for *alle* børnehaver gældende helt ensartede regler. Der er 6 tyske børnehaver, der endnu ikke opfylder betingelserne for overenskomst og derfor intet offentligt dansk tilskud oppebærer. Alle udgifter til disse bortset fra forældrenes bidrag betales derfor gennem Den tyske Skole- og Sprogforening. Dette tilskud beløb sig i 1977 til 960.000 kr. Desuden betaler henholdsvis Løgumkloster og Tønder kommuner til to af disse børnehaver — som et tilskud *uden for* bistandsloven — hver 10.000 kr.

Engsig Børnehave, Åbenrås nyeste fra 1973 (Arkitekt Jens Dall, Åbenrå).

Endelig skal oplyses, at alle mindstbemidlede forældre i h. t. bistandsloven har ret til hel eller delvis friplads, således at deres økonomi ikke skal være til hinder for, at barnet sendes i børnehave.

I Vesttyskland

findes ingen tilsvarende lovgivning. Det er her overladt de enkelte kommuner helt selvstændigt at træffe afgørelse m. h. t., om der skal ydes tilskud eller ikke — i bekræftende fald med hvor meget.

Der er i 1978 på Flensborg bys budget afsat 434.500 DM som tilskud til 17 danske børnehaver, forudsat at alle pladser er besat. Ellers reguleres det ned. Hvor stor en del, dette tilskud udgør af den samlede udgift, kan ikke oplyses, da der ikke føres specificeret regnskab for de enkelte børnehaver. Beløbet betegnes derfor som et bloktilskud.

Udover dette tilskud fra Flensborg by ydes der årligt 2.000 DM til hver børnehave fra landsregeringen.

Dette forhold betyder, at forældrene og den danske stat må betale, hvad driften koster udover de kommunale tilskud — det vil sige langt den overvejende del.

Om betalingsreglerne for forældre til børn i de danske børnehaver oplyser Dansk Skoleforening for Sydslesvig følgende:

»Skoleforeningen følger den praksis, at vi konsekvent følger de regler, der gælder i de tyske børnehaver i Flensborg by, fordi vi her i byen har den største berøringsflade med de tyske børnehaver. Det drejer sig både om de kommunale børnehaver, de børnehaver, der drives af kirken, og de børnehaver, der drives af »Arbeitsgemeinschaft Deutsches Schleswig«. De følger *alle* de samme retningslinier. Derimod er der ved de tyske børnehaver uden for Flensborg undertiden andre retningslinier, men vi har i de danske børnehaver samme retningslinier over hele landsdelen. Det er dog stadig billigt at have børn i børnehaver her, altså både i en dansk og tysk børnehave, idet forældrebidraget for tiden er på 60 DM om måneden«.

I Nordslesvig

er det et gennemgående træk, at det tyske mindretals børnehaver er væsentlig billigere for forældrene end de danske i de samme kommuner. Der er som nævnt foran oprettet overenskomst med alle tyske børnehaver bortset fra 6. Dette betyder, at børnehaverne er forpligtet at følge de almindelige regler om indretning, personalets sammensætning og uddannelse. Dette oplyses også af den tyske skoleforening at være tilfældet. Da personaleudgifterne i en børnehave er den helt dominerende udgift og derfor afgørende for udgiften pr. barn, skulle taksten herefter stort set være nogenlunde den samme som for danske børnehavers forældre. Når dette, som det vil ses af nedenstående oversigt, så langt fra er tilfældet, skyldes dette, at disse børnehaver udover de normale offentlige danske tilskud mod-

tager et tilskud fra skoleforeningen til dækning af manglende forældrebetaling efter bistandslovens regler. Det beløb, der ydes hertil, har i 1977 udgjort omkring 750.000 kr. til de 19 børnehaver, der er godkendt til offentlig dansk tilskud. (Inklusive de nedenfor nævnte 960.000 kr. til børnehaver, om hvis drift der ikke er truffet overenskomst, ydedes der således i alt gennem den tyske skoleforening et tilskud til børnehaverne på 1.710.000 kr.).

Nogen begrundelse for denne forskelsbehandling er ikke givet. Det er alene anført, at ordningen ikke er i modstrid med bistandsloven, der alene bestemmer, at særlige indtægter skal benyttes til nedbringelse af forældrebetalingen.

Det hedder herom i bistandslovens § 73 stk. 2. »Betalingen fastsættes således, at den . . . udgør 35 % af udgifterne til ophold i institutionen, bortset fra ejendomsudgifterne og udgifterne til husleje og vedligeholdelse«. (Disse udgifter udredes fuldtud af det offentlige). I stk. 4: »Tilgår der institutionen særlige indtægter, anvendes disse til nedbringelse af forældrebetalingen«.

Det er denne takstpolitik, der gentagne gange har givet og fortsat giver anledning til kritik fra dansk side, idet man ikke kan se helt bort fra, at den billigere takst kan være medvirkende til børnehavevalget. Nogen forskel i social henseende vil man næppe kunne påvise som begrundelse, helt bortset fra at mindrebemidlede har samme lovbestemte ret til hjælp efter bi-

Tekst til modstående tabel.

De angivne tal er antallet af *normerede* pladser, og de viser således ikke, hvor mange der faktisk besøger børnehaven. For så vidt angår de tyske børnehaver, er det af skoleforeningen oplyst, at der pr. 1. juli 1978 var indmeldt 623 børn i de tyske børnehaver. Dette tal inkluderer også de børn, der ved skoleårets begyndelse forventes at udgå til skole (dansk og tysk). Hvor mange, der derefter vil gå i tysk børnehave, vil først kunne oplyses i løbet af efteråret, når alle udmeldelser til skole er optalt og nyindmeldelser konstateret. Den tyske skoleforening skønner, at tallet i august er ca. 100 lavere end pr. 1. juli. Tilsvarende oplysninger haves ikke for de danske børnehaver.

standsloven til betaling som forældre til børn i danske børnehaver. Spørgsmålet har for nylig været rejst i bestyrelsen for en større dansk fond, idet man forespurgte, om fonden ikke kunne yde bidrag til nedbringelse af udgiften til samme beløb som i

Kommune	Danske børnehaver				Tyske børnehaver				Ydelse fra skolefor- ening o. a. til børnehaver uden overenskomst
	Overenskomst	Antal børnehaver	Antal normerede pladser	Heldags/halvdags gennemsnitstakst	Overenskomst	Antal børnehaver	Antal normerede pladser	Heldags/halvdags gennemsnitstakst	
Augustenborg	ja	3	152	375/240	ingen				
Bov	ja	4	160	315/	ja	1	40	0/120	
Bredebro	ja	2	72	425/265	ingen				
Broager	ja	3	180	330/200	ja	1	20	220/—	
Christiansfeld	ja	2	82	500/275	ingen				
Gram	ja	2	80	370/190	ingen				
Gråsten	ja	4	152	440/305	ja	1	26	175/—	
»					nej	1	28	/110	210.000 kr.
Haderslev	ja	13	528	346/265	ja	1	45	250/—	
Højer	ja	1	40	370/	ja	1	40	250/—	
Lundtoft	ja	3	140	360/245	nej	1	27	—/ca. 90	193.000
Løgumkloster	ja	2	110	305/200	ja	2	38	120/100	
»					nej	1	20	—/80	130.000+10.000 fra kommunen
Nordborg	ja	7	364	420/255	ja	1	40	100/—	
Nr. Rangstrup	ja	4	182	315/200	ingen				
Rødding	ja	5	162	410/270	ingen				
Rødekro	ja	5	237	380/230	ja	1	20	130/(5 timer)	
Skærbæk	ja	3	155	330/210	ingen				
Sydals	ja	2	80	380/250	ingen				
Sundeved	ja	5	164	360/160	ingen				
Sønderborg	ja	14	606	445/245	ja	2	60	305/250	(9½ og 7 tim.)
				(Max. 470 kr.)					
Tinglev	ja	4	144	400/250	ja	4	97	125/ca. 94	(Forældrebetal. ca. 10%)
»					nej	1	16	—/ca. 75	111.000 kr.
Tønder	ja	5	270	300/205	ja	1	56	225/	
»				Kommunen yder de danske børnehaver ialt 92.500 kr. til nedsættelse af taksten	nej	1	20	—/ca. 60	161.000 + 10.000 fra komm.
Vojens	ja	7	222	405/215	nej	1	17	—/ca. 140	154.000
Åbenrå	ja	14	688	375/220	ja	3	91	250/215	(6 timer)
			114	4970			25	701	960.000+20.000 fra 2 kommuner

den tyske nabobørnehave i samme kommune. (Der var kun to lige store børnehaver i kommunen med helt samme forældre-klientel). Henvendelsen blev klart afvist som fuldstændig uoverkommelig, og man ønskede ikke at gå ind i en konkurrence på disse vilkår. Når forholdet virker særlig grelt, er det fordi den billige takst også gælder, selv om det er børn af danske forældre, der vælger den tyske børnehave »under hensyn til tosprogheden«.

Der synes efter oplysninger i pressen at være en vis tendens fra tysk side til forhøjelse af taksterne, men foreløbig har den kun givet sig svage udslag.

Vi hører ofte fra visse kredse, at »nu er genforeningen fuldbyrdet« — forstået således, at Sønderjylland (Nordslesvig) nu er en almindelig del af Danmark på samme måde som Fyn, Vendsyssel og de andre landsdele. Mon ikke foranstående klart har vist, at dette så langt fra er tilfældet, og det vil ikke i en overskuelig periode være eller kunne være anderledes. Sønderjylland fra Kongeå til Ejderen har gennem århundreder udgjort et brydningsfelt mellem dansk og tysk. Det har skabt skel — skarpe eller mindre skarpe — vekslende efter ydre forhold — skel efter valg imellem mennesker af samme slægt og oprindelse, men også som følge af en særlig stærk indsvivning af fremmede med en anden mentalitet under tysk styre mellem 1864 og 1920 — til dels bevidst fremmet efter planlægning fra højere sted særlig i tiden omkring århundredskiftet. Befolkningen er derfor nok mere blandet her end de fleste steder i »det gamle land« uden for de større byer. Endnu tydeligere ses dette i Sydslesvig som følge af den store flygtningestrøm fra de efter Hitlers krig tabte store områder mod øst.

Kærlighed kender ikke nationale grænser, og da den mere afspændte situation i hverdagen skaber større mulighed for kontakt, vil dette også medføre et voksende antal »blandede« ægte-skaber. Det er klart, at sådanne familier sættes i en valgsituation i alle livets forhold. Skal vielsen ske hos en dansk eller en

tysk præst? Skal barnet døbes på dansk eller tysk? Skal det i tysk eller dansk børnehave og skole? Skal den unge ind i en dansk eller tysk boldklub eller anden idrætsforening? Skal det gå til danske eller tyske kulturelle foranstaltninger? Låne bøger på det danske eller tyske bibliotek o.s.v. Rækken kunne fortsættes lige til begravelsen og teksten på gravstenen.

Det stiller store krav til alle, og det kan i og for sig skabe en rigdom i hverdagen. Men det kan også skabe og skaber konflikter. Altsammen noget, som man ikke rigtig kan forestille sig, når man lever uden for grænseområdet eller kommer hertil fra andre dele af landet. Men glædeligvis medfører den afspændte situation også, at man i den daglige omgang fuldt ud kan respektere hinandens nationale ståsted, når man vel at mærke virkelig har et sådant, og leve sammen som gode naboer.

Demokrati muliggør de mange inkompetentes valg i stedet for de få korrumpes udnævnelse.

Bernard Shaw.

Ord bruger man til tre ting: 1. Til at udtrykke tanker. 2. Til at skjule tanker. 3. Til at dække over, at der ingen tanker er.

Antik filosof.

En grænselandsstil

Eleverne i en 2. gymnasieklasse på Statsskolen i Åbenrå fik i februar 1978 til opgave at skrive en grænselandsstil. Som oplæg til stilen blev udleveret et fyldigt citat fra Sprogforeningens Årsberetning 1934—35, hvor foreningens daværende formand, Jakob Petersen, giver et slags signalement af grænselandet og dets beboere. Almanakken fik lov til at se på stilene, og en af dem bringes nedenfor. Forfatteren har ønsket at forblive anonym.

Alt i alt følte kun få elever sig inspireret — eller provokeret — af dette stileemne. Mon det skyldes, at mange unge finder, at i dag er nationale problemer og holdninger nærmest utidssvarende . . . ?

Red.

Stileemne 2. g.

Tema: At være ung i grænselandet.

Materiale: Uddrag fra Sprogforeningens Årsberetning 1934—35, side 43—44.

Opgave: Gør rede for tankegangen i dette uddrag fra Sprogforeningens Årsberetning 1934—35 og vurder dens aktualitet for unge i grænselandet.

Overskrift: Find selv en, der passer til din stil.

Fra Sprogforeningens Årsberetning 1934—35:

Der er hos Folk i »det gamle Land« mangt og meget, som er dem uforstaaeligt, naar Talen er om sønderjydske Forhold. Det evige Røre i det sønderjydske Folkeelement er dem en Gaade, som synes at være uløselig. Den Ro og indre Tilfredshed, som de selv er i Besiddelse af og glade for, og som de synes maa være Idealet af at leve, kan de ikke finde i Sønderjylland. De smaa Krusninger paa Overfladen, som politiske, religiøse og økonomiske Spørgsmaal kan bringe, er ikke af omvæltende Art eller særlig indgribende i deres personlige Liv. Hvor ganske anderledes vilde det ikke stille sig, hvis Folk i »det gamle Land« kom til at staa overfor Spørgsmaalet dansk eller tysk. En Kendsgerning er det, at Uroen i Grænselandet virker irriterende paa mange, og der er ligeledes mange, der med Sorg ser paa det, der sker hos os. Der er Folk fra »det gamle Land«, der kan tale om, at det er en Sjælslidelse at leve i Sønderjylland, og andre der kan svinge sig op paa den høje Hest og sige, at dette Folk ikke kan leve uden at regeres. Saa store kan Ud-

slagene være hos Danske, der nu lever blandt os, men ikke har levet sammen med os i de onde Dage. De har med andre Ord ingen Begreb om, at der maa være en egen sønderjyds Mentalitet.

Grænselandet og dets Beboere vil altid være i Bevægelse. Der vil aldrig blive Ro, da Grænseboen altid vil sammenligne mellem det der sker paa den anden Side, og det der sker hos ham. Stærke Fantasier kan gribe dybt ind i hans ellers saa nøgterne Beregninger, og først og fremmest vil de Krav, som det tyske Mindretal stiller om en ny Grænsedragning fylde hans Sind og drage dette ind i stærke Brydninger. Dette skulde Godtfolk tænke lidt over, inden de taler om Landsdelens Befolkning, og saa huske paa, at det er en stor Lykke altid at have levet indenfor i Danmarks hegnede Gaard. Hvad har de danske Sønderjyder ikke oplevet i de sidste 100 Aar af godt og ondt, mest af det sidste, medens de øvrige Danske sad hjemme i Fred og Ro. Alene dette forklarer, at der maa være en ganske anden Tankegang hos Sønderjyderne end hos de øvrige Danske, men derfor behøver Sønderjyderne ikke at være mindre Dansk, hvad de da heller ikke er.

Et meget uroligt Element er det tyske Mindretal. Dette Mindretal vil altid være at finde, hvor der er Bevægelse. Findes der ingen Bevægelse, vil det være baade stort og stærkt nok til at fremkalde Bevægelser. En stærk og fast Haand vilde kunne udrette en hel Del her, men det bedste er lige godt, at Uroen eller Bevægelsen faar Lov til at rase ud. Der er det mærkelige ved Bevægelserne, at de giver Spænsthed og Kraft, og disse to Ting vil der være god Brug for i Kampene om vor Grænse. Det vilde være af stor Betydning for vort Folk at komme med ind i det Liv, der hersker i Grænseegnene, som er bleven kaldt »Grænsens Sang«, der reagerer stærkt, naar nye Ting kommer paa Dagsordenen.

ET MINDRETAL I ET GRÆNSELAND

»Et meget uroligt Element er det tyske Mindretal. Dette Mindretal vil altid være at finde, hvor der er en Bevægelse. Findes der ingen Bevægelse, vil det være baade stort og stærkt nok til at fremkalde Bevægelser. En stærk og fast Haand vilde kunne udrette en hel Del her, men det bedste er lige godt, at Uroen og Bevægelsen faar lov at rase ud«.

I dette citat fra Sprogforeningens Årsberetning 1934—35 gives der klart udtryk for den holdning, der herskede i danske kredse i Sønderjylland på den tid, og som, jeg ved stadig, dog i mildere grad, er at finde her i Sønderjylland. Mange andre

steder i verden, hvor der findes mindretal omkring en grænse, har flertallet valgt at undertrykke mindretallet ved at anvende »en stærk og fast Haand«. Denne metode valgte man ikke i Sønderjylland efter 1920, man valgte derimod at lade »Uroen eller Bevægelsen faa Lov at rase ud«. Men det tyske mindretal var åbenbart ikke noget, der gik i sig selv, som de dansksindede havde regnet med. Endnu i dag eksisterer det tyske mindretal.

Sprogforeningen er en sønderjysk forening, som blev dannet i 1880 med det formål at bevare det danske sprog i Nordslesvig. Sprogforeningen har udgivet danske skrifter, almanakker, årsberetninger og sangbøger. Efter genforeningen i 1920 vedblev Sprogforeningen med at virke både nord og syd for grænsen.

I teksten er der to parter, der omtales, begge parter er danskere. Den ene part er danskere fra »det gamle Land«, om dem siges der, at de ikke var i stand til at forstå problemerne i Sønderjylland, fordi de ikke var opfostret med den egne sønderjyske mentalitet. Den uro, der var i Sønderjylland, virkede ofte irriterende på dem. Selv om de flyttede til Sønderjylland, kunne de alligevel ikke helt begribe den sønderjyske tankegang, simpelt hen fordi de ikke havde levet der i de onde tider inden og under 1. verdenskrig. Man kan sige, at der bestod et had til tyskerne på grund af alt det onde, de havde været årsag til. Og netop fordi de mennesker, der flyttede til Sønderjylland efter 1920, ikke havde oplevet disse år her eller havde forældre, der havde oplevet dem, var de ikke i stand til at forstå konflikten mellem dansk og tysk. Den anden part er det tyske mindretal, det vil sige danske statsborgere, som var tysksindede. Da Sprogforeningens formål netop var, og stadig er, at bevare det danske, så man fra dens side på de tysksindede danskere med blandede følelser, da de sendte deres børn i tyske privatskoler, talte tysk og læste tysk litteratur. I teksten gives der udtryk for en negativ holdning til de tysksindede. Det tyske mindretal beskrives f. eks. som »et meget uroligt Element«.

Mine forældre er begge født og opvokset her i Sønderjylland. På min fars side er familien sønderjyder flere generationer tilbage. I min fars familie er der både tysksindede og dansksindede. Jeg har således fætre og kusiner, der går i tyske privatskoler. En af mine venner tilhører det tyske mindretal og har gået i tysk skole. Han taler og skriver perfekt tysk og dansk og føler sig knyttet både til Danmark og Tyskland. Mange danskere fra »det gamle Land« spørger, hvorfor disse tysksindede ikke flytter til Tyskland. Svaret er, at selv om de føler sig knyttet til Tyskland, er de sønderjyder og dermed selvfølgelig også danskere og ønsker ikke at flytte herfra. De fleste mennesker uden for Sønderjylland har svært ved at forstå, at der findes mennesker, der føler sig knyttet til Tyskland samtidig med, at de bor i Sønderjylland og holder af det, ligesom dansksindede holder af Danmark. At de, selv om det er så mange år siden, at Sønderjylland var tysk, holder fast ved det tyske sprog og ved tyske traditioner, er ubegribeligt for disse danskere. Vi andre, der bor hernede og lever sammen med tysksindede, ved, at de ikke er fjendtlige over for Danmark og danskerne, i så fald ville de nok flytte herfra. Vi kan nok bedre sætte os ind i de forhold, der gør, at de er tysksindede. Dog tror jeg, at det er svært for de unge i dag at forstå det. Jeg føler selv, at det er svært, selv om jeg ofte har fået lange forklaringer af tysksindede venner og familie. Grunden er nok, at jeg dels ikke har oplevet nogle af de ting, der ligger til grund for den egne sønderjyske mentalitet, dels at jeg er opvokset i et dansksindet hjem.

I teksten gives der, som før nævnt, nærmest udtryk for et had til tyskerne og dermed også til de tysksindede danskere. F. eks. i sætningen: »Hvad har de danske Sønderjyder ikke oplevet i de sidste 100 Aar af godt og ondt, mest af det sidste, medens de øvrige Danske sad hjemme i Fred og Ro.« Denne indstilling er nem at forstå, fordi 1. verdenskrig endnu sad i sønderjydernes bevidsthed. I denne krig måtte adskillige danske mænd deltage i krigen for et land, de ikke betragtede som

deres fædreland. I dag hersker der ikke noget had til de tysksindede længere, men mange danskere misbilliger dog stadig det tyske mindretal. Det er mit indtryk, at de, der misbilliger de tysksindede, ofte er tilflyttere fra det øvrige Danmark, der overhovedet ikke har sat sig ind i de sønderjyske forhold. De forbinder ofte nazisme med det tyske mindretal, hvilket for langt de fleste tysksindedes vedkommende er ganske urimeligt. Af de »rigtige« sønderjyder respekteres de tysksindede, forstået på den måde, at man i det daglige ikke tænker over den forskel, der er. Ved visse lejligheder kan der dog opstå konflikter. Jeg kan nævne en oplevelse, jeg selv har haft.

I en sommerferie skulle jeg anskaffe et vandrerkort til danske vandrerhjem til min ven, der altså tilhører det tyske mindretal, og til mig selv. På vandrerhjemmet, hvor jeg henvendte mig, blev jeg spurgt, om vi havde tilknytning til mindretallet, da de i så fald ikke udstedte kort. Min ven kunne altså ikke få et vandrerkort der. Ved indmelding i sportsklubber og lignende har jeg også oplevet at få stillet spørgsmålet om eventuel tilknytning til det tyske mindretal. Der kan altså opstå problemer af den art, hvis man tilhører det tyske mindretal. Disse problemer, tror jeg for en stor del, skyldes, at nogle danskere får 2. verdenskrig og nazismen i erindring, når talen er om tysksindede. Som modeksempel kan nævnes, at de dansksindede i Tyskland ikke er udsat for problemer af samme karakter, skønt de står i samme situation som de tysksindede i Danmark.

I teksten tales der om en »egen sønderjydsk Mentalitet«. Jeg ved ikke, om man kan tale om en egen sønderjysk mentalitet længere. Der er i årenes løb flyttet så mange fra »det gamle Land« herved, at vi nok ligner de øvrige danskere; der er ikke længere sådan en forskel på sønderjyder og andre danskere, som teksten giver udtryk for, at der var i midten af 30'erne.

Det vil altid være svært at tilhøre et mindretal, og især for unge mennesker er det svært at tage imod drillerier o. s. v. fra jævnaldrende. Mange af de unge sønderjyder, der har gået i

tyske skoler, går, når de er færdige i skolen og får arbejde i Danmark og eventuelt bliver gift med dansksindede, væk fra det tyske og sender deres egne børn i danske skoler.

Som konklusion vil jeg sige, at det er mit indtryk, at teksten fra Sprogforeningens Årsberetning 1934-35 stadig er aktuel for unge i grænselandet. Med unge mener jeg i dette tilfælde de sønderjyder, der ikke har oplevet 2. verdenskrig. Vi unge i grænselandet kommer, da det tyske mindretal jo stadig eksisterer, i berøring med unge fra tysksindede hjem. De unge tysksindede oplever også i dag, at danskere, der ikke stammer fra Sønderjylland, ikke forstår forholdene i grænselandet. Da jeg ikke deler Sprogforeningens opfattelse og synes, at teksten er ensidig, har jeg svært ved at se, at det omvendte også kan være tilfældet, nemlig at de før omtalte danskere har svært ved at forstå den situation, de dansksindede står i. Men hvis man ser teksten i forhold til den tid, den er skrevet i, kan jeg dog godt indse, at den frygt, de dansksindede nærede for de krav, det tyske mindretal stillede om at få grænsen flyttet igen, var relevant. I dag er denne frygt ikke berettiget mere, så der er ingen grund til at frygte det tyske mindretal af den årsag.

Fy da, forrett' andt!

Min bedstemoe sått å kniple dav for dav,
det gø'e hun, liig te hun gik i sin grav.
Å arbe töt hun vå da kuns så glant;
vå novve doven, soj hun:
Fy da, forrett' andt!

Næ hun haj fødselsdav, å vi sått vos te boes,
hun töt, vi bæn sku ha kartoffelmoes.
Vi fik kun væ en lillebitte slant;
vo novve kræsen, soj hun:
Fy da, forrett' andt!

En dav sått' min kusine å så mæ i'n grav
fo dæ sku komm' et lig forbi den dav.
Men bedstemoe töt, te det vå tant
å skreeg hen ad æ vej sit:
Fy da, forrett' andt!

Æ hovs et gång te æ reend ette Bedstes høns,
æ vidst itt, te hun støj vé' æ vinne i æ døns.
Æ hœ hun råft: Hold op no med det fjant,
å liig bagette soj hun:
Fy da, forrett' andt!

Vi komme åll jo av å te lidt gall astej,
for der er møjj vi mørr å livets vej.
Å for det meest, æ bedstemoes oc nok sandt,
næ no vi mindes hinnes:
Fy da, forrett' andt!

Med åll di manne tumbe ting, der ske'e i dav,
hvor folk tar fejl a bare kissejav
å itt ka se, te der ska væe en kant,
så vi ka sejj som Bedste:
Fy da, forrett' andt!

Christian Andresen.

Hvad er frisisk?

Af V. Tams Jørgensen

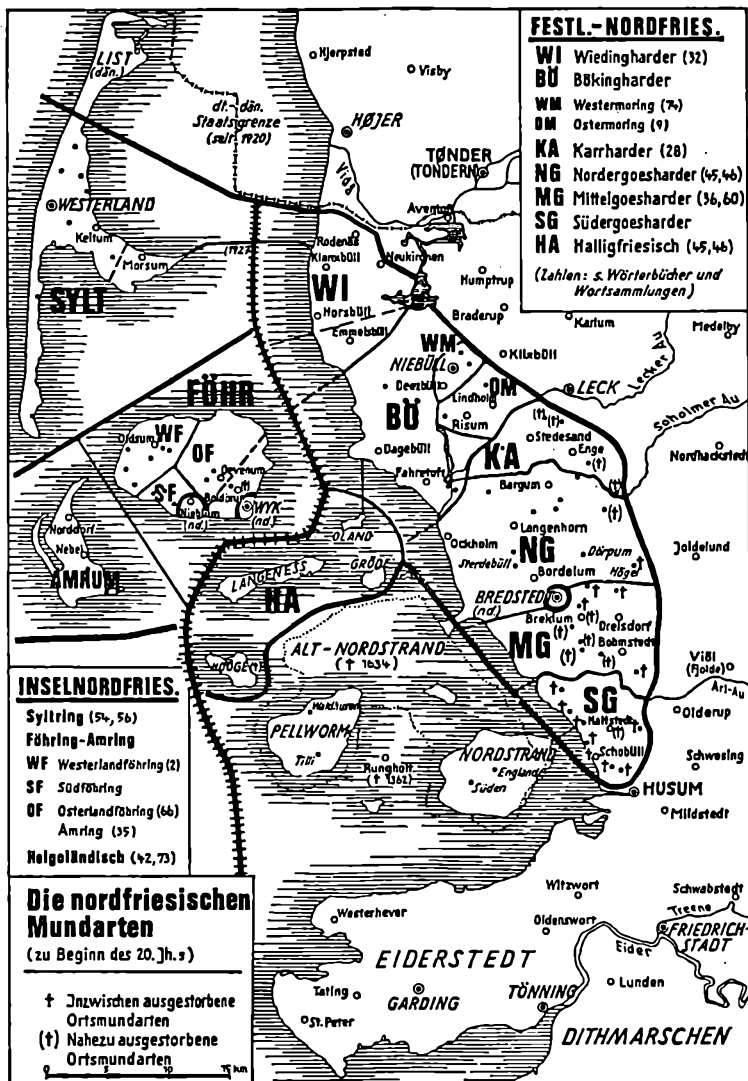
Hvad er egentlig »frisisk« i Nordfrisland? Dette spørgsmål bliver ofte stillet, selv om det efter min opfattelse er temmelig ørkesløst at opstille bestemte kriterier, ligesom det jo i det øvrige Sønderjylland er vanskeligt at definere, hvad der er dansk eller tysk. Der eksisterer ikke nogen særlig frisisk menneskerace, skønt der kunne siges et og andet om en særlig frisisk mentalitet. Alle andre særlige kendetegn på det »folkelige« område, såsom skik og brug, folkedragter, hustyper m. m., er enten kun udbredt i dele af Nordfrisland eller rækker ud over det frisiske område. Det eneste håndgribelige at holde sig til er såmænd sproget. Og også det tales i dag kun af et mindretal blandt friserne. Der er ikke andet at gøre end at sige: De, der føler og bekender sig som friser, er friser, og frisisk er alt dét, som forbinder disse folk med hinanden. — Men nu til sproget.

Af de historiske vestgermanske dialekter har oldengelsk (angelsaksisk) og oldfrisisk væsentlige ting til fælles over for de tyske og hollandske sprogformer, hvilket stadig er tydeligt både i lydformer og ordforråd. De første fem ugedage hedder således på Føring- henholdsvis Moringmål: *söndai* — *saandäi*, *mundai* — *moundäi*, *teis dai* — *täisdäi*, *wee(de)ns dai* — *weensdäi*, *tüürsdai* — *törsdäi*, *freidai* — *fraidäi*. Men i løbet af den historiske udvikling har nordfrisisk i ældre tid optaget mange danske, senere også nedertyske og i nyere tid ikke så få højtyske låneord. Endda negationen er lånt fra dansk: *ek*, *ääg*, *äi*, *ai*.

Karakteristisk for nordfrisisk er den stærke dialektale opspaltelse på et meget lille område. Man skelner mellem 10 hoveddialekter, som delvist er så forskellige fra hinanden, at man fra gammel tid har brugt plattysk (i dag også højtysk) som »lingua franca«. Afvigelserne er ikke blot af lydlig karakter, men viser sig også i brugen af helt forskellige ord. Således hedder »bord« på Sild: *staal*, på Før og Amrum: *boosel*, på Helgoland og halligerne: *tafel*, *taafel*, *tååfel*, og på fastlandet: *sküw*, *skeew*, *scheew*. Selve sproget hedder *friisk*, *fresk*, *freesk*, *frasch*, *fräisk*, *fräisch* og *freesch*, mens øfriserne kalder deres sprog *sölring*, *fering*, *öömrang* eller *halunder*. I øvrigt er frisisk et meget udtryksfyldt sprog, som til stadighed har været et yndet studieobjekt for sprogforskere, ikke mindst i de nordiske lande. Forfatteren til den første frisiske sproglære er Rasmus Rask.

I dag tales nordfrisisk kun i en del af det gamle sprogområde (se kortet). Som følge af de store stormfloder i middelalderen gik den gamle Strand tabt for det frisiske sprog. På halvøen Ejdersted gik man over til plattysk i løbet af det 17. og 18. århundrede. Siden da har det plattyske været på fremmarch, indtil det i vore dage selv er kommet til at stå i en truet situation over for det højtyske. Det afgørende skridt er nu som før, når hjemmesproget skifter, d. v. s. når forældre begynder at tale det nye sprog med børnene. Frisisk har således i længere tid været på tilbagegang ligesom andre folkesprog.

Søndergøsherredsmålet er nu næsten uddød, idet det kun tales af nogle få gamle mennesker. På halligerne er der ikke engang hundrede mennesker, der kan tale frisisk. I hele Nørregøsherred (bortset fra Okholm) og Kærherred er der næppe forældre, der taler frisisk med deres små børn. Bedre tegner situationen sig først i Bøkingherred (Moringmål) og på den vestlige del af øen Før, den nordlige del af Amrum og den østlige del af Sild. I det hele taget findes der næppe flere end en halv snes tusinde mennesker (inklusive Helgoland og Nordamerika), der i dag kan tale en nordfrisisk dialekt.

Kort over de nordfriesiske dialekter. Gengivet efter Nils Arhammar: *Friesische Dialektologie*; i: *Germanische Dialektologie*, Festschrift für Walther Mitzka. I. Wiesbaden, 1968. — Desværre blev det for kompliceret at »oversætte« kortet til dansk.

Sprogets kvantitative tilbagegang modsvarer af en farlig reduktion af sprogets substans. Herved tænker jeg ikke blot på den kendsgerning, at det frisiske sprog, der hovedsageligt anvendes som hjemmesprog og kommunikationsmiddel inden for landsbyen, savner udtryk for at betegne det moderne samfunds fremtoninger både på det kulturelle og tekniske område. Alle disse funktioner overtages af det tyske højsprog. Det begynder senest i skolen, men i vore dage, hvor massemedierne spiller en så vigtig rolle, indvirker denne sprogligt set ikke-frisiske verden allerede på det lille barn. Hertil kommer, at højsprogets indflydelse i dag er så stærk, at det i tiltagende grad påvirker det frisiske sprogs ordforråd og syntaks. Nu behøver det ene sprogs indflydelse på et andet i og for sig ikke at være noget negativt. Ethvert sprog udvikler sig videre. Men det er i allerhøjeste grad et spørgsmål, om der i dette tilfælde endnu kan være tale om en naturlig og sund udvikling.

Sprogets nuværende tilstand frister imidlertid til at tale om en opløsningsproces, noget, som de fleste dialekter i vor tid befinder sig i. I sociologisk henseende må frisk nemlig betragtes som en dialekt (sociolekt). Det er aldrig kommet til udviklingen af et frisk højsprog. Der findes ganske vist en litteratur på folkemål, noget af det endog på et højt plan, men i dag gælder det mere end nogen sinde: Et sprog, som ikke læses og skrives, kan ikke overleve. Og kendsgerningen er, at det store flertal af friserne er analfabeter for deres eget sprogs vedkommende; og de, som ikke er det, læser deres modersmål alt for sjældent og skriver det næsten aldrig.

I betragtning af den her skildrede tilbagegang og opløsningsproces er det nærliggende at mene, at det frisiske sprog er dømt til undergang. Når man ved, at denne opfattelse gang på gang er blevet fremsat i løbet af de sidste 200 år, må man egentlig undre sig over, at sproget stadig er i live. Man har da også forsøgt, især i de sidste hundrede år, at gøre noget for at bevare

Alle Kinder Lieben Katzen.
Doch weil ihre Tälzen' kratzen,
müssen alle Kinder fein
achtsam mit den Katzun sein!

Uk kater mal di Jungen hol',
jam strik en faal me jam aurkol.
Man di kater mal hol' klau,
dit jeft aaft uk Jens en skrau.

Börne mäle karte lire,
dach jä moitje Jäm al t're,
fur oors kleese jä sü släm,
gong lilwer lästlik mä Jäm äm!

ear se Jam Kalln an Uschi
spelln me hör letj suart Muschi.
Keike dee't een üüb a snütj -
Muschi kleeset an neit ütj.

ch, wat san da käte njüt,
ouers latj Karen leet wat trütd;
dan e kät kläisd har awt blinj,
nü koon's har al fort uugne silnj.

Arkjaan mal med kater spele,
din djam lip'e budum rele.
Oabers feersecht, Malk en Djan,
will de kater klaare kan!

äär siln Jäm Katrlin än Uuschi
späl'n mä järe paksuurt Muuschi.
Kalke slait här aw e snütj;
Muuschi kläist än nait dän üt.

Tekstside fra billedbogen »Was kleine Kinder gerne mögen« af James Krüss. Øverst den tyske original, derefter de tilsvarende sider fra publikation nr. 11 fra Nordfriisk Instituut. I venstre række fra oven: Söl'ring, Fering, Halunder. I højre række: Wiringhiirder, Mooringen, Hooringen. — Initialet er tegnet af Edith Witt.

sproget. Hertil hører litterære bestræbelser, ordbogsarbejder og i vort århundrede også undervisning af frisisk i skolerne.

Det er altså nødvendigt at bekæmpe den nævnte »frisiske analfabetisme«, at fremme en frisisksproget litteratur på alle områder og at udvide det frisiske sprog miljø og samtidig at udvikle sproget, således at det kan hamle op med alle tidens krav. Men om det frisiske sprog overhovedet har en fremtid, vil i væsentlig grad være afhængig af, at alle disse bestræbelser følges op af udviklingen af en frisisk bevidsthed. Med andre ord: bort fra det museale! Frisisk sprogarbejde i dag bør drage nytte af erkendelser, som psykolingvistikken og sociolingvistikken kan levere, thi meget ofte er det psykologiske og sociologiske faktorer, der spiller en afgørende rolle, hvor det drejer sig om anvendelsen af det ene eller det andet sprog. Efter min opfattelse er spørgsmålet om det frisiske sprogs skæbne dybest set et socialt problem, d. v. s. et samfundsanliggende, hvor det drejer sig om den enkeltes og om grupperes identitet. I denne sammenhæng er spørgsmålet, om det vil lykkes friserne at finde sig selv, hvilket ikke godt kan tænkes uden sproget, en sag, som ikke blot ligger i friserne egen interesse, men lige så meget et vigtigt anliggende for friserne naboer.

Anne å Jens i e mark

Af Aage Jensen

Ane: Han har et se mæ, han tro et æ er kommen — hva' er't han lav'r? Å, han snakker med di små kvier — se, hvo' di snus te ham — så, no slikker den broche hans trøj — ja, di kenner ham ållsammel, å de er godt, æ ka et li nav'r, som er uend ve e dy'e. — Ja, de er køn her, stoe å rød gå e sol ned derud øver de flad laen, å bygger de guldslot, som vi sång om, da vi va' små. — Frejle gå' Jens derøver imel e dy'e. Hø'e e av'rhøns klukker sammel, — e viv skriche, å e kjerkklok — — så nå kommer han —.

Jens: Nej, Ane er do her, æ troj et do va' kommen e'no, å derfor gav æ mæ goj tid.

Ane: Ja, æ så dæ godt, men æ vill se, hvodden do va', nå' do va' jen.

Jens: Nå så'rn! Bestøj æ e prøv?

Ane: Jens; ha' vi travlt?

Jens: Nej, vi ka' godt snak lidt fø'st, men I ha' haj travlt?

Ane: Ja, de ka' do tro, men no er osse ålting klappet å klart. E forsamlingshus er fin pynt, å di va' der åll å hjælp, både Sofus, August, å Jep, å Mathias å — —

Jens: Så ha' do nok slet et haj tid te å tænk øver, hvorfo' vi ska' fest i javten?

Ane: Nej. de ka' da godt vær', men æ ved hvorfo' æ gleje mæ te i javten.

Jens: Lad mæ få ved dæ, Ane, — så'rn — tænk, i manne

hunne år ha' folk som do å æ en gång imell stannen en sår'n
avdenstuen å set e sol gå ned — å set hinaen i e øjn — å så
funnen ud a, te der hvo' do er, der er't glant å vær.

Ane: Uha! Å hva' me'e ka do så'rn se i e øjn?

Jens: Jo, møj me'e — vil æ tro — li'som e mark å e eng hver
forår er bløven grøn igen, er bløven ny igen, så'rn er vi osse
bløven ny igen, for eddesom di gammel et ku' me'e, kom der
ny, ung rundt omkring. —

Ane: Hva' me'e?

Jens: Jo, å vor hues bløv gammel å gik te, men hver gång ha'
di — eller anne — rejst sæ igen som ny. Så vi fortsætter bare
edde dem, der va' før wos, — så de er den hele tid et goddav
å farwel. — Ålting ska' gies vi'r, å vi tejer imod, å skul gjern
engång gi et vi'r.

Ane: Så er der en rigte mening bagved e kaffegild å e daens,
— å e himmel er vel den saem, som den ålti' ha væ't?

Jens: Jo da, men hva' er't for en lille blom, do der har?

Ane: Å, de er sāmænd bar' en lille røllik.

Jens: Ja, men er't den, vi kåller e sandjords dronning, — tøs
do særle godt om den?

Ane: Nå ja, de gør æ vel, — måske forde æ engång har lær
en lille bedrøve viis om jen — å som æ forresten ka' e'no.

Jens: Må æ høe en?

Ane: Ja, la' mæ lig prøv:

No fløv di glaj små forårsfuel.
Å ål køhn blomme, rød å guel
er osse væk igen.
Men tænk! Æ fånd hen å e vej
en lille røllik å e stej,
wo bløv æ glaj, min ven.

Med nænsom haend æ plokke dæ,
så ålti' do ka' blyv ve' mæ

i lång å lyes ti'e.
Å dint de fin å venle smil,
æ troe, Vorherr bevar de vil
te manne forårsti'e.

Jens: Jo, der er ligodt me'e mel' himmel å jord, end vi ka' forstå — men la' mæ no ellivel se dæ ind i e øjn igen, — jo, de er køn, å kønnest de, vi et ka' forstå.

Ane: Ja, de er rigte, Jens, å æ troe bar' te når e lærk igen synger øver e mark, så ved æ et, hva' der ka' ske?

Jens: Ja, å så se æ, te vi ska' daens i javten.

ORDLISTE

avdenstuen — aftenstund
av'rhøns — agerhøns
broche — brogede
glant — dejligt

gleje — glæder
loj — lagt
nav'r — nogen
soi — sagde

Jeg er født på en ø, og der er min fars og mors forældre utvivlsomt ældre end runestenene. Hvad der ikke er stort at sige om, da hver anden dansk har lige så lang stamtavle.

Sophus Claussen

Fra sidste århundrede

Af L. S. Ravn

ET LEVE FOR MUSIKKEN

Den 16. juni 1875 var der stort bondebryllup med henved 300 gæster i Simmersted. Nis Peter Nissen blev viet til Cathrine Marie, f. Hansen, og til stede var blandt andre den vikarierende pastor O. Beuck, degn Peter Beck, Magstrup, lærer Erichsen, Bjerndrup, og lærer Davidsen, Simmersted. De nævnte måtte få dage senere gøre rede for, hvad de kunne huske om festens forløb. Der blev nemlig efter en indberetning af gendarm Böttner af landråden i Haderslev, v. Rosen, indledt en sag mod degn Beck, en sag, der fylder ikke færre end 25 sider i kredsskoleinspektørens akter. Det er ikke kedelig læsning, og sagen giver et tidsbillede fra en længst forsvunden tid.

Stemningen hos de mange gæster, hvoraf flere hørte hjemme nord for Kongeåen, blev efterhånden ret livlig. Hertil bidrog i høj grad et musikkorps på tre mand, der spillede både Kong Christian, Der er et yndigt Land og Den tapre Landsoldat, hvad musiker Bargisen under en afhøring måtte indrømme. Den flittigste blandt de mange talere var degn Beck, og da han i tilslutning til Den tapre Landsoldat udbragte et leve for musikken og »de hjemlige toner«, udløste det stor begejstring. En gæst fra Hejls udbragte et leve for opfyldelsen af § 5, og mens de andre lærere blev siddende, påstod enkelte, at Beck rejste sig og tilsluttede sig skålen. Nok var degn Beck dimitteret fra Skårup seminarium og gik for at være dansksindet, men alligevel, var

grænsen ikke nået selv i et festligt lag! Landråden fremsendte da også akterne til regeringen i Slesvig. Da de imidlertid viste, at hukommelsen hos deltagerne var meget dårlig, anså regeringen ikke oplysningerne for at være tilstrækkelig overbevisende til at indlede en disciplinær undersøgelse mod degn Beck, der slap med en irettesættelse.

I denne sag viste regeringen igen, at den i hvert fald på dette tidspunkt var adskilligt klogere end de hjemlige autoriteter. Men mindet om brylluppet i Simmersted levede der på egnen endnu i mange år.

HVIDE OG RØDE ROSER

En søndag i oktober måned 1898 meddeler pastor Eduard Jessen i Rabsted fra prædikestolen: Der lyses til ægteskab for lærer Karl Robert Iversen og pigen Johanne Jensine Wollesen fra Rabsted. Nu var lærer Iversen døbt og konfirmeret på dansk i Løgumkloster kirke, hvor hans far, der var dimitteret fra Skårup seminarium i 1857, havde været degn fra 1860—87. Det faldt derfor naturligt, at han også ønskede at blive viet i Løgumkloster kirke og det på dansk. Aftenen før brylluppet mødte naboerne efter landsbyens skik og hængte en granguirlande med et skjold »TIL LYKKE« om lærerboligens dør. Guirlanden var pyntet med røde og hvide roser. Så vidt — så godt.

En nabo N. N., der var medlem af »Deutscher Verein«, blev imidlertid forarget: En lærer i den præjsiske skoles tjeneste lader sig vi på dansk, og så de danske farver i guirlanden! Det kan ikke forblive upåtalte. N. N. henvender sig til kommuneforstanderen, der imidlertid melder hus forbi. Derpå til amtsforstanderen, der fremsender tjenstlig rapport til landråden. Denne afkræver omgående lærerens nærmeste foresatte, pastor Jessen, for resten en ungdomsven af historikeren A. D. Jørgensen, en redegørelse om sagen. Præsten kontakter læreren,

der mener at kunne hævde, at der var tale om røde og gule roser. Præsten indberetter, at Iversen er en fortrinlig lærer, hvem der heller ikke i national henseende er noget at bebrejde. Det kan ikke regnes ham til last, at der muligvis er nogle medlemmer af hans familie, hos hvem der stadig er danske tendenser til stede.

De røde og hvide roser er forlængst visnet, men beretningen om dem gemmes på Landsarkivet i Åbenrå.

For at gøre en mand lykkelig skal man ikke gøre ham rigere på ejendom, men fattigere på ønsker.

Seneca.

Der gives kun få mennesker, der ved alting, men mange, som ved alting bedre.

Johannes Hoblenberg.

De gamle sagde

Det er en ringe kræmmer, der laster sit eget kram.

Når krybben er tom, bides hestene.

Man kan prygle en dreng i seng, men ikke i søvn.

Uenighed er fjendens sejr.

Enhver kan fejle, sagde skrædderen, han satte en bukselap i ærmet.

Har man end aldrig så mange børn, man har dog ingen at miste.

Let er den byrde, som en anden bærer.

Godt nok, at manden får et embede, men bedre, at embedet får en mand.

Det er lettere at være bagklog end forklog.

Fuld mand har ingen helligdom.

Man skal ikke tage hatten af, før man ser manden.

Det er en sølle høne, der ikke kan skrabe for én kylling.

Der skal meget lammekød til persille for hundrede mark.

Lad os nu spare, sagde manden, han havde intet.

Kan du ikke komme over, så kan du krybe under.

Snarere brænder en våd tørv end en tør sten.

Det er øllet det samme, hvem der drikker det.

Der gives ingen lykke i denne verden, uden at Fanden vifter sin hale over den.

MINDEORD

F

Svend Johannsen
slesvig, Vesterholt

Fhv. distrikts-skoleinspektør Svend Johannsen døde i februar 1978, 74 år gammel. Med Svend Johannsen er et usædvanligt menneske gået bort, et menneske, hvis mangeårige indsats på mange områder har sat sig dybe spor i den sydslesvigske danskhed. En særlig forpligtelse følte han over for det danske sprog. Det gav han bl. a. udtryk for i sit sydslesvigske testamente fra 1971, hvori han opfordrede sydslesvigerne til i højere grad at bruge det danske sprog. Men også Svend Johannsens gamle elever vil huske, at han hyppigt i og uden for skolestuen opfordrede dem til at pleje det danske sprog.

Allerede som 16-årig gymnasieelev præsterede han at starte det sydslesvigske spejderkorps i 1919. Som korpsets stifter og første chef kom han under navnet »Gamle ravn« til at betyde meget for generationer af sydslesvigske spejdere af begge køn. Hele sit liv igennem forblev Svend Johannsen trofast over for spejderbevægelsens idealer. Men allerede i 1920 måtte han lægge korpsschefvervet i andre hæn-

der. Det skete, efter at han var blevet bortvist fra højere tysk skole i Flensborg — i øvrigt fordi han her havde optrådt i dansk spejderuniform. Svend Johannsen havde aldrig over for sine tyske lærere lagt skjul på sit danske sindelag, og at han kom i skole i dansk uniform, var den berømte dråbe, der fik bægeret til at flyde over.

Svend Johannsen tilbragte den næste halve snes år i Danmark, hvor han dygtiggjorde sig til en gerning i Sydslesvig. For det var absolut sikkert, at han ville virke i og for hjemstavnen. Oprindeligt ville han være præst, og han læste til cand. theol. ved Københavns Universitet, efter at han i 1923 var blevet student fra Haderslev Katedralskole. Imidlertid var der i årene før krigen mere brug for lærere end for præster i Sydslesvig, hvorfor han tog en supplerende læreruddannelse.

I 1932 vendte Svend Johannsen tilbage til Sydslesvig. Efter et år som lærer på Duborg-Skolen udnævntes han til leder af Ansgar-Skolen, der var blevet startet i 1930. Embedet i Slesvig beklædte han indtil 1964, da Ansgar-Skolen blev sammenlagt med Hiort Lorenzen-Skolen. Fra 1954 og indtil han blev pensioneret 1971 var han tillige tilsynsførende med de danske skoler i de sydlige amter med titel af distrikts-skoleinspektør. I perioden frem til 1937 stod Svend Johannsen påny som chef for Dansk Spejderkorps Sydslesvig, men også senere havde dette arbejde hans store bevågenhed.

Det var i disse år, Svend Johannsen blev en torn i øjet på nazisterne. Han havde altid sine meningers mod, og de nazistiske magthavere var ham dybt imod. 1936 modtog han en skarp advarsel fra Berlin om at afholde sig fra al kritik, og efter det nazistiske overfald på Danmark og Norge blev han i 1940 taget i forvaring af Gestapo og indsat i KZ-lejren Sachsenhausen-Oranienburg. Opholdet strakte sig over 10 måneder, hvorefter han fik lov at tage tilbage til Slesvig. Han kunne genoptage skoleleder-hvervet, men fik forbud mod at forlade Slesvig.

Efter 1945 blev der for alvor brug for mænd af Svend Johannsens støbning. Og han skånedes sig ikke i de bevægede efterkrigsår. I en årrække var han stærkt engageret i det politiske arbejde, bl. a. som Slesvigs viceborgmester frem til 1948, byrådsmedlem og kredsmedlem indtil 1964. I perioden 1948—49 var han landsformand for Sydslesvigsk Vælgerforening, og han var også SSF's amtsformand for Gottorp amt.

Svend Johannsen var også en dygtig skribent, og i en vanskelig overgangsperiode stillede han sig til rådighed som chefredaktør for »Südschleswigsche Heimat-Zeitung«. I den kulturelle sektor ydede

han en betydelig indsats som næstformand i Sydslesvigsk Forening, og også Sydslesvigs kirkeråd profiterede af hans arbejdskraft i perioden 1948—64. Videre var han i en årrække gildemester for Sct. Georgsgildet i Flensborg, de gamle spejderes sammenslutning. I 1955 udnævntes han til æresmedlem af Dansk Spejderkorps Sydslesvig.

Svend Johannsen var også stærkt optaget af andre europæiske mindretalsproblemer, og i perioden 1963—67 varetog han med stor dygtighed præsidenthvervet i den europæiske folkegruppe-union (FUEV). Her blev der både brug for hans forhandlingsevner og sproglige begavelse. Det var i øvrigt i hans formandsperiode, det europæiske mindretals-charta blev udformet af FUEV.

Sine sidste år boede Svend Johannsen sammen med sin hustru i sit hus i Vesterholt, hvorfra han havde en pragtfuld udsigt over sin elskede Flensborg fjord. Han var stadig en stærkt benyttet foredragsholder. — For nogle år siden udnævntes Svend Johannsen til ridder af Dannebrog.

K. Grage.

F

P. Staurup
Rødning

Ved overlærer P. Staurup død den 8. april 1978 mistede Rødning en af sine ansete og meget afholdte mænd, der gennem mere end et halvt århundrede ved sit eksempel og virke på mange områder havde været sognet en god mand.

Peder Pedersen Staurup blev født den 11. juli 1893 i Tiufkær mellem Kolding og Vejle. Her havde forældrene et mindre landbrug; faderen var skomager. Her voksede han op i et godt hjem under beskedne kår. Allerede fra han var 10 til 14 år, måtte han ud at tjene som medhjælper for røgteren på den store gård, Egeland, i Starup.

Af stor betydning for ham i disse år var skolegangen i Tiufkær skole, hvor en sønderjyde, født i Hammelev, var lærer. Efter konfirmationen var han 3 år tjenestekarl på Egeland. Forældrene flyttede på den tid til Starup, og Staurup kom her til at deltage i ungdomsmøder i præstegården, hvor pastor Carlsen vakte hans interesse for kunst, poesi og historie, interesser han bevarede livet igennem. På den tid besluttede han at uddanne sig til lærer, men hverken hans sammen sparede penge eller forældrenes velvillige hjælp var tilstrækkelig. Ved hjælp af et mindre lån måtte det ved stor sparsommelighed og flid kunne lade sig gøre. Han blev optaget på Ribe Seminarium og fik 1914 lærereksamen med en pæn førstekaraktter. Efter en soldatertid var han gennem fem år lærer ved ungdomshjemmet Landerupgård og kom derpå efter genforeningen til Rødding skole, hvor han gennem 40 år kom til at øve sin manddomsgerning som en dygtig og meget afholdt lærer. Sammen med sin hustru Ellen Margrethe, f. Hansen, der delte hans interesser og var ham en god støtte på alle inåder, skabte de sammen med deres to børn, en datter og en søn, et smukt og gæstfrit hjem i Rødding.

Staurup var i al sin færd en beskeden og tilbageholdende mand, der aldrig trængte sig frem for at opnå fordele eller tillidshverv, men tilliden til ham gjorde, at han i årenes løb blev valgt til mange betydelige hverv. Uden at gå i enkeltheder kan nævnes: Frivilligt Dreng-Forbund, som han i 1920'erne fik oprettet, men som i 1932 gik op i et oprettet spejderkorps, som han i en årrække var formand for. I sognekirkens menighedsråd, hvor han i perioder var formand. I sognerådet, hvor han som den store pædagog og børneven i flere år var socialrådsformand. Forstander for Handelsskolen og Teknisk Skole. Hans arbejde på alle disse områder var af betydning og blev værdsat.

Ved Rødding Skole blev han den respekterede og afholdte lærer, som eleverne altid senere omtalte med venlighed og ofte besøgte. Ikke sært, at en kendt skoleleder, efter at have overværet en historietime hos Staurup, kunne sige: »Det var mig en stor oplevelse«. Nævnes kan, at selv gamle elever fra Landerupgård-tiden kom for at besøge ham, at en af hans Rødding-elever, nu en kendt operasangerinde, mange gange gennem årene telefonerede til ham og da sang for ham en af de salmer eller sange, hun i sin skoletid hos ham var kommet til at holde af.

Ikke uden grund hørte man i Rødding ved budskabet om hans død udtalt: Han har været Rødding en god mand.

Knud Schultz.

F

Claus Christensen

Lavensby

Fhv. gårdejer og skatterådsformand Claus Christensen, Lavensby på Nordals, døde den 25. september 1977 i den høje alder af 92 år. Med Claus Christensens død har Nordals mistet en af de sidste store ledere fra fremmedherredømmets tid og fra de ofte ret så vanskelige mellemkrigsår fra genforeningen og frem til den anden verdenskrig.

Claus Christensen kom til verden på den slægtsgård i Lavensby, der helt siden 1500-tallet har været i familiens eje, og hvor nu en ottende generation med navnet Claus Christensen har sæde. Med den rige folkelige og nationale arv fra hjemmet var det naturligt for Claus Christensen allerede i de helt unge år at gå aktivt ind i det danske virke på fødeegnen.

Med den grundtvigske livsholdning, der prægede det ansete hjem, var det også selvfølgelig for Claus Christensen at drage på højskole, og i vinteren 1907—08 var han elev på Roskilde Højskole. Opholdet her fik afgørende betydning for den unge alsiske bonde, for det, han på højskolen oplevede og lærte, blev til en altid levende inspiration i hele hans livsvirke.

Sidst på året 1909 drog Claus Christensen til Amerika for at besøge sin farbror Hans Christensen, og denne rejse blev en uforglemmelig oplevelse for ham. Efter hjemkomsten til fødeøen i 1913 giftede Claus Christensen sig med Synned Nissen, datter af den ansete, nationale leder, gårdejer Nis Nissen i Nordborg, hvorefter ægtefællerne overtog slægtsgården i Lavensby. På mønstergyldig vis drev de gården sammen frem til 1942, da den blev overtaget af sønnen Claus Christensen.

Deltagelse i den første verdenskrig slap den unge, nygifte bonde

ikke for, og fra 1915 og til krigsafslutningen i 1918 gjorde han tjeneste dels på østfronten og dels på vestfronten. Den 14. oktober 1918 blev han taget til fange i Frankrig — samme dag, som han fyldte 30 år, og han kom nu til Feldham-lejren i England. Herfra vendte han hjem til slægtsgården. Der blev kaldt på Claus Christensen fra offentlig side — og det blev der for øvrigt siden på adskillige felter. I oktober 1919 blev han udpeget til kommuneforstander i Havnbjerg, og efter genforeningen valgtes han til den første danske sogerådsformand i hjemsoget, en post han på fornemste måde bestred frem til 1940. Da blev han valgt til skatterådsformand, og dette virke havde han frem til 1958.

Claus Christensen var med hele sin folkelige og grundtvigske livsindstilling liberal i ordets sande betydning, og han var efter genforeningen med til at stifte Nordals Venstreforening. Han var også aktiv inden for Danske Samfund og i flere år medlem af Sprogforeningens tilsynsråd. — I 1950 blev Claus Christensen udnævnt til ridder af Dannebrog.

Jørgen D. Wolff.

Peter Chr. Hanssen

Peter Chr. Hanssen
Bolderslev

Den 17. april 1978 afgik en kendt person i vor landsdel ved døden. Kendt ikke alene som søn af H. P. Hanssen, Nørremølle, men kendt og afholdt af en stor kreds af landmænd på Åbenråegnen, nemlig Peter Chr. Hanssen, Nygård ved Bolderslev. Han blev født den 25. november 1892, og som opvokset i et ikke-landbohjem synes man, der havde været en anden livsbane end landbruget, der havde været mere nærliggende at følge; men i Peter Chr. Hanssens sind var fra

fødselen nedlagt en dyb kærlighed til naturen og dens omskiftelser. En kærlighed, der førte frem mod en livsgerning i dansk landbrug til stor glæde for Hanssen selv, men også en livsgerning, øvet til gavn for kolleger, både på Åbenråegnen og videre ud.

Efter sin skoleuddannelse, der sluttede med præliminæreksamen, havde Hanssen flere pladser på forskellige gårde og måtte senere, pligtopfyldende som han var, sammen med datidens unge fra landsdelen gøre sin pligt som soldat i den tyske hær i 1. verdenskrig. Ved krigens afslutning kom Hanssen hjem med rang af løjtnant. Han blev medlem af det internationale politikorps, der oprettedes i grænselandet i forbindelse med krigens afslutning, og det kan tilføjes, at han gennem mange år stod som løjtnant af reserven i det danske forsvar.

Efter at have fået krigen og dens følger (en varig høreskade) lidt på afstand genoptog Hanssen sin uddannelse som landmand og havde i forbindelse hermed et ophold på Tune Landbrugsskole hos forstander Bredkær, et ophold han gerne dvælede ved. Det har sikkert givet en vis baggrund for hans videre udvikling i landbrugets tjeneste, en udvikling der startede med køb af en gård i Nybøl ved Hjordkær for et par år senere at flytte til Nygård ved Bolderslevskov, hvor han sammen med sin hustru Margrethe, der stammer fra Sdr. Hostrup, øvede sin gerning som selvstændig landmand. Ligeledes øvede han herfra en stor indsats for kollegerne på egnen.

Denne indsats medførte sæde i mange organisationer inden for dansk landbrug, hvoraf kan nævnes: Formand for Åbenrå amts Landboforening, medlem af Foreningen af jydsk Landboforeningers bestyrelse, De samvirkende danske Landboforeninger, Landeværnet, Åbenrå Andelssvineslagteri, endvidere mangeårigt medlem af amtsrådet. Der kunne nævnes mere, men kun dette for at vise, at man blandt kollegerne havde tillid til ham, og mange er kommet til ham for at høre hans mening om et eller andet problem. Ikke mindst den svære økonomiske periode i trediverne affødte mange sådanne besøg, og megen tid har han ofret for at finde en løsning for de pågældende.

Peter Chr. Hanssen var en personlighed. Hvad den enkelte lægger i ordet personlighed, er en sag for sig, men vi andre, der gennem samarbejdet lærte ham at kende, er ikke i tvivl om, at vi havde med en mand at gøre, der var ud over det almindelige. Hanssen var præget af sin militærtid, præcis i sine argumentationer bl. a. over for medarbejderne, hvem han vel kunne overlade større opgaver uden anvisning på opgavernes løsning. Han gav frihed, vel at mærke fri-

hed under ansvar. Peter Chr. Hanssen kunne virke impulsiv, utallige ideer fostrede han og kunne fremlægge dem med brask og bram; men lykkeligvis (især for de yngre medarbejdere) var der bl. a. i landboforeningens bestyrelse såkaldte modne mænd, der kunne sortere ideerne, og det gjorde ingen skår i et godt samarbejde, for Hanssen glemte hurtigt de visioner, han havde haft sammen med en eller anden idé.

Et langt åremåls samarbejde i landbrugets tjeneste førte frem til venskab, et venskab, der gennem de sidste mange år var til stor glæde for os, og som vi mindes med stor taknemlighed. For det enkelte menneske er det naturligt engang imellem at standse op på livets vej og ligesom erindre sig, hvem mødte jeg, og hvad betød vedkommende for mig? Vi blues ikke over at skrive, at vi har været glade for at møde Peter Chr. Hanssen, i arbejde, ved festligheder og ikke mindst som ven.

C. Poulsen og Holger J. Hansen.

Lorens Peter Staugaard
Dybbøl Tving

Midt i højsommeren, den 18. juli 1978 døde Lorens P. Staugaard i for ung en alder. Lorens var født i Tumbøl den 13. januar 1913 i et meget nationaltpræget hjem, hvor forældrene hyldede danskheden og de kulturelle følelser og alt, hvad dette indebærer. Han blev elev på Ryslinge Højskole og fik noget med derfra, der senere kom til at betyde meget for ham og hans hjem, det hjem i Dybbøl, som han og hustruen Marie stod for i over 40 år. De overtog gården, Maries fødehjem, i 1935 og drev den frem med en stadig stigende produktion samtidig med, at der opvoksede en børneflokk på seks. Lorens Stau-

gaard beklædte en del af de lokale hverv ved mejeri, slagteri, hestekassen m. v. Han var også tillidsmand for Sprogsforeningen, et arbejde han udførte med glæde. Det var en årlig tilbagevendende begivenhed, når Lorens lige til jul mødte op med Sprogsforeningens Almanak. — Også i frihedskampen udfyldte Lorens en plads og deltog i modstandsbevægelsen sammen med flere fra Dybbøl. Allerede for nogle år tilbage havde Marie og Lorens Staugaard planlagt generationsskiftet og overladt gården til den ældste af de to sønner, og de bosatte sig i et nyt parcelhus i gårdens umiddelbare nærhed.

Aksel Nielsen.

Jens Peter Jensen
Agerskov

Den 2. august 1978, kun få dage før 79-årsdagen den 5. august, døde Jens Peter Jensen i Agerskov. Han var født 1899 i Agerskov, søn af den kendte gårdejer, handelsmand og lægprædikant Iver B. Jensen, Kjærgård i Agerskov sogn, og hustruen Sille, født Wollesen fra Kjærgård i Toftlund sogn.

Jens Peter hørte til den sidste årgang, der blev indkaldt under første verdenskrig, og han nåede skyttegravene og fransk fangenskab på Vestfronten. Mellemkrigsårene var hård kamp i kriseårene på en ejendom i Vellerup, der kun blev magtet med flid, sparsommelighed og allehånde bibeskæftigelser. I 1922 var der bryllup med Anna Jensen fra Sydslesvig. Hun var hans trofaste støtte og regulator i mere end 50 år.

Jens Peter Jensen kom tidligt ind i husmandsbevægelsen og ret naturligt herfra ind i Det radikale Venstre. Tidligt begyndte tillidshvervene at hobe sig op. Formand for Haderslev Vesteramts Husmands-

foreninger i 1938. Formand for De samvirkende sønderjyske Husmandsforeninger 1945 og til 1971. Formand for Indkøbsforeningerne 1952 til 1972. Mangeårigt sognerådsmedlem i Agerskov sogn, mangeårigt amtsrådsmedlem i Haderslev amt og mangeårigt medlem af Agerskov Sparekasses tilsynsråd. Dette er kun et udpluk. Hjertesagen var nok husmandsbevægelsen. Kronen på værket to perioder i Folketinget 1960—66 og 1968—71.

De mange hverv blev varetaget med myreflid. Han glemte aldrig sin nøjsomme ungdom og første manddom. Folk skal hjælpes i vej, var hans ledetråd. Han var nøgtern, saglig i alt arbejde, også det politiske, og derfor en god samarbejdsformidler. Han havde lune og humor, der tørt kunne sætte det ene og det andet på plads. Jens Peter fik mange år og gode år, også de sidste. Hans sidste hjertesag blev formandsskabet for Dansksindede sønderjyske Krigsdeltagere, og endnu søndag den 30. juli nåede han at aflægge beretning på landsmødet i Åbenrå. Selv om helbredet var blevet ringere, var hans sidste virke som formand præget af omhu og myndighed.

Han var en personlighed. På talerstolen. Når hans høje skikkelse med den karakteristiske duvende gang kom ned ad gaden, men mest i hjemmet for enden af det store bord, når folk kom og gik for at få råd og hjælp. Der skulle Jens Peter opleves som husmandsfolkets ukronede konge og egnens ven og rådgiver. Trods mange hverv og rejser forblev Jens Peter en hjemmets mand. Der voksede en stor og dygtig børneflokk op i hans og Annas hjem. Det gamle hjem i Vellerup førte sønnen Anders videre.

Mange elementer indgik i Jens Peter Jensens lange, virksomme og nyttebringende levned. Det åndeligt opvakte barndomshjem, prøvelserne i krigs- og kriseårene, de krævende offentlige hverv, utallige rejser i ind- og udland, samværet med kendte folk nær og fjern. Jens Peter forblev altid den samme: Nøjsom, nøgtern og med det sønderjyske lune ud af sideben og øjenkroge. Livet havde sat Jens Peter Jensen stævne på det jævne, og der stod han sin prøve til det sidste. Jens Peter fik lov at opleve meget og træffe mange. Han var velldit, han havde hukommelse og indsigt. Johan Skjoldborg synger i »Du husmand, der ørker den stridige jord« om »Du stridsmand, Du stille kulturens soldat«. — En sådan mand var Jens Peter Jensen. Mange vil håbe, at han i sine sidste år tænkte på at få noget skrevet ned fra et langt liv. Det ville være sikker på interesse.

H. P. Jensen.

Dirk Dirks
Kruså

En stovt personlighed, en god dansk mand, fhv. rektor i Flensborg. Dirk Dirks, Kruså, er død i en alder af 75 år. I april 1922 blev den danske privatskole i de såkaldte Tivolibygninger ved Søndergravene i Flensborg oprettet. Her begyndte lærer Dirk Dirks sin gerning i Sydslesvig den 1. april 1923. Allerede den 1. august samme år flyttede lærer Dirks til Duborg-Skolen, som få måneder forinden var taget i brug. Han blev hurtigt afholdt af elever og forældre, for hans undervisning lå på et højt plan. I 1934 blev D. Dirks valgt til skolens inspektør, og han blev rektor dr. Andreas Hanssens nære medarbejder.

Udviklingen efter sidste krig bevirkede, at Duborg-Skolen blev delt, og inspektør Dirks overtog ledelsen af den del, som flyttede ind i de gamle Tivolibygninger. Her startede Chr. Paulsen-Skolen i 1948. Under rektor Dirks' sikre ledelse lykkedes det i de følgende år at opbygge en dansk realskole i Flensborg ved siden af Duborg-Skolen. I 1960 påtog rektor Dirks sig desuden det krævende hverv som distriktsskoleinspektør for skolerne i Flensborg amt og Sydtønder amt. I dette hverv fortsatte han til 1969.

Gennem de mange år deltog rektor Dirks naturligt og aktivt i det danske arbejde i Sydslesvig. Hans skolearbejde var præget af kærlighed til det danske og en samtidig erkendelse af, at heller ikke det tyske sprog måtte forsømmes. Rektor Dirks evnede at udtrykke sig på et forståeligt sprog. Derfor sendte forældre kredsen ofte bud efter ham, og der blev lyttet, når han talte. Han kom lige så gerne til små kredse som til de større. Gennem sin gerning som lærer og skoleleder kendte og fulgte han talrige hjem i Flensborg og omegn; gennem sit arbejde som distriktsskoleinspektør lærte han specielt de mindre

skoler at kende, og hans interesse for dem bevaredes efter pensioneringen.

Rektor Dirks kom fra Diernæs, gik i den tyske skole før genførelsen og blev i 1922 lærer fra Haderslev seminarium. Han var sønderjyde og søgte sin arbejdsplads der, hvor han vidste, der var brug for ham. Før 1920 boede han syd for den gamle grænse, og fra 1923 til sin pensionering var hans arbejdsplads syd for den nye grænse. Rektor Dirks hørte til de ældste pionerer i Sydslesvigs danske skole. Længe vil hans gamle elever, disses forældre, kolleger og venner bevare mindet om Chr. Paulsen-Skolens første rektor. Også for det danske spejderarbejde i Sydslesvig har Dirks gjort en stor indsats.

Chr. Thorup Nielsen.

Holger Jacobsen, Åbenrå

Holger Jacobsen
Åbenrå

Man lagde mærke til Holger Jacobsen; han var ikke noget dusinmenneske, og det havde han som så meget andet taget i arv. Hans meninger og hans smag var dybt præget af tradition, og han vidste det og havde tænkt derover, for reaktionær ville han ikke være. Han ville, at alt skulle gro og udfolde sig; men rodfæstet skulle det være.

Holger Jacobsen blev født den 25. december 1906, og han døde den 3. marts 1978. Hans slægt var bønder omkring og borgere i Åbenrå, og derfra gik hans verden; men det blev ikke hjemmeføddingens verden. Han så sig for »nede i det tyske« og drog som ung boghandler til USA. Og det var nok bevidst, for det skete jo et par år efter den store tid 1918—1920. Han havde været dansk dreng i den tyske skole, som han ikke kunne lide, og han havde været dansk spejder og »løbedreng«, både da der skulle indbydes til mødet på Folkehjem 17. no-

vember 1918 og i afstemnings- og genforenings-dagene. Karakteristisk for ham var det da også, at han i Tyskland søgte de personer og de bøger, der ikke var »prøjsiske«, og at hans største glæde i Amerika var at træffe sønderjyske emigranter.

Han vendte da også hurtigt hjem igen, fik en streng og lykkelig tid — det første fordi det ikke var helt let at finde noget at leve af, det sidste fordi han blev gift med Sigrid og fik børn og således et harmonisk hjemmeliv. Bekymringerne smøgede han af sig i Spramshuse i et fiskerhus, han havde arvet, men slut tog de først, da han kom i kommunens tjeneste, først på gasværkets kontor, sidst som leder af folke-registret. Han var her i sit es, thi alt, hvad der ikke stod på kartoteks-kortene, havde hans levende interesse: Hvor nu den var rejst hen, og at den og den nu omsider havde fået flagstang, at den dame jo forlængst var blevet gift sydpå, men nu, da manden var død, vendte tilbage. O. s. v. Han havde hundredvis og atter hundredvis af Åbenrå-skæbner i hovedet og begyndte at dukke ned i gamle breve og dag-bøger.

En god fortæller havde han alle dage været. Ikke egentlig nogen god foredragsholder, men en helt fantastisk causør; og det var en lykke for ham, da ulykker — Sigrids død, en søns død, kære og nære slægtninges død, gode venners død — var ved at slå ham ned, at de sidste tyve år arbejdsmæssigt blev de bedste. Han var formand for Historisk Samfunds Åbenrå-kreds, blev leder af Åbenrå Museum og kunne nu beskæftige sig for alvor med alt det traditionelle, som han var en trofast og sønlig elsker af. Thi han elskede de ting, der stod, og de mange ting, han selv fik til at stå på museet, og han kunne fortælle om dem, så man syntes, at de selv talte — og talte dansk. Og han fortalte om Jomfru Fanny, så selv skeptiske hoveder var ved at komme til at tro, hvad Holger heller ikke selv troede, at Jomfru Fanny var virkelig synsk og datter af Christian VIII. Thi han var grebet af, at så mange faktisk havde troet det.

Slippe sin dialekt ville han ikke, og hans rigssprog var iblandet mange dialektord og vendinger, — og når han nærmede sig det humoristiske, blev det mere og mere. »Det sjove går jo af det, hvis der skal snakkes fint«.

I de allersidste år fik han lov til at bo i »Det blinde Æsel« på Vægterpladsen i sin fødeby. Han følte sig, som var han kommet til kernen af sin bys fortid, — og sin egen fortid og sit folks fortid. Han sagde: »vor gode, gamle, smukke Vægterplads« — og ordet »vor« er centralt og karakteristisk for ham.

Georg Buchreitz.

Højskolemanden prædikant

Aage Møller
Rønshoved, Møllevang.

Den 14. januar 1978 døde højskolemanden og frimenighedspræsten Aage Møller på Højbjerggård i Bækken, hans hjem gennem de sidste mange år. Han blev født i Odense den 18. oktober 1885 og opnåede den høje alder af godt 92 år. Han havde den lykke at være åndsfrisk til det sidste og at kunne følge med i tidens rørelser og i slægts og venners ve og vel. Som det åndsmenneske han var, blev han med årene en vis mand — om man tør bruge et sådant udtryk — hos hvem mange hentede råd og trøst. Få evnede som han ved festlige lejligheder at tale med alvor og humor, ligesom han i sjælden grad kunne tale til mennesker i sorg. Han talte et sjældent smukt og rent dansk, altid uden manuskript, vist også uden at have skrevet noget op i forvejen, så det er nok meget lidt, der er bevaret af hans mange foredrag, taler og prædikener.

Aage Møllers far var leder af Odense friskole, og hjemmet var stærkt præget af Grundtvigs og Kolds tanker. Tidligt kom Aage Møller til at virke i højskolens tjeneste som lærer ved Ry Højskole, Skamlingsbankens og Roskilde Højskoler. Han fik efterhånden en kritisk indstilling til den herskende ånd inden for højskolen. Han fandt den for humanistisk og materialistisk præget, og han kæmpede hele sit liv for en fornyelse af den oprindelige højskole i Grundtvigs og Kolds ånd.

Da striden om grænsedragningen opstod, kastede han sig ind i kampen og talte ved mange møder, også i Nordslesvig efter at være kommet illegalt over Kongeågrænsen. Han gik helt og fuldt ind for Flensborglinjen og følte det som et nederlag og en sorg, at grænsen blev lagt, som det skete, og at den ikke blev flyttet efter 2. verdenskrig.

1921 købte han en gård i Rønshoved og begyndte her ved grænsen under meget primitive forhold at holde højskole. Her afklaredes hans syn på højskolen som en skole, der først og fremmest skal være vækkende og forkyndende og dernæst kundskabsmeddelende. Gennem sine mytologiske foredrag og de gudstjenester, han begyndte at holde på højskolen, påvirkede han sine elever, så de fleste modtog værdier for livet. Denne skoleform tiltrak ikke de store elevskarer, og i 1941 solgte Aage Møller skolen til Hans Haarder.

Havde Aage Møller ikke den ydre succes — og mon han egentlig ønskede den — så satte hans gerning sig dybe spor. Sammen med sin gode ven, valgmenighedspræst Anders Nørgaard kæmpede han i tale og skrift for sit syn på højskolen og Grundtvigs arv, kompromisløst og stærkt, så det gav genlyd i højskoleverdenen. Kun få kunne følge ham helt ud; men mange af hans tanker vandt genklang, og han står for mange som den ubestikkelige forkæmper for det grundtvigske syn på kirke og skole.

Aage Møllers nationalfølelse var stærk og levende. Han troede på det danske, på det folkelige, og var tilsyneladende upåvirket af nederlagsstemningen og defeatismen efter 1864, som prægede mange af hans generation. Som tillidsmand for Landeværnet tog han aktivt del i jordkampen i 30'erne og var med til at sikre adskillige ejendomme på danske hænder.

Med Sydslesvig havde han i tiden op til 2. verdenskrig en levende forbindelse. Store skarer kom med damperen fra Flensborg på besøg på højskolen. Han talte ved forsamlinger dernede og havde personligt venskab med de fleste af de kendte danske syd for grænsen. Ganske naturligt fik han også elever fra Sydslesvig. Det var også her-nedefra, fra Duborg-Skolen, at Bernhard Hansen i 1929 kom med 30 drenge til Rønshoved Højskole og holdt den første lejrskole i Danmark.

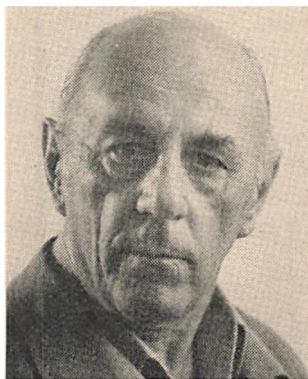
Kort tid efter, at Aage Møller i 1941 havde solgt Rønshoved Højskole, blev han valgmenighedspræst i Mellerup ved Randers, men allerede i 1940, da den første lammelse over den 9. april 1940 havde sat sig, kastede han sig uforfærdet ind i kampen mod tyskerne og eftergivenheden. Han talte ved møder rundt om i landet, opmuntrende og opildnende uden at tage hensyn til henstillinger og forbud fra politi og regering. Han nåede at holde ca. 800 foredrag, inden han i juni 1944 måtte gå under jorden. Det var ikke få, der under indtryk af hans taler gik aktivt ind i modstandskampen.

1958 gik han af som valgmenighedspræst og flyttede tilbage til sin

ejendom, Højbjerggård i Bækken. Til sit 91. år virkede han som præst for menighedskredsen i Rønshoved.

Aage Møllers nationale indsats var ikke kun knyttet til egnen, hvor han slog sig ned, men den gjaldt hele det danske folk. Han var en forkynder, mere end en organisator. Han følte det som sit kald at prøve at vække det danske folk. Han kunne måske undertiden virke provokerende med sine skarpe standpunkter, men kom man ham på nærmere hold, lærte man ham at kende som et ydmygt, varmt og rigt menneske.

Poul Petersen.

Johannes Rohdis
Husum

Få måneder efter, at han havde trukket sig tilbage som Flensborg Avis' lokalredaktør i Husum, døde Johannes Rohdis den 10. januar 1978, 67 år gammel. Johannes Rohdis, der oprindeligt var bogholder, varetog lokalredaktør-hvervet i mere end 20 år. Som født husumer havde han et indgående kendskab til vestkysten og dens specielle problemer, hvad der kom Flensborg Avis til gode. Foruden lokalreportagen dyrkede han især det egnshistoriske stof, der havde hans store interesse. Samtidig var han stærkt kommunalpolitisk engageret, og i en enkelt periode var han medlem af Husum byråd, valgt af SSV. I en årrække var han SSV's lokalformand i Husum, og ved en lang række valg efter 1945 var han en af det danske partis byråds- og amtsråds-kandidater.

Som overbevist demokrat kom Johannes Rohdis før 1939 på kant med de nazistiske magthavere, hvad der resulterede i, at han blev

sparket ud fra en stilling i den offentlige administration. Heller ikke efter 1945 var han bange for at sige sin mening, og han kunne blive ret skarp i sine formuleringer, når det gjaldt om at forsvare danske interesser. Som styrelsesmedlem i Tysk-Dansk Forening i Husum var han dog også med til at bygge bro mellem de to nationaliteter. Johannes Rohdis var en af dem, der efter den anden verdenskrig opbyggede det danske arbejde i Husum og dermed skabte det grundlag, som arbejdet i dag hviler på.

K. Grage.

Josias Styrk
Visby

Den 25. maj 1978 døde fhv. gårdejer Josias Styrk, Visby, 80 år gammel. Han var født på slægtsgården i Mollerup i 1898, og her voksede han op. Han gik i den daværende tyske skole i Visby, og efter konfirmationen sluttede han sig til de mange unge, der samledes i Visby Forsamlingshus med alt, hvad der foregik af gymnastik, af fester og foredrag af folkelig og national art. Alt dette bevirkede, at de unge fik et fast ståsted som unge danske sønderjyder, der var rede til at fortsætte den nationale og folkelige kamp i Sønderjylland.

Så udbrød verdenskrigen i 1914 og afbrød dette arbejde. Selv om Josias Styrk var ung, da krigen brød ud, blev han alligevel indkaldt som tysk soldat i den sidste del af krigen, men kom sund og rask hjem. Styrk, der havde uddannet sig som landmand, overtog ved genforeningen slægtsgården efter sin mor, der var enke.

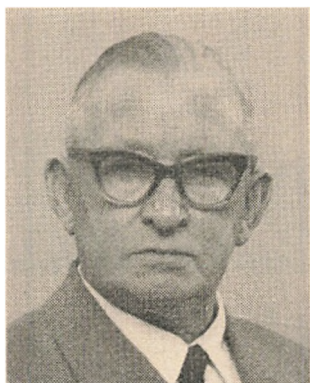
I 1922 blev Josias Styrk gift med Christiane Friis fra Søsted, og i over 30 år øvede de en dygtig og trofast gerning på gården i Molle-

rup. Ved siden af den daglige gerning tog de meget del i det kulturelle og folkelige liv i sognet, både i forsamlingshus og i kirken.

Som årene gik, fik Styrk betroet flere tillidsposter. Han var således i flere år formand for bestyrelsen for Visby Brugsforening. Ved sognerådsvalet i 1946 blev han valgt ind i Visby sogneråd og blev samme år kommunekasserer. På en rolig og stilfærdig måde passede han denne gerning i tyve år.

I 1953 blev Josias Styrk bestyrer af Visby Sogns Sparekasse, en stilling han beholdt, til sparekassen i 1971 blev slået sammen med Bredebro Sparekasse. Han var også i mange år i bestyrelsen for Visby sogns Forsamlingshus. Den samvittighedsfuldhed og trofasthed, hvormed han røgtede de mange tillidshverv, gjorde, at Josias Styrk blev kendt og værdsat af sognets befolkning og langt uden for sognets grænser.

Alfred Christensen.

Carl Georg Ottsen
Langesø

Den 11. januar 1978 afgik forhenværende mejeribestyrer Carl Ottsen ved døden, 90 år gammel. Carl Ottsen var fra Løjtland, og ligesom sine brødre gik han mejerivejen. Han fik sin livsgerning på Svenstrup Mejeri på Nordals, og senere, da nedlæggelsen af de tre mejerier Svenstrup, Stevning og Havnbjerg førte til opførelse af Gildbro Mejeri, blev Carl Ottsen bestyrer der. Som mejerimand var han kendt og respekteret langt uden for sit eget mejeri. Mange store anerkendelser ved smørbedømmelser bragte han hjem. I 1962 blev han pensioneret og fik sine sidste år i Langesø.

Carl Ottsen var et hjertevarmt menneske, der både for sit arbejde i Svenstrup Ungdomsforening og gennem sit støtte arbejde i vore

nationale foreninger vil blive husket som manden, der i det stille gjorde et stort arbejde. Under besættelsen var han god at gæste, ingen gik forgæves til ham om en håndsrækning i det skjulte. Han var blandt de mange, der lagde ryg til, så vore modstandsfolk havde et sted at henvende sig, uden at nogen vidste det.

De sidste år som pensionist opkrævede han kontingenter for vore gamle nationale foreninger, stille og beskedent. Carl Ottsen var en af de trofaste, både i medgang og modgang. Han havde troen på den sag, han kæmpede for.

Claus Christensen.

Goslar Carstens
Husum

Med advokat Goslar Carstens, der var født den 29. juli 1894, og som som døde 1. januar 1978, har Husum og Nordfrisland mistet en af sine bedste sønner. Han var en ægte friser og en trofast elsker af sin hjemegn. I den første verdenskrig måtte han af sted i tysk tjeneste og blev reserveofficer og senere medlem af »Stahlhelm«, men i øvrigt satte han alle sine kræfter ind i hjemstavnen. Foruden at være en dygtig advokat og notar med kontor i et af de smukkeste gamle huse i Husum — i sin tid Theodor Storms — var han fra de unge år en ivrig og meget vidende lokalhistoriker.

Han havde også arvet den frisiske frihedstrang, og det viste han for alvor under nazistytret 1933—45. Efterhånden blev han den eneste sagfører i Husum, som ikke var medlem af det nationalsocialistiske advokat-forbund. Det var derfor naturligt, at han fik en del sager for folk, som var kommet på kant med magthaverne, herunder også medlemmer af det danske mindretal. Engang blev han forsvarer

for en mand, der var tiltalt for at smæde nazi-partiet og staten, fordi han havde sagt, at folk blev slået ihjel i de såkaldte »arbejdslejre«, nu bedre kendt som KZ. Da dommeren spurgte Carstens, hvad han ville stille op for at forsvare den mand, svarede han: »Vi vil føre sandhedsbevis«. Det var for dristigt. Kort efter blev Carstens hentet og sat i Gestapo-fængsel i Kiel. Her sad han en månedstid og skulle så selv sendes med en togtransport af fanger til en KZ-lejr. Men i sidste øjeblik blev han hentet ud af toget. En gammel kending af ham, som nu var noget stort i SS, havde fået ham frigivet, og han kom så hjem til Husum. Han var dog stadig under politiopsyn og blev til krigens slutning skyet af de fleste folk, fordi man var bange for at komme under mistanke ved at omgås en modstander af partiet.

Efter nazirigets sammenbrud i 1945 var Goslar Carstens med, da bestyrelsen for Nordfriesischer Vercin med en enkelt undtagelse sluttede sig til den dansksindede friserforening. Han har en stor del af æren for det nordfrisiske instituts fremragende årbøger, der fra 1949 udkom i en årrække med Carstens som en af redaktørerne. Her og i andre tidsskrifter skrev han vægtige artikler om emner fra Nordfrisland, ikke mindst om sit kære Ejdersted ved »Ægirs dør« (Ejderen). Ud fra de lange linier i ejendomskortene for Ejdersted påviste han som et centralt sted i landskabet det forladte varft Tofting ved en udtørret Ejder-arm nordøst for Tønning. Det bekræftedes siden ved udgravninger på stedet, hvor man fandt beboelseslag fra før Kristi fødsel til 1880, altså en forløber for byen Tønning. — I Søndermarsken mellem Husum og Frederiksstad påviste han den længst forsvundne by Milde, markeret ved en mængde forladte varfter, og har beskrevet den betydelige rolle, som denne by ved Nordejderen og den ligeledes forsvundne Mildeborg spillede i middelalderen i Sønderjyllands og Danmarks historie. — Han skrev også en grundig afhandling om familievåben i Nordfrisland; det drejer sig om våbenmærker i bonde- og borgerslægter, da der jo næsten ikke kendtes adelsslægter i Frisland.

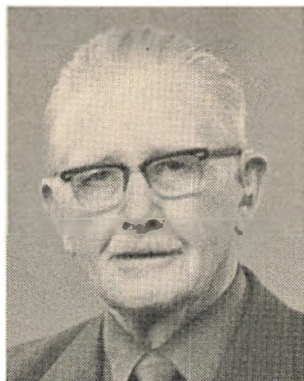
I det hele kom der en mængde artikler fra hans hånd i årenes løb. Men samtidig var den ivrige og nysgerrige forsker en stilfærdig og tilbageholdende mand, som ikke trådte meget frem i offentligheden. Han havde en fremragende bogsamling, bl. a. af retshistorie; den kommer forhåbentlig i gode hænder efter hans død.

Både frisere og andre slesvigere har grund til at ære hans minde. Også vi danske nord for grænsen bør huske ham som en ven af vort land og folk.

Frants Thygesen.

Handskrevet

Hans Jensen Bæk

Den 5. november 1977 endte Hans Jensen Bæk, sine dage på Haderslev Sygehus. En lang, arbejdsfyldt og til tider dramatisk, men lykkelig tilværelse var slut. Hans Jensen var fra Hadstenegnen. Han kom som 18-årig til Sønderjylland, og det blev hans skæbne. Hans Jensen blev sønderjyde. Han havde forskellige pladser i Skodborg og Københoved og blev senere gårdbestyrer for en krigsenke på Åbenråegnen. I 1925 giftede de to sig. Gården var ret stærkt prioriteret, og da kronen i 1925—26 førtes i pari, blev priserne halveret, og gælden blev dobbelt så tung. Vanskeligheder satte ind, og 1928 måtte de forlade gården.

Hans Jensen tænkte på at udvandre, men blev herhjemme, og han blev nu skovarbejder. I 1931 fik han mulighed for at overtage ejendommen i Bæk, en mager, forblæst sandjordsejendom, der var overtaget af kreditorer. Og så gik Hans Jensen i gang. Marken blev bragt i kultur, gødning blev tilført, læhegn blev plantet. Ejendommen blev til at leve på. Sønnen har senere tilført markvanding, så nu er den tidligere usle ejendom under kærlig pleje blevet en givtig gård.

Men Hans Jensen havde andre interesser. Han var interesseret medlem af Historisk Samfund. Han havde specielt interesse for sønderjyske forhold og var lokal repræsentant for Danske Samfund. Han var medstifter af og til sin død i bestyrelsen for Vojens Ungdomsskole. Han havde sin faste plads i Nustrup kirke, og ved folkelige og faglige møder i forsamlingshuset var han altid en interesseret og medlevende deltager.

Hans Jensen var, også i rent bogstavelig forstand, en rank skik-

kelse, en stovt personlighed. En mand med meninger — og sine meningers mod. Sådan levede han iblandt os, og sådan vil vi mindes ham.

Kr. Kristensen.

T. Kristensen

Ingwer Thede Boysen
Lindholm

Ingwer Boysen fødtes den 7. juli 1881 på Lindholm mark. Han var allerede i sin tidlige barndom fortrolig med grænselandets tre sprog, idet han talte dansk med sin mormor, Maren, født Termansen, fra Randerup, plattysk med morfaderen, Ingwer, og frisisk med sine forældre. Mellempnavnet Thede går igen i mandslinien i Boysenslægten. Ingwer Boysen døde først i det nye år på sin tidligere gård i Lindholm i den høje alder af 96 år. Farfaderen, Edlef Thede Boysen, oplevede som digebygger under den store stormflod i 1860 at miste hele sin formue og måtte derefter bo i et telt i Måsbøl i syv år. Ingwer Boysen kom selv til at opleve en anden slags stormflod i sit liv, nazismens fremtrængning, men også han fik bugt med denne »stormflod«s følger.

Han blev fra barnsben fortrolig med alle en frisers mange gøremål, hovedsagelig omgang med de mange husdyr, heste, køer og får. Efter konfirmationen kom han i plads hos familien Nahnsen i Lindholm, var senere et år i plads i Brøns og et halvt år i Tønder på en kro. Han giftede sig den 21. september 1910 med Magdalene Oldsen, en søster til den frisiske igangsætter, Johannes Oldsen. Ingwer, der i 1902—03 havde været soldat i Kiel, blev som infanterist i 1. verdenskrig såret i nærheden af Løwen i Belgien, men følgerne af en blindtarmsoperation hjalp ham til ikke at komme til fronten igen. Krig

var ikke noget for Ingwer, sådan som han elskede det levende, pulse-
rende liv omkring sig.

Vi, der stammer fra en anden kulturkreds, får igennem Ingwer
Boysens liv og virke lov til at opleve den frisiske kultur, og hvad
det er, der har fået den til at overleve så mange århundreder uden
en nationalstat eller endog bare et skriftsprog i ryggen.

»Rüm Hart« kommer til udtryk i Ingwer Boysens sociale indstil-
ling. Han stod altid på den lille mands side, enten det nu var i han-
del med kreaturer, eller hvis nogen manglede penge til uddannelse.

»Klaar Kiming« viser sig i hans indstilling til nazismen, hvis una-
turlighed han hurtigt tog afstand fra. Han tog i 1938 skridtet fuldt
ud og trådte efter en håndgribelighed med stedlige nazister også ud
af den tyske kirke, for kunne kirken lægge navn til alt det, som
Adolf Hitlers nazibevægelse stod for, så var Ingwers og Magdalenes
plads ikke længere i kirkens rækker. Dette skridt var de helt enige
om, og ingen af dem drømte nogen sinde om at tage skridtet tilbage.

Dette var det store i Ingwer Boysens liv at kunne gennemskue ud-
viklingens sammenhæng og tage sit personlige ansvar over for frem-
tiden. Det var let nok at være anti-nazist efter 1945, men det var det
bestemt ikke i 1938, da endog de lokale partimedlemmer bebrejdede
ham, at han lod sine sønner komme på danske folkehøjskoler. I årene
1933—34 begyndte kontakten med Vestfrisland, og mange vestfriser
fandt gæstfrihed i hjemmet på Lindholm mark, — kontakt med ud-
lændinge var også en torn i øjet på magthaverne.

Vi i vor generation er — og generationerne efter os vil være —
taknemmelige for, at der har levet sådanne mennesker som Ingwer
og Magdalene, der turde vise vejen ind i en mere menneskelig frem-
tid, hvor menneskets bedste egenskaber og værdighed kan få sin fulde
ret. Ingwer efterlod sig en arv, en håndgribelig kulturel arv, der gav
hans sønner styrke og kraft til at arbejde for hjemstavns sag og for
det menneskelige sag, ja, helt ud i oldebørnenes rækker kan vi spore
arven, og den frisiske kulturkreds er blevet styrket ved at have fo-
stret en sådan personlighed.

Ingwer Boysen nåede ikke sin alderdoms mål at blive 100 år gam-
mel, men han fravristede tilværelsen 96 indholdsrige år og døde, mæt
af dage, den 6. januar 1978. Han blev stedt til hvile på Lindholm
kirkegård under stor deltagelse, og den enkle højtidelighed indram-
medes af de to sønners, Alfred og Carsten Boysens mindetaler.

Henning Jensen.

(N) ~~X~~

Er DE medlem af SPROGFORENINGEN?

Sprogforeningen, der blev stiftet i 1880,
arbejder for at værne og fremme dansk
sprog og dansk kultur i Nord- og
Sydslesvig.

Årligt medlemsbidrag 10 kr.
Livsvarigt medlemsskab 100 kr.

Hvis De ikke allerede er medlem,
så send Deres indmeldelse til

SPROGFORENINGEN – FOLKEHJEM – ÅBENRÅ

ALMANAKKENS HÅNDBOG

Sønderjysk vejviser

Forslag til supplering af vejviseren modtages gerne.

Sprogforeningens Almanak,
Bovvej 4, 6330 Padborg

DET DANSKE KONGEHUS

MARGRETHE II, Danmarks Dronning, født 16. april 1940, succederede 14. januar 1972, gift 10. juni 1967 med prins *Henrik* af Danmark, født greve de Laborde de Monpezat, født 11. juni 1934.

Sønner: 1) *Frederik André Henrik Christian*, født 26. maj 1968. 2) *Joaachim Holger Waldemar Christian*, født 7. juni 1969.

Søstre: 1) *Benedikte Astrid Ingeborg Ingrid*, født 29. april 1944, gift 3. februar 1968 med *Richard Casimir Karl August Konstantin*, prins til Sayn-Wittgenstein-Berleburg, født 29. oktober 1934. Børn: a) *Gustav Frederik Philip Richard*, født 12. januar 1969. b) *Alexandra Rosemarie Ingrid Benedikte*, født 20. november 1970. c) *Nathalie Xenia Margareta Benedikte*, født 2. maj 1975. 2) *Anne-Marie Dagmar Ingrid*, født 30. august 1946, gift 18. september 1964 med Hans Majestæt *Konstantin*, forhen Hellenernes konge, født 2. juni 1940.

Moder: Dronning *Ingrid Victoria Sofia Louise Margareta*, født Sveriges prinsesse, født 28. marts 1910, gift 24. maj 1935 med *Kong Frederik IX*, født 11. marts 1899, død 14. januar 1972.

Farbroder. Arveprins *Knud Christian Frederik Michael*, født 27. juli 1900, død 14. juni 1976, gift 8. september 1933 med *Caroline-Mathilde Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid* (se nedenfor). Datter: *Elisabeth Caroline-Mathilde Alexandrine Helena Olga Thyra Feodora Estrid Margarethe Désirée*, født 8. maj 1935.

Farfaders broders børn: a) *Caroline-Mathilde Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid*, født 27. april 1912, gift 8. september 1933 (se ovenfor), b) *Gorm Christian Frederik Hans Harald*, født 24. februar 1919.

Farfaders farbroders børn: 1) *Axel Christian Georg*, født 12. august 1888, død 14. juli 1964, gift 22. maj 1919 med *Margaretha Sofia Lovisa Ingeborg*, født Sveriges prinsesse, født 25. juni 1899, død 4. januar 1977. Søn: *Georg Valdemar Carl Axel*, født 16. april 1920, gift 16. september 1950 med *Anne Ferylith Fenella*, født Bowes-Lyon, født 4. december 1917. 2) *Margrethe Françoise Louise Marie Helene*, født 17. september 1895, gift 9. juni 1921 med *Renatus Karl Maria Joseph*, prins af Bourbon-Parma, født 17. oktober 1894, død 30. juli 1962.

REGERING OG FOLKETING

Ministeriet Anker Jørgensen

Udnævnt den 30. august 1978

Statsminister	<i>Anker Jørgensen</i>
Udenrigsminister	<i>Henning Christophersen</i>
Finansminister	<i>Knud Heinesen</i>
Minister uden portefeuille med henblik på økonomisk samordning	<i>Per Hækkerup</i>
Miljøminister	<i>Ivar Nørgaard</i>
Kirkeminister	<i>Egon Jensen</i>
Minister for kulturelle anlig- gender	<i>Niels Matthiasen</i>
Socialminister	<i>Erling Jensen</i>
Justitsminister	<i>Nathalie Lind</i>
Undervisningsminister	<i>Ritt Bjerregaard</i>
Fiskeriminister	<i>Svend Jakobsen</i>
Minister for Grønland	<i>Jørgen Peder Hansen</i>
Minister uden portefeuille med særligt henblik på udenrigs- politiske spørgsmål	<i>Lise Østergaard</i>
Økonomiminister og minister for skatter og afgifter	<i>Anders Andersen</i>
Landbrugsminister	<i>Niels Anker Kofoed</i>
Forsvarsminister	<i>Poul Søgaard</i>
Arbejdsminister	<i>Svend Auken</i>
Indenrigsminister	<i>Knud Enggaard</i>
Handelsminister	<i>Arne Christiansen</i>
Boligminister	<i>Erling Olsen</i>
Minister for offentlige arbejder	<i>Ivar Hansen</i>

Folketingsvalget den 15. februar 1977

Stemmeprocent 88,7

Socialdemokratiet	1.150.355	stemmer	65	mandater
Radikale Venstre	113.330	—	6	—
Konservative Folkeparti	263.262	—	15	—
Retsforbundet	102.149	—	6	—
Socialistisk Folkeparti	120.357	—	7	—
Kommunistiske Parti	114.022	—	7	—
Centrum-Demokraterne	200.347	—	11	—
Pensionistpartiet	26.889	—	0	—
Kristeligt Folkeparti	106.082	—	6	—
Venstre	371.728	—	21	—
Venstresocialisterne	83.667	—	5	—
Fremskridtspartiet	453.792	—	26	—
Uden for partierne	317	—	0	—
	3.106.297	stemmer	175	mandater
Færøerne			2	—
Grønland			2	—
			179	mandater

Stemmetal i Sønderjyllands amtskreds den 15. februar 1977

Stemmeprocent 88,6

Socialdemokratiet	48.333	stemmer
Radikale Venstre	4.848	—
Konservative Folkeparti	12.485	—
Retsforbundet	4.295	—
Socialistisk Folkeparti	2.844	—
Kommunistiske Parti	2.089	—
Centrum-Demokraterne	11.399	—
Pensionistpartiet	1.143	—
Kristeligt Folkeparti	6.928	—
Venstre	21.524	—
Venstresocialisterne	1.300	—
Fremskridtspartiet	28.509	—
Uden for partierne	0	—
	145.697	stemmer

Valgt i Sønderjyllands amtskreds

Socialdemokratiet: J. K. Hansen, Erik Andersen,
Svend Taanquist

Konservative Folkeparti: Johannes Burgdorf

Centrum-Demokraterne: Jes Schmidt

Venstre: Johan Philipsen

Fremskridtspartiet: Helge Dohrmann, Bent Wissing

VI SES HOS...

ORBESEN

**DET STORE
INDKØBSSTED
I SØNDERJYLLAND**

AMT OG KOMMUNER

Sønderjyllands amt

Overøvrigheden

H. P. Hanssensgade 42, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 12 36. Kontortid: 9-12 og 14-16, lørdag lukket.

Tilsynsrådet for Sønderjyllands amt

H. P. Hanssensgade 42, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 12 36. Kontortid: 9-12 og 14-16, lørdag lukket.

Sønderjyllands amtskommune

Amtsgården, Flensborgvej 130, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 50 50.

Amtsborgmester: Erik Jessen.
Amtskommunaldir.: V. Harsberg.

Kort over Sønderjyllands amt

ANDELSBANKEN

ØVER

HELE

LANDET

– også

i

SØNDERJYLLAND

Amtsrådets medlemmer

Amtsborgmester Erik Jessen,
Teglholt 21, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 50 50, privat (04) 62 35 12.
(V)

1. viceamtsborgm. Peter Gorrsen,
Gl. Færgevej, Alnor, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 15 09. (A)

2. viceamtsborgm., fru Helga Hør-
lück, Skatkær, Skodborg, 6800 Vejen.
Tlf. (04) 84 81 33. (V)

Lærer Edgar Andersen,
Trøjborgvej 5, Visby, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 76 33 21. (A)

Fru Tove Fischer,
Vingelhøjvej 8, Hostrupskov,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 66 35 39. (C)

Lærer Per Friis,
Færgevej 71, Årøund,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 58 46 93. (A)

Toldpatroljemester Børge Bisgaard
Hansen, Ringgade 240, 6400 Sønder-
borg. Tlf. (04) 42 31 43,
privat (04) 42 46 04. (A)

Overassistent Knud Hansen,
Nørremark 4, Hammelev,
6500 Vojens. Tlf. (04) 54 16 76,
privat (04) 57 71 24. (V)

Konsulent Hermann Heil,
Farversmøllevej 97, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 38 33. (S)

Distriktsmontør Dycke Hoff,
Farversmøllevej 125, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 50 50, privat (04) 62 17 94.
(A)

Skolekonsulent Helge C. Jacobsen,
Åstrupvej 310, Over-Åstrup,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 10 81. (F)

Lærer Helge Jensen,
Landevej 34, 6775 Døstrup.
Tlf. (04) 74 42 17, privat (04) 75 43 24.
(V)

Skoleinspekt. Knud Teilgård Jensen,
Rosenvej 29, Ullerup, 6400 Sønder-
borg. Tlf. (04) 46 11 81. (A)

Bygmester Erik Kjær Jessen,
Fjelstrup, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 58 61 19, privat (04) 58 61 19.
(C)

Viceskoleinspektør Christian P.
Johannsen, Nyboder 41, 6520 Toft-
lund. Tlf. (04) 83 16 84. (A)

Flyvechef Günther Kley,
Farris, 6560 Sommersted.
Tlf. (04) 55 12 03 (Z)

Gårdejer Jens Peter Kock,
Bredsted 7, Kegnæs, 6474 Skovby
Tlf. (04) 55 12 03. (Z)

Driftsleder Niels Å. Madsen,
Ladegård, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 16 24. (V)

Afdelingsleder August Møller,
Allégade 26, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 16 76, privat (04) 54 23 25.
(A)

Fru Ruth Nielsen,
Leonhardtvej 15, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 19 30. (B)

Konsulent Erik Oksborg,
Egevej 6, Hammelev, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 57 72 80. (A)

Arkitekt Ingomar Petersen,
Allégade 30, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 18 70. (B)

Gårdejer Kresten Philipsen,
Lundtoftbjerg, Flensborg Landevej
55, Lundtoft, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 68 75 37. (V)

Landinspektør Erik Rytter,
Ringridervej 23, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 36 36, privat (04) 42 12 26.
(V)

Gårdejer Hans Schmidt,
Sandetvej 1, 6520 Tofthund.
Tlf. (04) 83 41 08. (V)

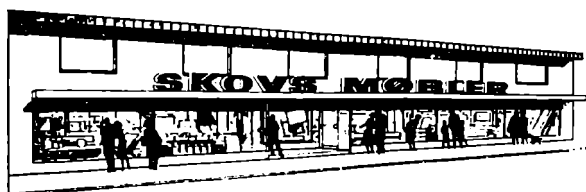
Chauffør Nis Schmidt,
Jernbanegade 6 a, 6330 Padborg.
Tlf. (04) 67 34 68. (Z)

Forstander Jens Steffensen,
Ungdomsskolen, 6560 Sommersted.
Tlf. (04) 55 41 68. (Q)

Installatør Sven Tarp,
Jernbanegade 7, 6392 Bolderslev.
Tlf. (04) 64 62 19. (C)

Laboratoriem., MF Sv. Taanquist,
Mågevej 60, Langesø, 6430 Nordborg.
Tlf. (04) 45 22 22, privat (04) 45 06 50.
(A)

Se på MØBLER i det nye latinerkvarter i Aabenraa

dér
er mere
at
vælge
imellem

M Ø B L E R De kan li', får De **NYBRO 10**

Vestergade 35 . Aabenraa . Telefon (04) 62 24 20

Kommuner i Sønderjyllands amt

- Augustenborg kommune,**
6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 47 15 82.
Borgmester:
Metodetekniker Arthur Jespersen.
Kæmner: Martin Thomsen.
- Bov kommune, 6330 Padborg.**
Tlf. (04) 67 34 51.
Borgmester:
Speditør Johan Rebsdorf.
Kontorchef: N. C. Andersen.
- Bredbro kommune, 6261 Bredbro.**
Tlf. (04) 74 16 50.
Borgmester: Gdr. Peter Kjær.
Kæmner: Gert Horn.
- Broager kommune, 6310 Broager.**
Tlf. (04) 44 10 33.
Borgmester:
Overlærer Niels Krogh Hansen.
Kæmner: Knud Møller.
- Christiansfeld kommune,**
6070 Christiansfeld.
Tlf. (04) 56 14 05.
Borgmester:
Tømmerhandler Bent Skriver.
Kommunaldirektør:
Jørgen-Erik Lund.
- Gram kommune, 6510 Gram.**
Tlf. (04) 82 21 31.
Borgmester:
Overlærer Anton Paulsen.
Kommunaldirektør:
Brøchner Nielsen.
- Gråsten kommune, 6300 Gråsten.**
Tlf. (04) 65 12 30.
Borgmester: Kriminalassistent
A. A. Matthiesen.
Kæmner: N. Bahlke.
- Haderslev kommune,**
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 65 05.
Borgmester:
Malermester H. C. Carstensen.
Kommunaldirektør: Tage Madsen.
- Højer kommune, 6280 Højer.**
Tlf. (04) 74 23 27.
Borgmester: Lærer Knud Hansen.
Kæmner: Knud H. Jensen.
- Lundtoft kommune, Felsted,**
6200 Abenrå. Tlf. (04) 68 55 11.
Borgmester:
Gdr. Svend A. Lauesgaard.
Kommunaldirektør:
Jens T. Bundesen.
- Løgumkloster kommune,**
6240 Løgumkloster.
Tlf. (04) 74 45 11.
Borgmester:
Gdr. H. Jessen Hansen.
Kæmner: R. Rømer.
- Nordborg kommune, 6430 Nordborg.**
Tlf. (04) 45 04 15.
Borgmester: Jens Chr. Jensen.
Kæmner: Anton Nielsen.
- Nørre-Rangstrup kommune,**
6520 Toftlund. Tlf. (04) 83 19 34.
Borgmester: Gdr. C. Jacobsen.
Kommunaldirektør:
Jacob Haugaard.
- Rødding kommune, 6630 Rødding.**
Tlf. (04) 84 10 26.
Borgmester: Gunnar Juul.
Kommunaldirektør: Carlo Jensen.
- Rødekro kommune, 6230 Rødekro.**
Tlf. (04) 66 28 75.
Borgmester: Gdr. Niels Sørensen.
Kæmner: Ole Norborg.
- Skærbæk kommune, 6780 Skærbæk.**
Tlf. (04) 75 22 11.
Borgmester:
Gdr. Johs. Chr. Hamann.
Kæmner: Harry Thomasen.
- Sundeved kommune, Avnbøvej 12,**
Ullerup, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 46 12 16.
Borgmester:
Gdr. Christian H. Møller.
Kæmner: Erik Petersen.
- Sydals kommune, Skovsholm 1,**
Hørup, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 44 52 20.
Borgmester:
Advokat Svend Ove Jensen.
Kæmner: Poul-Erik Johansen.

LANDBRUGSMASKINER

Køb Deres maskiner, hvor De kan få reservedele til dem -
Indhent tilbud fra

ALFRED PAULSEN A/S

Vestvejen 167 . Aabenraa . Telefon (04) 62 47 57

CIMBRIA TØMMERHANDEL A/S

AABENRAA

- en central for byggematerialer

Telefon (04) 62 20 00*

Sønderjysk litteratur i stort udvalg

NIELS THOMSENS Boghandel

STORETORV 2 . Aabenraa . Telf. (04) 62 37 20 . 62 22 29

PÅ GÅGADEN
I AABENRAA

Tlf. (04) 62 13 00

Padborg Boghandel

Launi Pedersen

Telefon (04) 67 31 08

Sønderborg kommune,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 93 00.
Borgmester: Harry Christensen.
Kommunaldirektør:
cand. jur. Henning Neerhøj.
Tinglev kommune, Tinglev Midt 2,
6360 Tinglev. Tlf. (04) 64 40 39.
Borgmester: Frits Nielsen.
Kommunaldirektør:
cand. jur. Morten Knudsen.
Tønder kommune, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 18 10.
Borgmester:
Revisor J. Børsting-Andersen.
Kommunaldirektør:
Egon Nielsen.

Vojens kommune, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 16 76.
Borgmester:
Peter Petersen.
Kommunaldirektør:
Mogens Olsen.
Abenrå kommune, 6200 Abenrå.
Tlf. (04) 62 12 00.
Borgmester:
Fru Camma Larsen-Ledet.
Kommunaldirektør:
Erik Haugbølle.

CENTRAL-MEJERIET

Aabenraa

anbefaler sine 1. klasses produkter

HOLM HANSEN'S BOGHANDEL

Løgumkloster . Telefon 74 35 67

Tal med Deres **BANKRÅDGIVER**

— det får De noget ud af!

GRAM BANK

Filial af Privatbanken Aktieselskab

Johs. Bordorffs Maskinforretning

v/ P. C. NISSEN

Grundlagt 1892

Autoriseret Ford traktor forhandler

Skodborg J.

Telefon 84 81 16

Lorenz Hansen jr. A/S

6200 AABENRAA · 04-62 21 38 · STOREGADE 33

rosenvold
TÆPPE- & GULVCENTER

Søndergade 6-8 - 6200 Aabenraa - Tlf. 04-62 21 16

man ser
det
straks ..

KONTORMASKINER

KONTORMØBLER

KONTORARTIKLER

Asmus Schultz

Aabenraa . Tlf. (04) 62 35 26

FORENINGER, INSTITUTIONER ORGANISATIONER M. V.

Sprogforeningen

Formand: Gdr. Chr. Speggers,
Mjang Bygade 13, Mjang, 6400
Sønderborg. Tlf. (04) 44 53 50.

Ledelse: Sparekassedirektør
H. P. Jensen, Åbakken 24, 6534
Agerskov. Tlf. (04) 83 36 35.

Sognepræst Th. Heick, Kirke-
pladsen 3, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 12 27.

Overbibliotekar Jørgen Mågård,
Bovvej 4, 6330 Padborg.
Tlf. (04) 67 34 54.

Dommer Ditlev Nielsen,
Spicavej 10, 8270 Højbjerg.
Tlf. (06) 14 59 95.

Fru gdr. Mette Jepsen, Rørkær,
Skovfennen 5, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 24 86.

Fhv. højskoleforstander Niels
Bøgh Andersen, D-2391 Jarplund.
Tlf. 009 49 461 - 9 16 63.

Sekretær: Fru Lis Hundevadt,
Folkehjem, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 11 50. Privat (04) 52 79 14.
Kontortid: Tirsdag og fredag 16-18.

Skoleforeningen

Formand: Fhv. borgmester Svend
Christensen, Aglimt 16,
6372 Bylderup Bov.
Tlf. (04) 76 25 58.

Næstformand: Gdr. Hans Schmidt,
Sandet, 6545 Arrild.
Tlf. (04) 83 41 08.

Sekretær og kasserer:
Niels Gotthardsen, Høgsbro,
6760 Ribe. Tlf. (05) 44 52 04.

Grønseegnens Arbejdsudvalg

Formand: Lærer Knud Nielsen,
6261 Bredebro. Tlf. (04) 74 12 31.

Sekretær: Lærer Tage Madsen,
6372 Bylderup. Tlf. (04) 76 21 27.

Grønseforeningen

Kontor: Peder Skramsgade 5,
1054 København K.
Tlf. (01) 11 30 63.

Formand: Landsretssagfører
E. Friehling, Fortunstræde 1,
1065 København K.
Tlf. (01) 15 00 80.

Sekretær: Kontorchef, cand. jur.
O. M. Olesen.

Sønderjyllands amt:

Formand: Bagermester Chr. Buch,
Vestergade 8, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 21 14.

Haderslev Vesteramt:

Formand: Kredsrevisor Hans Ma-
thiesen, Lindeallé 10, 6510 Gram.
Tlf. (04) 82 13 21.

Haderslev Østeramt:

Formand: Fhv. skoleinspektør
Jørgen Pors, Sjøllandsgade 13,
6500 Vojens, Tlf. (04) 52 71 11.

Åbenrå Amt:

Formand: Fru overdyrlæge Hanne
Dahlkild, Frøslevvej 29, 6330 Pad-
borg. Tlf. (04) 67 33 21.

Sønderborg Amt:

Formand: Skoleinspektør Kurt
Phillipsen, Peter Grausvej 3,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 52 25.

Tønder Amt:

Formand: Bagermester Chr. Buch,
Vestergade 8, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 21 14.

Den Nordslesvigske

Kvindeforening

Formand: Fru Anne Marie Refslund
Poulsen, Bovlund, 6535 Branderup.
Tlf. (04) 83 51 62.

Næstformand: Fru Marie Thorup,
6533 Øster Lindet. Tlf. (04) 84 82 08.

Kasserer: Fru Sofie Danielsen,
Vestergård, Gærup, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 76 31 38.

Sæsonens nyheder i

**PELSE
RULAM
SKIND..!**

Kom ind og se Jyllands
største udvalg

Den faglærte buntmager

M. Schaumanns Klædefabrik A/S

Haderslev

Grundlagt 1872

Peter Henningsen

URE . GULD- OG SØLVVARER

Haderslev . Telefon (04) 52 21 69

Storegade 13

A/S Peter Henriksen

Aut. forhandler

Opretning og autolakereri

TOFTLUND . Telefon (04) 83 11 22 (fl. linjer)

RØDDING . Telefon (04) 84 10 22 (fl. linjer)

Historisk Samfund for Sønderjylland

Sekretariat og ekspedition:

Landsarkivet, Haderslevvej 45,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 46 83.

Forretningsudvalg: Landsarkivar
Peter Kr. Iversen, Åbenrå, formd.
Viceskoleinspektør Chr. Stenz,
Åbenrå, næstformand.
Skoleinspektør Knud Kristensen,
Stubbæk, sekretær.
Bankdirektør Hugo Lildholdt,
Åbenrå, kasserer.

**Redaktionsudvalg for Sønderjyske
Årbøger:** Adjunkt Henrik Fangel,
Åbenrå.
Rektor Knud Fanø, Flensborg.
Sparekassedirektør H. P. Jensen,
Agerskov.

Redaktionsudvalg for Skriftrækken:

Rigsarkivar, dr. phil. Johan
Hvidtfeldt, København.
Landsarkivar Peter Kr. Iversen,
Åbenrå.
Arkivar Lars N. Henningsen,
Åbenrå.

Redaktionsudvalg for Sønderjysk Månedsskrift:

Viceskoleinspektør W. Christian-
sen, Tønder.
Cand. polit., fru Inger Bjørn
Svensson, Haderslev.
Viceskoleinspektør Chr. Stenz,
Åbenrå.

Amtsudvalgsformænd:

Haderslev amt: Gdr. Kr. Hansen,
Skodborg.
Sønderborg amt: Gdr. Olav J.
Bonefeld, V. Snogbæk.
Tønder amt: Fuldmægtig
Viggo Gregersen, Møgeltønder.
Åbenrå amt: Direktør
Poul Andersen, Munkemølle,
Gråsten.
Sydslesvig: Kontorchef Lars H.
Schubert, Flensborg.

Historisk Samfund for Als og Sundeved

Formand: Læge H. Roesdahl,
6473 Tandslet. Tlf. (04) 44 78 04.
Sekretær: Museumsinspektør
J. Slettebo, Sønderborg Slot,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 25 39.

D. S. K.

(Danske sønderjyske Krigsdel-
tagere)

Formand: Jens Peter Jensen,
Hovedgade 38, 6534 Agerskov.
Tlf. (04) 83 32 39.

Det unge Grænseværn (D. N. U.)

Formand: Revalideringschef
Sv. A. Hellesen, Kastanie Allé
24 A, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 49 13.

Næstformand: Gdr. Poul la Cour
Møller, Bispegården, Ketting,
6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 47 16 08.

Institut for Grænseregionsforskning

Folkeshjem, Haderslevvej 7,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 55 50.
Direktør: Professor, dr. phil.
Troels Fink.
Forskningsmedarbejdere: Mag.
art. Henrik Becker-Christensen,
cand. scient. pol. Gert Gammel-
gård, cand. scient. Susanne Jeppe-
sen, regionaløkonom Ole Ther-
kildsen.

Sønderjyllands Amts

Biblioteksforening
(Amtskreds af Danmarks
Biblioteksforening)

Formand: Landskonsulent Hans M.
Bille, Kirkegårdsvej 17, 6300 Grå-
sten. Tlf. (04) 65 14 52.

Sekretær: Ledende bibliotekar
Steen Felter, Gråsten Bibliotek,
Kongevej 72, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 13 75.

Naturhistorisk Forening for Sønderjylland

Formand: Lærer Hanne Løfqvist,
Kongevej 93, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 55 82.

Sønderjydsk Teaterforening

Formand: Overbibliotekar
Flemming Christiansen,
Brorsonsvej 44, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 19 80.

Sekretær: Lærer K. W. Knudsen,
Topmejsvej 22, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 18 51.

Dansk Amatør Teater Samvirke

Landsformand: Bruno Gaston,
Fensmark, 4700 Næstved.
Tlf. (03) 74 61 55.

Forretningsfører: Asger Hulgaard,
Blegevej 7, 8300 Odder.
Tlf. (06) 54 08 31.

Redaktør af »Rampelyset«:
H. O. Jørgensen, Borgmester
Iversens Vej 4, 7700 Thisted.
Tlf. (07) 92 17 10.

Landssekretariat: Postboks 70,
6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 11 03.

Forlaget DRAMA v/ Arne Åbenhus,
Solbakken 10, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 11 03.

Sønderjydsk Idrætsforening

Formand: Lærer Helge Jensen,
Landevejen 34, 6775 Døstrup.
Tlf. (04) 75 43 24.

Forretningsfører: Verner Laursen,
Nr. Hostrup, 6230 Rødekro.
Tlf. (04) 66 92 69.

Formand for KM-udvalg:
Tove Iversen, Felstedvej 22,
6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 22 18.

Formand for skydning:
A. T. Hansen, Thrigesvej 94,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 60 69.

Formand for gymnastik:
Gdr. Claus Christensen, Lavensby,
6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 13 66.

Formand for folkedans:
Otto Holk Nielsen, Ahornvej 15,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 86 07.

Formand for idrætsudvalget:
A. L. Jensen, Genner skole,
Genner, 6200 Åbenrå.

Foreningen er delt i 5 hovedkredse.

Formænd:

Haderslev vesteramt: Villy
Kristensen, Hyrup, 6520 Tofthund.
Tlf. (04) 83 13 24.

Haderslev østeramt:
Erik Stokholm, Hajstrupgade 20,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 58 42 42.

Åbenrå hovedkreds: Ingeborg
Stougaard, Tinglevvej 452, Torp,
6200 Åbenrå.

Sønderborg hovedkreds: Chr.
Caspersen, Gammemark,
6310 Broager. Tlf. (04) 44 17 42.

Tønder hovedkreds: Palle Nielsen,
Pokkenbøl, Møgeltønder,
6270 Tønder. Tlf. (04) 74 83 22.

Røddingegnens Gymnastik- og Ungdomsforening

Formand: Frede Sørensen, Rødding
Højskole, 6630 Rødding.
Tlf. (04) 84 15 28.

Forretningsfører: Hanne Boisen,
Gastrupgård, 6630 Rødding.
Tlf. (04) 84 19 47.

Formand for håndboldudvalget:
Andreas J. Beck, Hørslund,
6760 Ribe. Tlf. (05) 44 11 31.

Formand for folkedanseudvalget:
Folmer Petersen, 6660 Lintrup.
Tlf. (04) 85 51 22.

Formand for gymnastikudvalget:
Maren Hansen, Bjørnekær,
6630 Rødding. Tlf. (04) 84 16 74.

Formand for svømmeudvalget:
Peter Fredslund, Sdr. Hygum,
6630 Rødding. Tlf. (04) 84 53 05.

Formand for klub- og mødeudvalg:
Niels Christensen, Stenderup,
6630 Rødding. Tlf. (04) 84 61 79.

Bund deutscher Nordschleswiger
Deutsches Generalsekretariat, Vestergade 30, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 38 33.

Generalsekretær: Peter Iver Johannsen.

Formand: Landmand Gerhard Schmidt, Ladegårdskov, 6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 18 90.

Deutscher Jugendverband für Nordschleswig

Vestergade 30, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 38 45.

Formand: Overlærer Armin Nickelsen, Skovfennen 16, 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 45 57.

Forretningsfører: Gerhard Kaadtman.

Deutscher Schul- und Sprachverein für Nordschleswig

Jørgensgård 5, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 41 03.

Formand: Forpagter Heinrich Jürgensen, Hynding, 6372 Bylderup-Bov. Tlf. (04) 64 74 73.

Kunstforeninger

Christiansfeld Kunst- og Museumsforening

Formand: Fru Ilse Søgaard, Lystøbervej 3, 6070 Christiansfeld. Tlf. (04) 56 16 73.

Kunstforeningen for Haderslev og Omegn

Formand: Rektor Eigil Lassen, Astrupvej 11, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 45 61.

Sønderborg Kunstforening

Formand: Lektor H. Aarup, Kastanieallé 4, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 13 41.

Vestslesvigs Kunstforening

Formand: Journalist Hanne Alsing, Visby, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 76 34 11.

Åbenrå Kunstforening

Formand: Lærer Jakob Gormsen, Tøndervej 197, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 10 37.

Sydslesvigs danske Kunstforening

Formand: Advokat Steen Schrøder, Norderstrasse 59, D-2390 Flensborg.
Tlf. 009 49 461 - 1 79 53.

Undervisning

Ungdoms- og efterskoler

Agerskov Ungdomsskole, 6534 Ager-skov. Tlf. (04) 83 33 15.

Forstander Johs. Svenningsen.

Højer Ungdomsskole, 6280 Højer.

Tlf. (04) 74 21 40.

Forstander M. Høier.

Kongeådalens Ungdomsskole, Dover, 6660 Lintrup. Tlf. (04) 85 53 33.

Forstander Carl Press

Luthersk Missionsforenings Efterskole, 6240 Løgumkloster.

Tlf. (04) 74 36 52.

Forstander H. P. Mogenssen.

Nordborg Slots Efterskole.

6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 15 28.

Forstander Boye Andersen.

Rens Ungdomsskole, 6372 Bylderup-

Bov. Tlf. (04) 64 83 70.

Forstander Ole Hansen.

Rinkenæs Ungdomsskole,

Rinkenæs, 6300 Gråsten.

Tlf. 65 13 08.

Forstander Georg Pristed.

Skamlingsbanke Ungdomsskole

6093 Sjølund. Tlf. (05) 57 40 26.

Forstander: Johannes Larsen.

CARL NIELSEN

BOGHANDEL - KONTORMONTERING - MØBLER
Grundlagt 1765
Nørregade 25 . Haderslev . Telefon 52 68 00

Alt i moderne belysning.

J. C. DIRKS

INSTALLATIONSFORRETNING
Haderslev . Telefon (04) 52 28 31

JYLLANDS
KREDITFORENING

6100 Haderslev:
Åstrupvej 13. Tlf. (04) 52 70 00
6950 Ringkøbing:
Herningvej 3. Tlf. (07) 32 01 11
8800 Viborg:
Sct. Mathiasg. 1-3. Tlf. (06) 62 33 33
9100 Aalborg:
Boulevarden 43. Tlf. (08) 12 38 77
8260 Århus-Viby J:
Borgvold 16. Tlf. (06) 14 88 00

Brdr. H. & K. Overgaard

TØMRER- OG SNEDKERFORRETNING
Nalmadebro . Graasten . Telefon (04) 65 16 46

GRAASTEN
BOGHANDEL

Nygade 1 . Graasten . Telefon (04) 65 11 09 - 65 12 34

Sommersted Ungdomsskole,
6560 Sommersted. Tlf. (04) 55 41 68.
Forstander J. Steffensen.

Sundeved Ungdomsskole, Bovrup,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 68 03 11.
Forstander Aage Rasmussen.

Vojens Ungdomsskole, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 11 29.
Forstander Henning Balle.

Abæk Efterskole, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 50 63.
Forstander: Mogens Thyge Jensen.

Deutsche Nachschule, 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 68 20.
Forstander Horst Jacobsen.

Højskoler og landbrugsskoler
Danebod Højskole, Fynshav,
6440 Augustenborg. Tlf. (04) 46 41 12.
Forstander Mogens Hemmingsen.

Gråsten Landbrugsskole,
6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 10 24.
Forstander Chr. Gedbjerg og
Filt Jensen.

Forskningshøjskolen,
Ribe Landevej 3, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 09 60.
Forstander Bent Jensen.

Hoptrup Højskole, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 57 52 13.

Forstander Arne Bechmann.

Jaruplund Højskole, Jaruplund,
D-2390 Jaruplund-Weding,
Tlf. 009 49 46 30-382.

Forstander Karl Andresen.

Løgumkloster Højskole,
6240 Løgumkloster. Tlf. (04) 74 33 25.

Rødding Højskole, 6630 Rødding.
Tlf. (04) 84 15 68.

Forstander Poul Bredsdorff.

Rønshoved Højskole, 6340 Kruså.
Tlf. (04) 65 81 30 og (04) 65 83 18.

Forstander Hans Haarder.

Idrætshøjskolen i Sønderborg,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 18 48.

Forstander Hans Jørgen Nielsen.

Pensionisthøjskolen Strand,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 85 90 og
(04) 42 21 60.

Forstander Oluf Steinlein.

Volkshochschule Tingleff,
6360 Tinglev. Tlf. (04) 64 48 20.

Forstander Horst Jacobsen.

Uge Folkehøjskole, Den nordisk-
europæiske folkelige højskole,
Uge, 6360 Tinglev. Tlf. (04) 64 30 00.
Forstandere Myrna og Carl Vilbæk.

*Lad os være behjælpelig
med idé og udformning
af Deres tryksag
eller annonce*

DY-PO TRYK

BOGTRYK – OFFSET

SØNDERVANG 4 – 6400 SØNDERBORG

TELEFON (04) 42 26 75 - 42 26 76

Biblioteker og arkiver

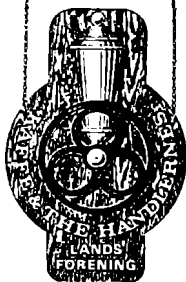
- Augustenborg, Augustenborg Kommunebibliotek, 6440 Augustenborg.** Tlf. (04) 47 16 71. Filialer i Asserballe, Fynshav, Notmark.
- Bredebro, Bredebro Bibliotek, 6261 Bredebro.** Tlf. (04) 74 14 28. Filialer i: Ballum, Randerup, Visby.
- Broager, Broager Bibliotek, 6310 Broager.** Tlf. (04) 44 16 13. Filial i: Egersund skole.
- Christiansfeld, Christiansfeld Bibliotek, 6070 Christiansfeld.** Tlf. (04) 56 18 37. Filialer i: Aller, Fjellstrup, Hejls, Hjerndrup, Stepping, Taps, Vejstrup.
- Deutsche Bücherei, Åstrupvej 9, 6100 Haderslev.** Tlf. (04) 52 15 29.
- Felsted, Lundtoft Kommunes Biblioteker, 6200 Åbenrå.** Tlf. (04) 68 53 20. Filialer i: Bovrup, Kliplev, Søgård.
- Gram, Gram Bibliotek, Slotsvej 6, 6510 Gram.** Tlf. (04) 82 19 70. Filialer i: Arnum, Fole.
- Gråsten, Gråsten Bibliotek, 6300 Gråsten.** Tlf. (04) 65 13 75. Filialer i: Rinkenæs og Kværs.
- Haderslev, Haderslev Bibliotek, Bispegade 15-17, 6100 Haderslev.** Tlf. (04) 52 55 33. Filialer i Halk, Hoptrup, Marstrup, Vilstrup, Øsby, Årø.
- Højer, Højer Bibliotek, Digeskolen, 6280 Højer.** Tlf. (04) 74 26 86. Filial i: Sdr. Sejerslev.
- Kirke-Hørup, Sydals Bibliotek, Hørup skole, Kirkehørup, 6400 Sønderborg.** Tlf. (04) 44 52 99. Filialer i: Lysabild, Tandslet, Kegnæs.
- Løgumkloster, Løgumkloster Bibliotek, Storegade 16, 6240 Løgumkloster.** Tlf. (04) 74 30 42. Filialer i: Bedsted, Nr. Løgum, Ø. Højst.
- Nordborg, Nordborg Bibliotek, Løjtertoft, 6430 Nordborg.** Tlf. (04) 45 03 36. Filialer i: Guderup, Havnbjerg samt bogbus.
- Padborg, Bov Bibliotek, Bovvej 4, 6330 Padborg.** Tlf. (04) 67 34 54. Filialer i: Holbøl, Kollund.
- Rødning, Rødning Bibliotek, Kongevej 6, 6630 Rødning.** Tlf. (04) 84 12 88. Filialer i: Hygum, Jels, Lintrup, Skodborg, Skrave, Øster Lindet.
- Rødekro, Rødekro Bibliotek, Vestergade 20, 6230 Rødekro.** Tlf. (04) 66 26 23. Filialer i: Genner, Hellevad, Hjordkær, Hovslund.
- Skærbæk, Skærbæk Bibliotek, Birke Allé 2, 6780 Skærbæk.** Tlf. (04) 75 17 80. - Bibliotekssamarbejde mellem Skærbæk og Tønder kommuner. Bogbus med 12 holdsteder i kommunen uden for Skærbæk by.
- Sønderborg, Sønderborg Kommunes Biblioteker, 6400 Sønderborg.** Tlf. (04) 42 26 31. Filialer i: Ulkebøl (Torvet, Ulkebøl) og Dybbøl (på Dybbølskolen).
- Sønderborg Tekniske Bibliotek, Voldgade 5, 6400 Sønderborg.** Tlf. (04) 42 11 88.
- Biblioteket ved Handelshøjskoleafdelingen i Sønderborg, Sdr. Landevej 30, 6400 Sønderborg.** Tlf. (04) 42 55 25.
- Deutsche Bücherei, Ringridervej 13, 6400 Sønderborg.** Tlf. (04) 42 57 65.
- Tinglev, Tinglev Bibliotek, 6360 Tinglev.** Tlf. (04) 64 41 69. Filialer i: Bolderslev, Bylderup-Bov, Ravsted, Rens.

- Toftlund, Nørre Rangstrup Bibliotek, Torvegade, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 13 03. Filialer i: Ager-
skov, Arrild, Bevtoft, Branderup.
- Tønder, Tønder Bibliotek, Richt-
sensgade 10, 6270 Tønder. Tlf. (04)
72 33 26. - Bibliotekssamarbejde
mellem Tønder og Skærbæk kom-
muner. Bogbus med 12 holdeste-
der uden for Tønder.
- Deutsche Bücherel, Popsensgade 6,
6270 Tønder. Tlf. (04) 72 33 59.
- Vester-Sottrup, Sundeved Bibliotek,
Vester-Sottrup, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 46 71 28. Filialer i: Nybøl
og Ullerup.
- Vojens, Vojens Bibliotek, Vesterga-
de 21, 6500 Vojens. Tlf. (04) 54 16 80.
Filialer i: Hammelev, Jegerup,
Nustrup, O. Jerstal, Oksenvad,
- Simmersted, Skrydstrup, Som-
mersted, Vedsted, Ørsted.
- Abenrå, Det sønderjyske Lands-
bibliotek, Haderslevvej,
6200 Abenrå. Tlf. (04) 62 25 62.
Rugkobbøl Bibliotek. Tlf. (04)
62 14 80.
Filialer i: Løjt Kirkeby, tlf. (04)
66 75 28, Stubbæk.
- Büchereizentrale Apenrade, Vester-
gade 30, 6200 Abenrå. Tlf. (04)
62 11 58.
- Landsarkivet for de sønderjyske
Landsdele**
Haderslevvej 45, 6200 Abenrå.
Tlf. (04) 62 58 58.
Aben 9-16, lørdag 9-17.
Landsarkivar Peter Kr. Iversen.
Arkivarer Lars N. Henningsen og
Jørgen Witte.

Museer

- Brødremenighedens Museum,
Enkehuset, 6070 Christiansfeld.
Åben: 1.6.-31.8.: 10-11.30, 14-17,
mandag lukket. (Besøg uden for
disse tider efter aftale med frk. E.
Iversen, tlf. (04) 56 19 85).
- Sønderjysk Brandværnsmuseum,
Enkehuset, 6070 Christiansfeld.
Åben: Som Brødremenighedens
Museum.
- Frøslevlejrens Museum,
6330 Padborg. Tlf. (04) 67 65 57.
Åben: 1.5.-30.9. samt i skolernes
efterårsferie og i påsken (undta-
gen 1. påskedag): 10-17. 1.10.-30.4.:
Kun efter aftale for skoler, for-
eninger o. l. Tlf. uden for åbnings-
tid: (04) 67 35 68.
- Højer Mølle, 6280 Højer.
Tlf. (04) 74 25 93 eller (04) 74 84 69.
Åben: 1.4.-1.10.: 13-17, mandag
lukket. (Lejrskolebesøg uden for
åbningstid kun efter aftale).
- Midtsønderjyllands Museum,
Gram Slot, 6510 Gram.
Tlf. (04) 82 10 00, evt. (04) 82 20 61.
Åben. 1.4.-31.10.: mandag-fredag
14-17, lørdag, søn- og helligdage
10-12 og 14-17 og efter aftale.
- Haderslev Museum, Dalgade 7,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 75 66.
Åben: Hverdage undt. mandage
10-16.30, søn- og helligdage 13-
16.30.
- Kunstmuseet Holmen, Østergade 13,
6240 Løgumkloster. Tlf. (04) 74 41 85.
Åben: 15.6.-15.8.: 10-12, 14-17.
16.8.-14.6.: 15-17. Mandag lukket
hele året.
Grupper kan aftale besøg udenfor
disse tider på tlf. (04) 74 41 65.
- Nationalmuseets Kommandørgård,
Toftum, Rømø, 6791 Kongsmark.
Tlf. (04) 75 52 76.
Åben: 1.5.-30.9.: daglig 10-18.
oktober: daglig 10-15.

stil
større krav
til
kaffe

- og husk

Kaffen
skal være fra

J. LAURIDSEN

KAFFEFORRETNING

Søndergade 17 . Aabenraa . Telefon 62 10 28

Køb danske sønderjyske
SVEND HOLM-fabrikater

BLÅ NEM med SALMIAK til rengøring -

NEM m. CITRON til opvask, det bløde uskadelige.
Begge godkendt af veterinær-
myndighederne.

WE-CIT til WC-kummen - med selv-
virkende **BLÅBRUS** -
renser, desinficerer.
Diskret, behagelig duft.

MOTAX død og udryddelse af
LUS og UTØJ »o æ kre« -

Motto: Køb ikke blot
på må og få!
Køb de rigtige varer
fra Svend Holm
Aabenraa.

- hos **KØBMANDEN**

Sønderjyllands Kunstmuseum og
Tønder Museum, Slotsbanken,
6270 Tønder. Tlf. (04) 72 26 57.
Åben: Sommerhalvår: 10-17. Vin-
terhalvår: 13-17. Mandag lukket
hele året.

Museet på Sønderborg Slot,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 25 39.
Åben: 1.5.-30.9.: 10-17.
1.10.-30.4.: 13-16.

Åbenrå Museum,
H. P. Hanssensgade 33,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 26 45.
Åben: 15.5.-15.9.: 10-12, 14-18,
mandag lukket.
16.9.-14.5.: 10-12, 14-17,
mandag lukket.

Samlingen af gamle arbejdsredskaber
og bondemøbler på Jacob Mi-
chelsens gård i Kolstrup, Toften
27, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 10 68,
bedst 7.30-8.30 og 12-13.

Flensborg Bymuseum, Lutherplatz,
Flensborg.
Åben: 10-13, 15-17. Søndag 10-13.
Mandag lukket.

Lyksborg Slot, Lyksborg.
Åben: 10-12, 14-17. Søndag 11-12,
14-17. Mandag lukket.

Det slesvig-holstenske lands-
museum, Gottorp Slot, Slesvig.
Åben: 9-17, mandag lukket.

Det slesvig-holstenske lands-
museum for forhistorie og
tidlig historie,
Gottorp Slot, Slesvig.
Åben: 9-17, mandag lukket.

Nissen-Haus, det nordfriske
museum,
Herzog Adolfstrasse 25, Husum.
Åben: 10-12, 14-17. Søndag 10-17.

Det slesvig-holstenske Frilands-
museum, Rammsee 23, Kiel.
Åben: 9-17. Mandag lukket. 16.11.-
31.3. kun søndag 10-16.

Nolde-museet,
Seebüll ved Neukirchen.
Åben: 1.3.-30.11.: 10-18.

Slesvig Bymuseum, Frederiks-
strasse, Slesvig.

Isted Mindehal, Isted.

Hjemstavnmuseet, det gamle råd-
hus, Rensborg.

Jernkunstmuseet, Carlshütte,
Büdeldorf ved Rensborg.

Frisisk Hjemstavnmuseum,
Osterweg 76, Nibøl.

Ostenfeld-gården, Nordhusum-
strasse, Husum.

Ejdersted Hjemstavnmuseum,
St. Peter.

Häberlin-Frismuseum,
Vyk på Før.

Silds Hjemstavnmuseum, Keitum.

Burg Hjemstavnmuseum, Fehmern.
Museer i Sydslesvig er i reglen
lukket om mandagen.

Landbrug

Statens Jordlovsudvalg
Kontor: Sct. Annæ Plads 19,
1250 København K.
Tlf. (01) 15 61 31.

Formand: Husmand Ib Rasmussen,
Krogen, 3320 Skævinge.
Tlf. (03) 28 82 20.

Administrationschef: Johs. Jensen.

Medlemmer for Sønderjyllands amt:
Husmand Poul Rosager-Hansen,

Kravlund, 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 40 67.

Gdr. Axel Petersen, Rørkær,
6270 Tønder. Tlf. (04) 72 24 55.

Kontor i Tønder: Allégade 4,
6270 Tønder. Tlf. (04) 72 13 80.
Kontorchef Eugéne Ibsen.

Teknisk afdeling, Tønder:
Afdelingsleder Aksel Pedersen.

Massey Ferguson
traktorer og
mejetærskere

P/Lindberg^{AS}
MASKINFORRETNING
6630 RØDDING 04 - 84 12 34*

Det kunne
være undgået

hvis
han
havde
valgt

NORA SKRIDSİKRE
STØVLER

Nærmeste forh.
anvises

FØRES OGSÅ I OLIE- OG
FEDTFASTE MODELLER

Generalimport
for Danmark

C. BORREGAARD NIELSEN $\frac{1}{3}$
6200 Aabenraa. Telf. 04-62 29 50

Landbrugsrådet

Kontor: Axelborg, Axeltorv 3¹,
1609 København V.
Tlf. (01) 14 56 72.

Præsident: Forpagter Arne Pilegaard Larsen, Marelundsgården, Vemmetofte, 4640 Fakse.
Tlf. (03) 71 02 39.

Direktør: K. Ejler.

Det kgl. danske

Landhusholdningsselskab

Rolighedsvej 26, 1958 København V.
Tlf. (01) 35 02 27.

Ledende præsident: Professor, dr. med. vet. A. Neimann-Sørensen, Landbohøjskolen, Rolighedsvej 23, 1958 København V.

I bestyrelsesrådet:

Gdr. Anders Hørlück,
Skodborg, 6600 Vejen.
Tlf. (04) 84 81 33.

Jordfordelingskommissionen

Jordfordelingskommissionen for 5. område, Sønderjyllands amtskommune:

Dommer:

K. Ellehauge Hansen, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 38 02.

Formand:

Gdr. Aksel Petersen, Kipkærvej 8, Rørkær, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 24 55.

Medlemmer:

Gdr. Chresten Jacobsen, Havnsøgaard, Strandelhjørn, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 92 26.

Husmand P. Hansen Kock, Søndergade 21, Asserballe, 6440 Augustenborg. Tlf. (04) 46 31 86.

Kreditkyndig:

Gdr. Peter Nissen Beler, Korup, 6372 Bylderup-Bov.
Tlf. (04) 64 74 80.

Jordfordelingskommissionernes sekretariat: Sankt Annæ Plads 19, 1250 København K.
Tlf. (01) 15 61 31.

Jordbrugskommissionen for Sønderjyllands amtskommune

Formand for den vestlige del:

Gdr. Aksel Petersen, Kipkærvej 8, Rørkær, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 24 55.

Viceformænd:

Husmand Anton Ejner Hansen, Birkelev, Gammelby, 6780 Skærbæk. Tlf. (04) 75 71 45.
Agronom Holger Behrens, Grønvang, Lydersholmvej, Grøngård, 6270 Tønder.

Formand for den østlige del:

Husmand Poul Rosager-Hansen, Kravlund, 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 40 67.

Viceformænd:

Husmand Jørgen Jørgensen, Nr. Hjarup, 6552 Hovslund.
Tlf. (04) 68 44 86.
Husmand Jørgen Sørensen, Elsager, Sdr. Vilstrup, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 58 21 94.

Det danske Hedeseelskab

Hovedkontor: 8800 Viborg.
Tlf. (06) 62 61 11.

Formand: Direktør A. W. Nielsen, Strandvejen 50, 2900 Hellerup.
Tlf. (01) 29 33 11.

Direktør: K. Sandahl Skov, 8800 Viborg. Tlf. (06) 62 61 11.

Distriktskontor i 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 58 80.

Distriktschef V. Lindebo Hansen.

Filiakontor i 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 19 07.

Filialbestyrer A. Madsen.

Distriktskontor i 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 23 61.

Distriktschef J. Bjerregaard.

Afdeling for grundforbedring.
Tlf. (06) 62 61 11.

Afdelingschef N. Venov, 8800 Viborg.

A/s BROK & CO.

BYGNINGSARTIKLER
6400 SØNDERBORG TELEFON 04 · 42 31 76

Niels A. Nielsen & Søn A/s

MALERFIRMA - FARVE- OG TAPETHANDEL

Ramsherred 10 . Aabenraa . Telefon (04) 62 31 28

- altid noget nyt på tapetet

J. N. JEFSEN

BØGER . PAPIR . KUNST

Alt i skøn- og faglitteratur

Storegade 5 . Telefon 72 23 41 . Tønder

**BOGTRYK
OFFSET
BOGBIND**

**TH. LAURSENS
BOGTRYKKERI A/s**
TØNDER . TELEFON (04) 72 15 50

Kul . Koks
Briketter
Texaco oller

Træløst
Byggematerialer
Støbegods

FORMBRÆNDSSELSFABRIK - KLIMA-ANLÆG
M. B. C. BYGGEMARKED Aps.
Viddingherredsgade 27-31 (Det gamle Eksportmarked)

J. LAUSTEN & SØN I-S

ISENKRAM - GLAS - PORCELÆN

NYGADE 16 - 6300 GRAASTEN

Telefon (04) 65 10 44

Distriktskontor i 6000 Kolding.
Tlf. (05) 52 29 00.
Overingeniør E. B. Jacobsen.

Plantningsafdelingen.
Tlf. (06) 62 61 11.
Afdelingschef S. Grosen,
8800 Viborg.

Plantagedistrikt: Skovrider
B. Lindskov Christiansen,
6780 Skærbæk. Tlf. (04) 75 12 51.

**Grænseforeningens Landbrugs-
udvalg**
Formand: Forstander Filft Jensen,
Gråsten Landbrugsskole,
6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 10 24.

Landboforeninger

**De samvirkende danske
Landboforeninger**
Kontor: Axelborg, 1620 Køben-
havn V. Tlf. (01) 12 75 61.
Formandskab:
Forpagter Arne Pilegaard Larsen,
Marelundsgården, Vemmetofte,
4640 Fakse. Tlf. (03) 71 02 39.
Proprietær H. O. A. Kjeldsen,
Lerkenfeldt, Østrup, 9600 Års.
Tlf. (08) 63 10 33.
Sønderjyder i bestyrelsen: Gdr. An-
ders Hørlück, Skodborg,
6600 Vejen. Tlf. (04) 84 81 33.
Gdr. Chr. Jørgensen,
Gammelgård, 6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 46 32 50.

**Foreningen af jyske
Landboforeninger**
Kontor: Kongsgårdsvej 28, 8260 Vi-
by J. Tlf. (06) 11 08 88.
Formand: Proprietær H. O. A.
Kjeldsen, Lerkenfeldt, 9600 Års.
Tlf. (08) 63 10 33.
Sønderjyder i bestyrelsen:
Gdr. Anders Hørlück, Skodborg,
6600 Vejen. Tlf. (04) 84 81 33.
Gdr. Chr. Jørgensen, Gammel-
gård, 6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 46 32 50.

Den nordslesvigske Landboforening
Formand: Gdr. Niels Schultz,
Kastbjerg, 6660 Lintrup.
Tlf. (04) 85 53 08.

**Fælleslandboforeningen
for Nordslesvig**
Formand: Gdr. Arne Kindberg,

Nybelgård, Hjordkær, 6230 Røde-
kro. Tlf. (04) 66 66 17.
Sekretær og kasserer: Konsulent
Carl Poulsen, Højtoft 2,
6230 Rødekro. Tlf. (04) 66 29 06.

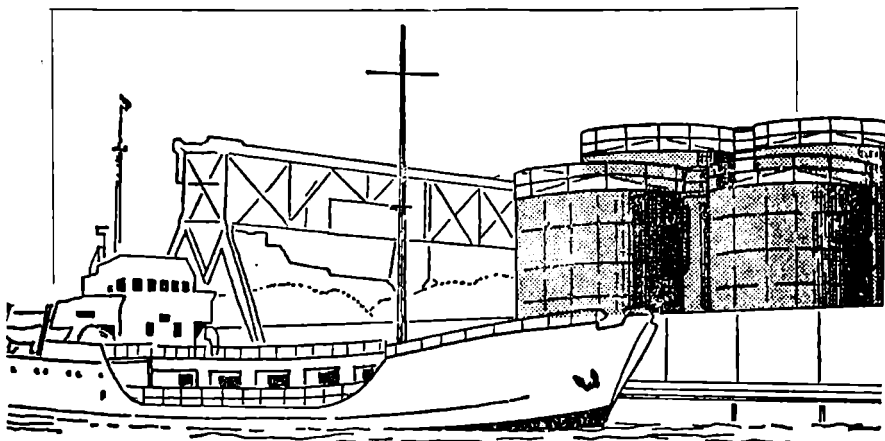
Haderslev Amts Landboforening
Kontor: Astrupvej 36, 6100 Hader-
slev. Tlf. (04) 52 04 31.

Formand: Gdr. Torben Bagge Han-
sen, Fjelstrupvej 118, Fjelstrup,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 58 61 44.
Sekretær: Konsulent N. P. Bladt,
Astrupvej 36, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 04 31.

**Nr. Rangstrup Herreds
Landboforening**
Formand: Gdr. A. Dons Hørlück,
Rurup, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 10 91.
Sekretær: Konsulent F. Dyhr,
Vestergade 42, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 22 11.

Åbenrå Amts Landboforening
Formand: Gdr. Arne Kindberg,
Nybelgård, Hjordkær, 6230 Røde-
kro. Tlf. (04) 66 66 17.
Sekretær: Konsulent Carl Poulsen,
Højtoft 2, 6230 Rødekro.
Tlf. (04) 66 29 06.

Vis Herreds Landboforening
Formand: Gdr. Svend Nissen,
Hesteløkke 5, Ø. Gejl, 6282 Tørsbøl.
Tlf. (04) 67 15 93.
Sekretær: Konsulent N. A. Drew-
sen, Hokkerupvej 27, Hokkerup,
6382 Tørsbøl. Tlf. (04) 65 82 12.

KULHANDEL AKTIESELSKAB

Import af brændselsoller
SØNDERBORG – TELEFON (04) 42 21 41

ANDREAS CLAUSEN

BOG- og KUNSTHANDEL
 Sønderborg . Telefon (04) 42 38 00

Bøger i stuen
 Kunst på 1. sal

SØNDERJYLLANDS KORN

Toftlund	Skodborg	Augustenborg	Rinkenæs	Brøns
04 - 83 21 21	04 - 84 81 04	04 - 47 12 01	04 - 65 10 05	04 - 75 32 23
	Mølby	Vojens		
	04 - 55 41 05	04 - 54 13 15		

Jeppe GAARDE

Tlf. (04) 83 13 53 . 6520 Toftlund

Den sundevedske Landboforening

Formand: Gdr. Tøge Tychsen,
Krammark, 6310 Broager.

Tlf. (04) 44 17 46.

Sekretær: Gdr. Jørgen Frandsen,
Cosmusgård, Bøgevej 1, Nybøl.
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 44 14 62.

Als Nørherreds Landboforening

Formand: Gdr. Nis V. Christensen,
Havnbjerg, 6430 Nordborg.

Tlf. (04) 45 10 31.

Sekretær: Gdr. Chresten Jessen,
Stenbækgård, Holm, 6430 Nord-
borg. Tlf. (04) 45 13 52.

Den alsiske Landboforening

Formand: Gdr. Jørgen Bonefeld,
Mintebjergryd, 6400 Sønderborg.

Tlf. (04) 44 53 59.

Sekretær: Hans Jørgen Clausen,
Blommesgård, Østkystvej 2,
Kettingskov, 6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 46 41 77.

Det bl. distrikts Landboforening

Formand: Gdr. Tage Hansen,
Vinumgård, 6775 Døstrup.

Tlf. (04) 75 42 93.

Sekretær: Gdr. Poul Ellegaard
Nielsen, Abild, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 16 89.

Landboforeningen for Løgumkloster og Omegn

Formand: Gdr. Laur. J. Lauritsen,
Carstensminde, 6240 Løgumklos-
ter. Tlf. (04) 74 32 86.

Sekretær og kasserer: Gdr. Thomas
Rodenberg, Vester Terp, 6240 Lø-
gumkloster. Tlf. (04) 74 33 83.

Slogs Herreds Landboforening

Formand: Gdr. Bende Nissen,
Kornvedvej 13, 6270 Tønder.

Tlf. (04) 72 15 84.

Sekretær: Konsulent Jens Andresen,
Vestslesvigs Landbrugscenter,
Åbenråvej 22, 6240 Løgumkloster.

Tlf. (04) 74 42 88.

Privat: Ørnevej 5, 6240 Løgum-
kloster: Tlf. (04) 74 43 22.

Vestslesvigs Landbrugscenter

Åbenråvej 22, 6240 Løgumkloster.

Tlf. (04) 74 42 88.

Formand: Gdr. Bende Nissen,
Kornvedvej 13, 6270 Tønder.

Tlf. (04) 72 15 84.

Sekretær: Konsulent Jens Andre-
sen.

Landboforeningen for Skærbæk og Omegn

Formand: Gdr. Peter A. Petersen,
Kærbølling, 6780 Skærbæk.

Tlf. (04) 75 33 43.

Sekretær: Konsulent P. Valdemar
Johnsen, Åbenråvej 14, 6780 Skær-
bæk. Tlf. (04) 75 14 14.

Landwirtschaftlicher Hauptverein für Nordschleswig

Formand: Gdr. H. H. Johannsen,
Skelde, 6310 Broager.

Tlf. (04) 44 14 10.

Sekretær: Konsulent H. C. Agerley,
Vestergade 30, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 30 07.

Husmandsforeninger

Danske Husmandsforeninger

Kontor: Vester Farimagsgade 6,
1606 København V. Tlf. (01) 12 99 50.

Formand: Husmand Chr. Sørensen,
Tirslundvej 11, Tirslund,
6681 Holsted St. Tlf. (05) 39 25 57.

Sønderjyder I bestyrelsen:

Husmand Ejnar Hansen, Gammel-
byvej 2, Birkelev, 6780 Skærbæk.
Tlf. (04) 75 71 45.

Husmand Kr. H. Thomsen,
Gl. Kirkevej 36, Stubbæk mark,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 66 33 73.

Husmand Chr. Sørensen,
Tirslundvej 11, Tirslund,
6681 Holsted St. Tlf. (05) 39 25 57.

Sekretariatets chef: Jørgen Peder-
sen, Tværledet 27, 2880 Bagsværd.
Tlf. (02) 98 23 50.

Slagteriregion SYD A.M.B.A. GRAASTEN

Telefon (04) 651211*

Udsalg i

GRAASTEN

Havnegade

Telefon 65 22 11

SØNDERBORG

Jernbanegade 44

Telefon 42 16 03

Storegade 2
FLENSBORG
Telefon (021) 1 77 57

Søndergade 89
HARRESLEV
Telefon (021) 7 13 35

Banken for erhvervslivets nord-syd-kontakter!

Mange skandinaviske handelsfirmaer benytter sig af
DM - KONTI

hos os. - Det bringer store fordele for firmaet og dets
kunder!

**De samvirkende jydsk
Husmandsforeninger**

Kontor: Viborgvej 128, 8210 Århus
V. Tlf. (06) 15 52 33.

Formand: Husmand Svend Knudsen, Over Viskumvej 16, 8833 Ørum Sønderlyng. Tlf. (06) 85 40 62.

Sekretær: Ejnar M. Nielsen, Havkærvej 49, Tilst, 8381 Mundelstrup. Tlf. (06) 24 17 80.

**De samvirkende sønderjydske
Husmandsforeninger**

Kontor: Markledgade 17, 6240 Løgumkloster. Tlf. (04) 74 32 29.

Formand: Husmand Ejnar Hansen, Birkelev, 6780 Skærbæk. Tlf. (04) 75 71 45.

Sekretær: Konsulent Erik Christensen, Markledgade 17, 6240 Løgumkloster. Tlf. (04) 74 32 29.

**Haderslev Østeramts
Husmandsforeninger**

Formand: John Chr. Noer, Noervang, Elsager 30, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 58 21 86.

Sekretær: Husmand Svend Aage Petersen, Havremark, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 10 99.

**Haderslev Vesteramts
Husmandsforeninger**

Formand: Husmand Ole Brink, Høleskov, 6520 Toftlund. Tlf. (04) 83 17 12.

Sekretær: Konsulent Hans Otto Sørensen, Vester Gasse, 6780 Skærbæk. Tlf. (04) 75 22 62.

**Sønderborg Amts
Husmandsforeninger**

Formand: Holger H. Pedersen, Hærvejen 62, Løjdegård, Bommerlund, 6330 Padborg.

**Tønder Amts
Husmandsforeninger**

Formand: Husmand Peter Petersen, Tørbjerg, Ellum, 6240 Løgumkloster. Tlf. (04) 74 31 69.

Sekretær Husmand Hans P. Bjørn, Noldevej 42, 6372 Bylderup-Bov. Tlf. (04) 76 22 58.

Husmandsforeningerne

Åbenrå-kredsen:

Formand: Husmand Kristian H. Thomsen, Birkehøj, Gl. Kirkevej 36, Stubbæk mark, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 66 33 73.

Husdyrbrugsorganisationer

**Sønderjydske Fællesledelse
af Kvægavl**

Jernhytvej 8, 6500 Vojens. Tlf. (04) 54 17 33.

Formand: Gdr. Anker Eriksen, Brunbjerg, Halk, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 57 12 19.

**Sønderjydske Avlsforening for
sortbroget dansk Malkekvæg**

Formand: Gdr. Eskild Wind, Nørregård, Hjerting, 6630 Rødding. Tlf. (04) 84 14 66.

**Kreatureksportforeningen
for Nordslesvig**

Formand:
Gdr. Adolf Lund, Byvang, 6280 Højer. Tlf. (04) 74 22 62.

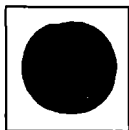
Salgsdirektør: Gdr. A. M. Lund, Poppenbøl, 6280 Højer. Tlf. (04) 74 81 11.

Salgsdirektør: W. Sønnichsen, Søndergade 25, 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 21 79.

SPAREKASSEN SYDJYLLAND

Toftlund afd.

Telefon (04) 83 21 51

**Spørg
SPAREKASSEN**

ULLERUP^S ISENKRAM

Toftlund

Telefon (04) 83 12 34

INTERESSENTSKABET

JENS JENSEN

Internationale autotransporter

Grundlagt 1922

**Specialvogne med køleanlæg
til transport af landbrugsprodukter.**

**Præsenningvogne
til transport af industrigods.**

Tøris depot

BOV/PADBORG

Afkomsprøvestationen

Brøstrupgård

6330 Rødding. Tlf. (04) 84 13 12.

Formand: Gdr. Anton Holm, Rangstrup, 6534 Agerskov.

Tlf. (04) 54 91 08.

Det lokale fjerkræudvalg for

Sønderjylland, Vejle og Fyns amter

Rugeægsproduktion:

Sønderjylland, Ribe, Vejle og

Fyns amter: Konsulent Anker

Ammitzbøll, Vestervang 15,

6230 Rødekro. Tlf. (04) 66 23 12.

Kl. 8-9.

Konsumægsproduktion:

Sønderjylland, Vejle og Fyns am-

ter: Konsulent K. Juul Nielsen,

Mågevænget 4, 5540 Ullerslev.

Tlf. (09) 35 14 74. Kl. 8-9.

Slagtekyllinger:

Sønderjylland og Fyn: Konsulent

G. V. Johnsen, Nyvej 11, 7100

Vejle. Tlf. (05) 82 05 43. Kl. 8-9.

Avlsforeningen Den jydsk Hest

Kontor: Kongsgårdsvej 28,

8260 Viby J. Tlf. (06) 11 08 44.

Formand: Gdr. Peter Bager,

Ahornvej 13, 8543 Hornslet.

Tlf. (06) 99 51 26.

Skovbrug

Småskovforeningen for

Sønderborg-Åbenrå Amt

Formand: Gdr. Rasmus Jørgensen,

Varnæs Søndermark, 6200 Åbenrå.

Tlf. (04) 68 01 79.

Konsulent: Skovrider Edv. Hvidt,

Felstedskov, 6200 Åbenrå.

Tlf. (04) 68 54 11.

Sydøstjysk Småskovforening

Formand: Gdr. Evald Nygaard,

Skjærring, 8464 Galten.

Tlf. (06) 94 40 10.

Konsulent: Skovrider Kjeld Ram-

sing,, Stranden 8, Rebæk,

6000 Kolding. Tlf. (05) 52 58 27.

Husholdningsforeninger

De samvirkende danske

Husholdningsforeninger

Hovedbestyrelsesmedlem (Sydl.

jyske kredse): Gårdejerske, fru

Sigine Førby, Harreby, 6510 Gram.

Tlf. (04) 84 53 85.

Det sønderjydske

Husholdningsrepræsentantskab

Formand: Fru Edel Madsen,

Faverdalen 83, 6100 Haderslev.

Tlf. (04) 52 79 87.

De samvirkende sønderjydske

Husmandsforeninger

Husholdningsudvalget

Formand: Fru Christa Knudsen,

Eckersbergvej 5, Blans,

6400 Sønderborg. Tlf. (04) 46 14 48.

Haderslev Amts

Landbohusholdningsforening

Formand: Fru Marie Kortbek,

Anslet, 6100 Haderslev.

Tlf. (04) 58 62 90.

Nr. Rangstrup Herreds

Husholdningsforening

Formand: Fru Anne Marie Kjær,

Bakkegård, Mellerup, 6534 Ager-

skov. Tlf. (04) 83 34 95.

Løgumkloster og Omegns

Husholdningsforening

Formand: Katrine Rodenberg,

Vester Terp, 6240 Løgumkloster.

Tlf. (04) 74 33 83.

MINDRE EL·TIL MERE FRYS

VAREFAKTA

KUMME FRYSERE

LAVT STRØMFORBRUG.
STOR INDFRYSNINGSKAPACITET.
LANG LEVETID.
7 STØRRELSER: 203, 220, 321,
345, 434, 470 og 590 ltr.

Gram
brochureservice
(05) 53 22 22

GRAM

Der kan være mange kilo i et Gram

OG HVERT ET GRAM ER DANSK KVALITET!

**Det blandede distrikts
Husholdningsforening**

Formand: Fru Kjerstine Dahlmann,
Randerup 64, 6261 Bredebro.
Tlf. (04) 74 63 81.

**De sammensluttede Husholdnings-
foreninger i Abenrå-Sønderborg
amt m. fl.**

Formand: Fru Musse Fenn Hansen,
Fennvej, Bovrup, 6200 Abenrå.
Tlf. (04) 68 00 70.

**Broager og Omegns
Husholdningsforening**

Formand: Fru Else Toft,
Dyntvej 80, 6310 Broager.
Tlf. (04) 44 17 48.

Sundeved Husholdningsforening

Formand: Fru Hedvig Møller, Bro-
bølgård, Brobølvej 21, 6400 Søn-
derborg. Tlf. (04) 46 13 08.

**Slogs Herreds
Husholdningsforening**

Formand: Fru Ingrid Hansen,
Mørkær 6, Lendemark,
6372 Bylderup-Bov.
Tlf. (04) 76 26 06.

**Dybbøl Sogns
Husholdningsforening**

Formand: Fru Nico Storgård,
Præstegården, Dybbøl Bygade 75,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 27 96.

Lysabild Husholdningsforening

Formand: Fru Lisbeth Bonefeld,
Egeskovgård, Lebøl, 6473 Tandslet.
Tlf. (04) 44 78 75.

Kegnæs Husholdningsforening

Formand: Fru Randi E. Rasmussen,
Kegnæs Lejrskole, 6474 Skovby.
Tlf. (04) 46 52 83.

Mejeriforeninger

**De danske Mejeriers
Fællesorganisation**

Kontor: Frederiks Allé 22,
8000 Århus C. Tlf. (06) 13 28 11.

Formand: Gdr. Ejvind Madsen,
Frønderupgård, 4780 Stege.
Tlf. (03) 81 46 84.

Direktører: T. Mathlassen (adm.),
S. Ammitzbøll, J. Handberg og
K. P. Andersen.

**Det Sydjydske Mejeribrugs
Samarbejdsregion**

Formand: Gdr. Gunnar Nielsen,
Kjelst, 6852 Billum.
Tlf. (05) 25 83 05.

Sekretær: Mejerikonsulent N. Bruun
Johannessen, Margrethevej 33,
6500 Vojens. Tlf. (04) 54 14 31.

H. V. Gregersen:

Egnen omkring Vojens

En sønderjydske kommunes historie indtil 1864
Rigt illustreret gavebog i fornemt tryk og indbinding
til kun 70,80 kr.

P. J. SCHMIDT A/S

Vestergade 14 – 6500 Vojens – Tlf. (04) 54 12 26

Slagterier og kreatureksport

Andelsslagterier

Slagteriregion SYD, 6300 Gråsten.

Tlf. (04) 65 12 11.

Formand: Gdr. Kresten Bonefeld,

Langagergård, Pøl, 6430 Nordborg.

Tlf. (04) 45 14 12.

Direktør: Gert S. Haurum.

Afdelinger:

6372 Bylderup-Bov. Tlf. (04) 76 23 11

6300 Gråsten. Tlf. (04) 85 12 11.

Blans, 6400 Sønderborg.

Tlf. (04) 46 16 11.

6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 39 23.

**Giv dig selv
en fremtid
med foden under
eget bord.
Start etablerings-
konto i
SYDBANK**

SYDBANK
- den sønderjyske bank

Celebrity Slagterierne A.M.B.A.,
6700 Esbjerg. Tlf. (05) 12 55 00.

Formand: Borgmester Chr. Nielsen, Frisvad, 6800 Varde.

Adm. direktør: Hans Bang Nielsen.

Afdelinger:

6823 Ansager. Tlf. (05) 29 70 44.

6630 Rødding. Tlf. (04) 84 11 24.

6270 Tønder. Tlf. (04) 72 23 58.

Danish Crown Slagterierne

6000 Kolding.

Tlf. (05) 52 12 11.

Formand: Gdr. Erik M. Platz, Kærholm, 6621 Gesten.

Tlf. (05) 55 71 23.

Adm. direktør: K. Bertelsen.

Afdelinger:

6000 Kolding. Tlf. (05) 52 12 11.

6500 Vojens. Tlf. (04) 54 11 11.

6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 58 22.

**De samvirkende danske
Andelsslagterier**

Kontor: Axelborg, 1609 København V. Tlf. (01) 11 56 00.

Formand: Gdr. J. Esp Sørensen, Herman Bangsvej 1, 9200 Alborg SV.

Tlf. (08) 18 11 40.

Privatlagterier

A/S Skærbæk & Omegns Eksportslagteri (Holstebro Svineslagteri A/S) (Royal Dane Ltd.)

6780 Skærbæk. Tlf. (04) 75 19 11.

Formand: Lrs. K. Fich, Rådhusstræde 1, 1466 København K.

Tlf. (01) 12 22 70.

Direktør: H. Enderlein.

Det Jydske Haveselskab

Aby Bækgårdsvej 6, 8230 Abyhøj.
Tlf. (06) 15 56 88.

**Regionalsammenslutning IV
Sønderjylland**

Formand: Forvaltningsleder Jørgen C. P. Møller, Erlevvej 82,
6100 Haderslev.

Tlf. (04) 52 49 01 eller (04) 52 34 34.

Kredsformænd:

Bjolderup: Forstander N. A. Buhr,
Gl. Søndergade 20, 6392 Bolderslev. Tlf. (04) 64 63 43.

Vestslesvigs havekreds: Fru Olivia Gottlieb, Markledgade 20,
6240 Løgumkloster. Tlf. (04) 74 42 11.

Broager: Fru Ida Madsen, Ring-
ridervej 15, 6310 Broager.
Tlf. (04) 44 12 71.

Christiansfeld: Frugtavlser Gunnar Mathiasen, Espagervej 10,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 58 64 60.

Flensborg-Fjordegn: Fhv. forstander Poul Petersen, Bækbjerg 8,
Rinkenæs, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 07 28.

Føvling-Holsted-Gørding: Gartner Johs. Kristensen, Bobølvej 1, 6650 Brørup. Tlf. (05) 39 81 06.

Gråsten: Ove Clausen Christensen,
Sønderborgvej 192, Svejrup,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 68 04 50.

Haderslev: Kaj Aarud, Helmdalsvej 17, Erlev, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 43 83.

Nordborg: Ingeniør Per Vagner Rasmussen, Østerhaven 22,
6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 03 64.

Oksenvad-Jels: Slagteriarbejder Svend Erik Nielsen, Søndermarksvej 4, 6560 Sommersted.
Tlf. (04) 55 43 61.

Padborg: Overbetjent Chr. War-
ming, Vikingvej 7, 6330 Padborg.
Tlf. (04) 67 30 27.

Støt den danske presses arbejde
i Sydslesvig

ved at tegne abonnement på

FLENSBORG AVIS

kr. 90,00 pr. kvartal

Fra 1. 1. 1979 kr. 99,00 pr. kvartal

Bankkonto: Sydbank, Graasten.

UNION Bank AG, Flensborg.

Postgiro: København 7010230 · Hamborg 343 91-209.

Flensborg Avis A/s

Flensborg . Storegade 83-85 . Telefon 17444-17855

Postboks: Padborg

Frøland A/s

Slotsgade 7, 6300 Graasten

Tlf. (04) 651660

A/s Sønderjydsk Frøforsyning

FRØAVL og FRØHANDEL

Aabenraa . Telefon (04) 62 30 47

Ribe: Ingeniør N. E. Simonsen,
Granvej 11, Hviding, 6760 Ribe.
Tlf. (05) 44 11 93.

Rødding: Fru Marie Pedersen,
Tornumgård, 6660 Lintrup.
Tlf. (04) 85 52 20.

Rødekro: Gunner Jensen, Nørre-
mark 42, 6230 Rødekro.
Tlf. (04) 66 12 94.

Sønderborg: Afdelingsleder Jørgen
Hansen, Skansebakken 7, 6400
Sønderborg. Tlf. (04) 42 62 14.

Toftlund: Fhv. førstelærer Jørgen
Hansen, Rolighedsvej 25,
6520 Toftlund. Tlf. (04) 83 19 98.

Tønder: Inspektør A. J. Rasmussen,
Brorsonsvej 36, 6270 Tønder. Tlf.
(04) 72 18 72.

Uge: Bahne Hansen, Sønderskov-
vej 5, 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 42 03.

Vamdrup: Nicolaj Agger, Højbo,
Gammelgårdsvej 4, 6580 Vamdrup.
Tlf. (05) 58 13 27.

Vojens-Skrydstrup: Fru Karin Skøtt,
Christiansdalsvej 23, Hammelev,
6500 Vojens.
Tlf. (04) 57 71 19.

Åbenrå: Købmand Jørgen Laurid-
sen, Søndergade 17, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 10 28.

Konsulenter i området

Erik Kiel, Lykkevej 27, Løjt Kirke-
by, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 66 76 07.

Olav J. Nissen, Kystvej 2, Ballum,
6780 Skærbæk. Tlf. (04) 74 62 29.

Handel

Grosserer-Societetet

Børsen, 1217 København K.
Tlf. (01) 15 53 20.

Formand: Grosserer Knud Olesen,
København.

Provinshandelskammeret

Formand: Isenkræmmer, konsul
Mogens Aasted, Lemvig.
Tlf. (07) 82 15 11.

Sekretariat: Landemærket 3, 2. th.,
1119 København K.
Tlf. (01) 13 90 66.

Jyllands-afdelingen: Ny Banegårds-
gade 45, 8100 Århus C.
Tlf. (06) 13 53 55.

Indkøbsforeninger

Dansk Landbrugs Grovvarerelskab
Hovedkontor: Axelborg, 1503 Kø-
benhavn V. Telex 2 29 68.
Tlf. (01) 15 11 13.

Formand: Gdr. N. Skak Jensen.

Formand: Gdr. Martin Nielsen.

Medlemmer af repræsentantskabet:
Gdr. Konrad Jensen, Birkelev,
6780 Skærbæk. Tlf. (04) 75 73 01.
Gdr. Chresten Lorensen, V. Snog-
bæk, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 46 73 27.

Gdr. Anders C. Nygaard,
Lydersholm, 6373 Jejsing.
Tlf. (04) 76 41 64.

Gdr. Verner Pedersen,
Rangstrup, 6534 Agerskov.
Tlf. (04) 54 91 22.

Gdr. Andreas Petersen,
Høgebjerg, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 66 71 70.

Gdr. Peter Rudbeck, Dalagergård,
Fløvt, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 58 41 90.

Gdr. Ejner Buch Schmidt,
Askely, 6590 Ødis.
Tlf. (05) 59 80 29.

Gdr. Villy Jacobsen, Stevadvej 3,
Oksenvad, 6560 Sommersted.
Tlf. (04) 55 41 88.

DLG center Åbenrå,
Nyhavn, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 35 34.

DLG center Agerskov,
6534 Agerskov. Tlf. (04) 83 32 19.

DLG center Bredebro,
6261 Bredebro. Tlf. (04) 73 17 11.

DLG center Vojens, Industriparken,
6500 Vojens. Tlf. (04) 54 27 51.

DLG center Haderslev,
Gasværksvej, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 75 75.

I Rødding handler man i

BRUGSEN^S SUPERMARKED

- dér får man dividende

Frøs Herreds Sparekasse

I Rødding

Andels - Kartoffelmelsfabrikken

„Sønderjylland“

Toftlund

Telf. (04) 83 13 43

RØDDING TØMMERHANDEL A/S

6630 RØDDING . TELEFON (04) 84 11 49

v. PETER TRUELSEN

6534 Agerskov . Telf. (04) 83 33 03 . Postgiro 9 74 68

Kolonial . Vine . Spirituosa . Konserves . Dybfrost . Frugt & Grønt

Handelsstandsforeninger og handelsforeninger i Sønderjylland (formænd)

Gråsten Handelsstandsforening:
Branddirektør H. P. Tygesen,
Borggade 7, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 15 75 og (04) 65 10 67.

Haderslev Handelsstandsforening:
Grosserer Frithjof Nielsen,
Storegade 49-51, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 12 04.

Løgumkloster Handels- og Håndværkerforening: Bankfuldmægtig Martin Martensen, Storegade 15, 6240 Løgumkloster.
Tlf. (04) 74 35 18, privat (04) 74 43 66.

Padborg Handelsstandsforening:
Fotograf Allan Carlsen,
Trækobbel 3, 6330 Padborg.
Tlf. (04) 67 31 23.

Sønderborg Handelsstandsforening:
Ingeniør A. P. Hansen, Maskinfabrikken Cormall A/S, Ragebøl, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 26 93.

Toftlund Handelsforening:
Prokurist Niels Fogh, Østervang 8, 6520 Toftlund. Tlf. (04) 83 11 47.

Tønder Handelsstandsforening:
Trælasthandler P. Christensen,
Østergade 46, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 14 50.

Vojens Handelsstandsforening:
Bankbestyrer Andy Hyldal,
Privatbanken, Centrum, 6500 Vojens. Tlf. (04) 54 22 00.

Åbenrå Handelsstandsforening:
Direktør C. Daus-Petersen,
Hjarupvej 30, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 23 27.

Brugsforeninger

Formand for F.D.B.s bestyrelse:
Gdr. Gunnar Skov Andersen, Vrå.

Førstedirektør:
Gunnar Christensen, HD.

Kredsformænd:
Gdr. Jørgen Bjerrum, Indre Bjerrum, 6760 Ribe.
Tlf (05) 42 03 64.
(Ribe-Tønder-kredsen).

Major Aage Christensen, Havremarksvej 13, Skrydstrup, 6500 Vojens. Tlf. (04) 54 10 70.
(Åbenrå-kredsen).

Gdr. Peter Hansen Bonde, Skærtøft, 6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 46 41 72.
(Sønderborg-kredsen).

F.D.B.s centralafdeling i Vejen:
Afdelingsdirektør O. Høegh Lorenzen, 6600 Vejen.
Tlf. (05) 36 09 44.

De samvirkende købmandsforeninger i Danmark

Hovedkontor - Sekretariat:
Svanemøllevej 41, 2900 Hellerup.
Tlf. (01) 62 16 16.

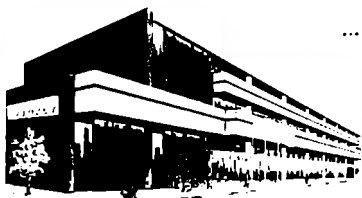
Formand: Købmand Holger Christensen, Høje Gladsaxe Torv 2, 2860 Søborg. Tlf. (01) 69 61 44.

Centralorganisationen for Jylland:
Formand: Købmand Jeppe Gaarde, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 13 53 - 83 20 67.

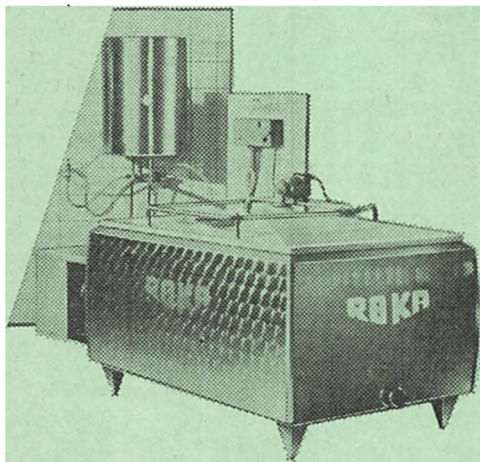
Derunder De sønderjydske Købmandsforeningers Sammenslutning: Formand: J. Nørgaard Paulsen, Ringgade 151, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 13 20.

Kvickly/Brugsen

... holder igen på priserne!

KVICKLY
Varehuset i centrum
BRUGSEN
for Als og Sundeved

RØ-KA mælkekøletank

Mest solgte danske køletank – opfylder alle krav i DS/R 6019

Fabrikken RØ-KA A/S

6630 RØDDING . TELEFON (04) 84 10 32

Handelsforeningen for Gråsten og Omegn: Formand: Købmand Jørg. Andersen, Rinkenæs, 6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 16 65.

Haderslev og Omegns Købmandsforening: Formand: Købmand Johs. Matthiesen, Storegade 71, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 22 81.

Sønderborg og Omegns Købmandsforening: Formand: J. Nørgaard Paulsen, Ringgade 151, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 13 20.

Midtsønderjyllands Købmandsforening: Formand: Købmand Jeppe Gaarde, 6520 Toflund. Tlf. (04) 83 13 53.

Tønder Amts Købmandsforening: Formand: Købmand Asbjørn Eriksen, Nørremarksvej 7, 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 13 00.

Tønder Kolonialhandlerforening: Formand: Købmand A. J. Schmidt, Brorsonsvej 11, 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 24 74.

Åbenrå og Omegns Købmandsforening: Formand: Købmand Hans Schmidt, Storegade 23, Kliplevej, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 68 76 29.

Håndværk og industri

Håndværksrådet

Organisationen for dansk håndværk og mindre industri.

Kontor: Amaliegade 15, 1256 København K.

Tlf. (01) 12 36 76.

Formand: Murermester Adolph Sørensens, 4180 Sorø. Tlf. (03) 63 16 36.

Teknologisk Informationstjeneste i Sønderjylland

Sønderjyllands Erhvervsråd, Storegade 8, 6200 Åbenrå.

Tlf. (04) 62 39 15.

Konsulent Robert Hansen, Hægersgade 3, 6100 Haderslev.

Tlf. (04) 52 79 00.

Sønderjyllands Erhvervsråd

Storegade 8, 6200 Åbenrå.

Tlf. (04) 62 23 84.

Formand: Direktør M. F. Schøler, Danfoss, 6430 Nordborg.

Tlf. (04) 47 13 23.

Næstformand: Viceamtsborgmester Peter Gorrsen, Alnor, 6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 15 09.

Montør Leo B. Holst, Hegnet 6, 6330 Padborg.

Tlf. (04) 67 36 79.

Borgmester H. Carstensen, Nørregade 27, 6100 Haderslev.

Tlf. (04) 52 22 64.

Amtsborgmester Erik Jessen, Storegade 19, 6200 Åbenrå.

Tlf. (04) 62 50 50.

Grosserer Frithjof Nielsen, Storegade 49-51, 6100 Haderslev.

Tlf. (04) 52 12 04.

Fabrikant Chr. Findahl, Tøndervej 53, 6780 Skærbæk.

Tlf. (04) 75 13 33.

Sekretær: Erhvervsrådssekretær P. Groth Bruun, 6200 Åbenrå.

Lokale erhvervsråd

Agerskov Sogns Erhvervsudvikling. ApS.

Bygmester K. Tjørnelund,

Branderupvej 4, 6534 Agerskov.

Tlf. (04) 83 33 24.

Erhvervsrådet for Alssund-området, Nørrebro 1, 6400 Sønderborg.

Tlf. (04) 42 92 22.

Formand: Bankdirektør Ole Jørgensen.

Erhvervschef: Robert Madsen, Søvang 20, Ulkebøl, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 26 11.

AGERSKOV KRO

1. og 3. lørdag fest for de unge på 40

Telf. (04) 83 32 28

BODIL og PETER OTTE

HOTEL VIKTORIABAD

Sønderjyllands største og hyggeligste udflugtssted

Musik og dans for de unge på 40 hver lørdag

Telf. 04-58 21 05

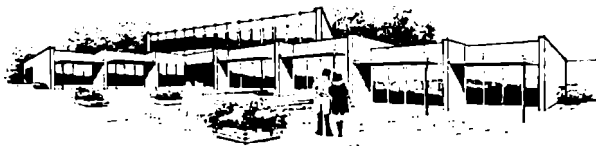
HOTEL GRAM

Hver lørdag dans for ungdommen

Centralt beliggende i Sønderjylland for møder og andre
arrangementer - Telf. 04-82 14 22

M. K. og A. LAUTRUP

**3000 m²
boligdesign!
nye gode ideer
til Deres hjem...**

FJORDVEJEN 15 OG GROVBARKEN 1

Clausens
Kunstkælder

KOLLUND 8340 KRUSÅ

TELEFON (04) 87 87 12

Padborg-Kruså Erhvervsråd:
Formand: Direktør A. Falkenberg,
Kiskelund, 6340 Kruså.
Tlf. (04) 67 14 00.

Gram Erhvervsråd:
Snedker Ove Hansen, Skyttevej
19, 6510 Gram. Tlf. (04) 82 15 17.

Gråsten Erhvervsråd:
Renseriejer Holger K. Hansen,
Slotsgade 11, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 14 13.

Haderslev Erhvervsråd:
Erhvervschef Arne Jensen,
Rådhuset, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 65 05.

Toftlund Erhvervsråd:
Møbelhandler Godfred Hansen,
Skovvej 1, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 10 33.

Tønderegnens Erhvervsråd:
Formand: Ingeniør Robert
Okholm, 6270 Tønder.
Erhvervskontor: Østergade 2 a,
6270 Tønder. Tlf. (04) 72 12 20.

Håndværker- og industri- foreninger

**Handels- og Håndværkerforeningen
i Bov kommune:**
Formand: Farvehandler H. List-
Jensen, Nørregade 12-14,
6330 Padborg. Tlf. (04) 67 32 43.

Gråsten Håndværkerforening:
Formand: Bygmester Poul
Manner-Jakobsen, A. D. Jørgen-
sensgade 6, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 15 65.

Haderslev Håndværkerforening:
Formand: Tømrermester Jens
Chr. Dueholm, Svanevej 25,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 38 08.

Højer Handels- og Industriforening:
Formand: Købmand Jens R. Pe-
tersen, Storegade, 6280 Højer.
Tlf. (04) 74 22 12.

**Løgumkloster Handels- og
Håndværkerforening:**
Formand: Bankfuldmægtig Martin
Martensen, Storegade 15,
6240 Løgumkloster. Tlf. (04) 74 35 18,
privat (04) 74 43 66.

**Sønderborg Håndværker- og
Industriforening:**
Formand: Bygmester Johan C.
Nielsen, Redstedsgade 13,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 19 31.

Tønder Håndværkerforening:
Formand: Assurandør A. J. Ras-
mussen, Brorsonsvej 36,
6270 Tønder. Tlf. (04) 72 18 72.

**Åbenrå Håndværker- og
Industriforening:**
Formand: Murermester L. A.
Quist, Nørrehesselvej 40,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 34 30.

„CERES“

KORN- OG FODERSTOFFORRETNING

AKTIESELSKAB

Aabenraa . Telefon (04) 62 13 21*

Bikuben i Skodborg

Telefon (04) 84 81 06

Kontor i Københoved

Få Deres DAGLIGSTUE fornyet inden jul – det hygger.

Vi har det store udvalg til de rigtige priser.

Fine betalingsvilkår.

H. DETHLEFSENS MØBLER OG TÆPPER

RØDEKRO . TELEFON (04) 66 22 52

KVALITETS-TRYKSAGER

er ikke dyrere

AABENRAA BOGTRYKKERI

BOGTRYK - OFFSET

v/ Leif Mogensen

Aabenraa . Vestermarksvej 21 . Telefon (04) 62 25 49

RADIO

TV

MUSIK

BRØDR. JØRGENSEN

LEVERANDØR TIL DET KONGELIGE DANSKE HOF

Sønderborg

(04) 42 37 74

Aabenraa

(04) 62 11 56

Haderslev

(04) 52 16 52

Herning

(07) 26 80 44

Finansiering

Sønderjyllands Lånkasse

Sekretariat: Nørregade 21,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 66 33.

(Sparekassen Sydjylland).

Ekspeditionstid:

Mandag-fredag 9-12.

Sekretær: Kontorchef E. Johansen,
6100 Haderslev.

Tlf. (04) 52 66 33, lokal 223.

Bestyrelse: Sparekassedirektør H.
P. Jensen (formand), Åbakken 24,
6534 Agerskov. Tlf. (04) 83 36 35.

Sparekassedirektør H. Lagoni,
Sparekassen for Højer og omegn,
6280 Højer. Tlf. (04) 74 26 33.

Kontorchef L. Frederiksen,
Økonomi- og budgetministeriet,
1218 København K.

Kontorchef E. Brøndberg-Jørgen-
sen, Økonomi- og budgetministe-
riet, 1218 København K.

Sønderjyllands Investeringsfond

Storegade 8, 6200 Åbenrå.

Tlf. (04) 62 23 84.

Formand: Viceamtsborgmester

Peter Gorrsen, Alnor,
6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 15 09.

Næstformand: Bankdirektør

A. Buch, Haderslev Bank,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 45 45.

Kontorchef, cand. jur. Ib Frederik-
sen, Direktoratet for Egnsv-

udvikling, Skoletorvet,
8600 Silkeborg. Tlf. (06) 82 56 55.

Bankdirektør G. B. Christensen,
Sydbank, 6300 Gråsten.

Tlf. (04) 65 14 15.

Kontorchef L. Frederiksen,
Finansministeriet, Landgreven 4,

1301 København K.

Tlf. (01) 11 46 40.

Direktør M. F. Schøler, Danfoss,
Havnbjerg, 6430 Nordborg.

Tlf. (04) 45 22 22.

Overvejformand Laurits Nfelsen,

Skovglimt 1, 6340 Kruså.

Tlf. (04) 67 35 52.

Sekretær: Erhvervsrådssekretær

P. Groth Bruun, 6200 Åbenrå.

Jyllands Kreditforening

Foreningen virker som administra-
tor for følgende foreninger:

Den vest- og sønderjydske
Kreditforening.

Kreditforeningen af Ejere af
mindre Ejendomme på Landet
i Jylland.

(Jydsk Husmandskreditforening).

Kreditforeningen af jydsk Land-
ejendomsbesiddere.

Sønderjyllands Kreditforening.

Købstadhypotekforeningen (Jydsk
Hypotekforening).

Landhypotekforeningen for Dan-
mark (Ny jydsk Land-Hypotek-
forening).

Aalborg Hypotekforening.

Jydsk Realkreditforening for
almindelig realkredit.

Jydsk Realkreditforening for
særlig realkredit.

Formand:

Lrs. Johs. Sørensen, Randers.

Kontorer:

Astrupvej 13, 6100 Haderslev.

Herningvej 3, 6950 Ringkøbing.

Sct. Mathiasgade 1-3, 8800 Viborg.

Boulevarden 43, 9100 Ålborg.

Borgvold 16, 8260 Århus-Viby J.

(Fællessekretariat).

Direktion:

Haderslev: Cand. jur. A. W. Basse
(adm.), cand. polyt. H. Bayer,

Aage Hoyer.

Ringkøbing: Cand. jur. Jørgen

Larsen (adm.), Kristen M. Dide-
riksen.

- Viborg: Cand. agro S. Hjortshøj Nielsen (adm.).
 Ålborg: Cand. jur. B. Rasmussen (adm., formand for direktionen), cand. polyt. E. Thomsen Støtt.
 Århus: Lrs. Mogens Høyer (adm.), O. Chr. Jørgensen, lrs. O. Smedegaard Andersen.
- Dansk Landbrugs Realkreditfond**
 Nyropsgade 21, 1503 København V.
 Tlf. (01) 15 11 00.
 Direktion: Direktør, cand. oecon. Erik Krogstrup, adm. Direktør, cand. jur. P. Wegge-Olsen. Direktør, cand. agro. J. Fløystrup Jensen.
 Formand for repræsentantskab og bestyrelse: Sparekassedirektør Steen Madsen, Sparekassen SDS, Vesterbrogade 8, 1620 København V.
 Tlf. (01) 11 00 66.
- Kreditforeningen Danmark**
 (Tidligere: Ny Jysk Grundejer-Kreditforening og Østifternes Kreditforening).
 Hovedsædet i Herning, Viborgvej 1, 7400 Herning. Tlf. (07) 12 53 00.
 Direktion:
 arkitekt Kaj Halse,
 lrs. H. Winther-Rasmussen
 Hovedsædet i Århus, Aboulevarden 69, 8100 Århus C. Tlf. (06) 12 53 00.
 Direktion: Statsautoriseret revisor N. J. Kold Jensen.
 Repræsentanter f. Sønderjyllands amt: Kommunerne Augustenborg, Nordborg, Sydals og Sønderborg: Købm. J. Kleeberg, Hertug Hans Vej 7, 6400 Sønderborg.
 Tlf. (04) 42 39 30.
 Øvrige del af Sønderjyllands amt: Statsaut. ejendomsmægler Anne Feldt, Søndergade 16, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 63 50.
- BRF/Byggeriets Realkreditfond**
 Gl. Kongevej 74A,
 postbox 363, 1503 København V.
 Tlf. (01) 24 24 24.
- BRF/Haderslev**
 Arkitekt Ingomar Petersen,
 Allégade 30, 6500 Vojens.
 Tlf. (04) 54 18 70.
- BRF/Ribe**
 Snedkermester Peter J. Puggaard,
 Skyttevej 13,
 6760 Ribe.
 Tlf. (05) 42 17 62.
- BRF/Sønderborg**
 Arkitekt Søren R. Bräuner,
 Rosengade 14,
 6400 Sønderborg.
 Tlf. (04) 42 11 30.
- BRF/Tønder**
 Arkitekt Th. Helleberg,
 Provst Petersensvej 2,
 6270 Tønder.
 Tlf. (04) 72 25 62.
- BRF/Åbenrå**
 Arkitekt m. a. a. Jens Dalb,
 Lindsnakkevej 22,
 6200 Åbenrå.
 Tlf. (04) 62 30 12.
- Landeværnet**
 Kontor: Jernbanegade 4,
 6360 Tinglev. Tlf. (04) 64 40 54.
 Formand: Gdr. Bahne Nicolaisen,
 Østerholm, 6360 Tinglev.
 Tlf. (04) 64 83 81.
 Næstformand: Gdr. Arne Kindberg,
 Nybølgård, Hjordkær, 6230 Rødekro. Tlf. (04) 68 68 17.
 Sekretær: Gdr. Thomas Rodenberg,
 Vester Terp, 6240 Løgumkloster.
 Tlf. (04) 74 33 83.
 Forretningsfører: Bankfuldmægtig Arne Jensen, 6360 Tinglev.

Turistforeninger

Samvirkende danske Turistforeninger

Svalegården, Hasseris, 9000 Ålborg.
Tlf. (08) 13 81 22.

Formand: Revalideringschef Sv. A.
Hellesen, Kastanie Allé 24 A,
6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 49 13.

Sekretariatschef: K. Ellesøe.

Samvirkende jyske Turistforeninger

Svalegården, Hasseris, 9000 Ålborg.
Tlf. (08) 13 81 22.

Formand: Revalideringschef Sv. A.
Hellesen, Kastanie Allé 24 A,
6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 49 13.

Sekretariatschef: K. Ellesøe.

Augustenborg Turistforening

Formand: Overassistent J. V. Petersen,
Fasanvej 3, 6440 Augustenborg. Tlf. (04) 47 14 57.

Bureau: Storegade 28,
6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 47 17 20.

Turistforeningen for Broagerland

Formand: Bogtrykker Frede
Simonsen, 6310 Broager.
Tlf. (04) 44 11 00.

Bureau: Ihle's Papirhandel, Storegade 23,
6310 Broager.
Tlf. (04) 44 11 00.

Turistforeningen for Christiansfeld og Omegn

Formand: Afdelingsleder Svend
Aage Sørensen, Præstegårdsvej 49,
6070 Christiansfeld. Tlf. (04) 56 13 22.

Bureau: Kongensgade 5, 6070 Christiansfeld.
Tlf. (04) 56 16 30.

Gram Turistforening

Formand: Journalist Sven-Erik
Ravn, Gelsbro, 6510 Gram.
Tlf. (04) 82 21 28.

Bureau: Alli Andersen, Gram Bogtrykkeri,
Ringvej 5, 6510 Gram.
Tlf. (04) 82 13 35.

Højer og Omegns Turistforening

Formand: Journalist Paul Chantelou,
Kærgård, 6280 Højer.
Tlf. (04) 74 28 20.

Bureau: Bundgårds Boghandel,
Storegade 21, 6280 Højer.
Tlf. (04) 74 24 49.

Turistforeningen for

Gråsten og Fjordegnen

Formand: Postmester H. G. Nielsen,
Ahlefeldvej 1, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 12 48.

Bureau: Borggade 20, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 09 55.

Haderslev Turistforening

Formand: Bankfuldmægtig
Lise Bek, Grønningen 50,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 01 02.

Bureau: Gammelting 15, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 55 50.

Turistchef: Svend Aage Mattson.

Jels-Rødding Turistforening

Formand: Lærer O. Finnemann
Viuff, Barsbøl, Jels.
6630 Rødding. Tlf. (04) 55 23 56.

Bureauer: Søndergade 6, Jels,
6630 Rødding. Tlf. (04) 55 21 10.
Vestkystens kontor, Torvet 5,
6630 Rødding. Tlf. (04) 84 11 14.

Turistchef: Fru E. Ankjer Jensen,
Jels.

Nord-Als Turistforening

Formand: Advokat Steen Jacobi,
Storegade 1, 6430 Nordborg.
Tlf. (04) 45 16 18, privat (04) 45 31 31.

Bureau: Nord-Als Turistbureau,
Storegade 25, 6430 Nordborg.
Tlf. (04) 45 05 92.

Turistforeningen for Røms-Skærbæk og omegn

Formand: Hotelejer Erik Thøgersen, Mølby, 6792 Havneby.
Tlf. (04) 75 51 22.

Bureau: Tvismark, 6791 Kongsmark.
Tlf. (04) 75 51 30.

Turistchef: Bente Færgemand.

Turistforeningen for Sønderborg og Omegn

Formand: Revalideringschef Sv. A. Hellesen, Kastanieallé 24 A, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 49 13.

Bureau: Sønderborg Turistbureau, Rådhusortvet 7, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 35 55.

Turistchef: Per Christensen.

Nørre-Rangstrup Turistforening

Formand: Manufakturhandler P. A. Lautrup, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 11 16.

Bureau: Ejlfif Johansens Boghandel, Toldbodgade 18, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 15 51.

Tønder og Omegns Turistforening

Formand: Redaktør C. Stig Sylvest, Torvet, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 21 52.

Bureau: Østergade 2 A, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 12 20.

Turistchef: K. Agerholm.

Vojens Turistforening

Formand: Aage Gram, Sjællands-gade 18, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 15 44.

Bureau: Sparekassen Sydjylland, Østergade 1, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 11 44.

Turistforeningen for Åbenrå og Omegn

Formand: Købmand Hans Schmidt.
Tlf. (04) 62 23 54.

Bureau: H. P. Hanssens Gade 5, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 35 00.

Bureauleder: Fru Thyra Korsgaard.

Turistchef: Forretningsfører Frands Gregersen, H. P. Hanssens Gade 7, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 38 50.

KØB SALG BYTTE

– sikkert resultat
opnår De
bedst med en annonce i

ugeavisen
for MIDTSONDERJYLLAND

Vestergade 35
6520 Toftlund
 831990

Onsdag
18.00

ugeavisen

for MIDTSONDERJYLLAND

IFTERÅRS SLACKS ... 88.00 68.00 ... 68.00	... 29.80
... 100.00	... 27.80
... 39.90	... 29.80
... 43.90	... 39.90
... 220.-	... 43.90

DANSKE INSTITUTIONER OG FORENINGER I SYDSLESVIG

Kgl. dansk Konsulat

Nordergraben 19, D-239 Flensburg.
Tlf. (0461) 2 33 05.

Generalkonsul: Arne Fog Pedersen.
Vicekonsul: Holger Nyvang Knudsen.

Vicekonsul: H. Hansen.

Dansk Generalsekretariat

Flensborghus, Norderstrasse 76,
D-239 Flensburg.
Tlf. (0461) 1 78 21 - 1 78 22 - 2 63 29.

Generalsekretær

Hans Ronald Jørgensen.
Sekretær Dieter Lenz.

Fuldmægtig Hans Chr. Hansen.
Regnskabsafdelingen.

Dansk Kirke i Sydslesvig

Dansk Kirkekontor, Wrangelstrasse 14, D-239 Flensburg.
Tlf. (0461) 5 29 25.

Førstepræst: Provst Ingemann Christensen, Wrangelstrasse 14, D-239 Flensburg.
Tlf. (0461) 5 25 65.

Forretningsfører: Detlev Lorenzen.

Dansk Skoleforening for Sydslesvig

Formand:

Rådmand, sekretær Jakob Meyer, Voigtstrasse 4 a, D-239 Flensburg.
Tlf. (0461) 2 26 23.

Skoledirektør:

Chr. Thorup Nielsen,
Stuhrs Allé 22, Postfach 332,
D-239 Flensburg. Tlf. (0461) 5 24 98.
Kontor: Stuhrs Allé 22, D-230
Flensburg. Tlf. (0461) 5 20 44.
Dansk postadresse: Box 99,
6340 Kruså.

Feriekontoret: Marienhölungsweg
41, 2390 Flensburg.
Tlf. (0461) 5 66 64.

Skolepsykologisk kontor: Waldstrasse 43, D-2390 Flensburg.
Tlf. (0461) 5 20 55.

Duborg-Skolen

Ritterstrasse 27, D-239 Flensburg.
Tlf. (0461) 2 23 31.

Privat dansk gymnasium og
realskole.

Rektor: Knud Fanø.
Dansk postadresse: Box 100,
6340 Kruså.

Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig

Norderstrasse 59, D-239 Flensburg.
Dansk postadresse: 6340 Kruså.
Tlf. (0461) 1 79 53 - 1 79 54.

Abningstider:

Sommerhalvåret 10-18, lørd. 10-14.
Vinterhalvåret 10-20, lørdag 10-14.
Overgangsdatoer mellem halvårene
meddeles i Flensburg Avis.

Overbibliotekar Jørgen Hamre.
Studieafdelingen: Bibliotekslektor,
dr. Johann Runge.

Det danske Bibliotek i Husum,
Neustadt 81, D-2250 Husum.
Tlf. Husum (04841) 22 92.
Leder: Bibliotekar Anne Kjestine
Buhl.

Det danske Bibliotek i Slesvig,
Lollfuss 69, D-238 Slesvig.
Tlf. Slesvig (04621) 2 42 63.
Leder: Bibliotekar Karen Hansen.

Ved telefonopkald fra Danmark
til Sydslesvig drejes: 009 49 +
områdenummer med udeladelse
af det foranstående 0.

**Dansk Sundhedstjeneste
for Sydslesvig**

Waldstrasse 45, D-2390 Flensburg,
Dansk postadresse: Box 119,
6340 Kruså. Tlf. (0461) 5 20 71.

Formand for sundhedsrådet og for-
retningsudvalget: Pastor Paul
Tappe, Osterstr. 5, D-2262 Leck.
Tlf. (04662) 24 43.

Kontorchef Franz Wingender.

Ledende sygeplejerske:
Søster Else Thygesen.
Tlf. (0461) 5 20 72.

Dansk Sygeplejeforening, Flensburg

Formand: Bibliotekar Kirsten
Fabricius, Norderstrasse 59, D-239
Flensburg. Tlf. (0461) 1 79 53.

Dansk Menighedspleje, Flensburg

Leder: Käthe Möller,
Menighedshus for Helligåndskir-
ken, Toosbüystrasse 7,
D-239 Flensburg.
Tlf. (0461) 2 58 39.

Gamles Værn

Formand: Betty Leckband,
Im Tal 10, D-239 Flensburg.
Tlf. (0461) 4 16 73.

Sønderjysk Arbejderforening

(S A F)

Formand: Günter Weber,
Osterlückken 25, D-2391 Harrislee.
Tlf. (0461) 7 18 23.

Den slesvigske Kvindeforening

Formand: Edith Sigaard-Madsen,
Den danske Skole, D-2381 Struk-
strup. Tlf. (04623) 5 41.

**De sydslesvigske Husmoder-
foreninger**

Formand: Fru Karen Svendsen,
Königstrasse 16, D-239 Flensburg.
Tlf. (0461) 2 94 56.

Sekretær: Fru Maria Wingender,
Timm Krögerweg 8, D-239 Flens-
borg. Tlf. (0461) 5 20 71.

**»Borgerforening«, selskabelig
forening**

Formand: Grosserer Bruno Uldall,
Norderstrasse 100, D-2390 Flens-
borg. Tlf. (0461) 1 78 91.

Sydslesvigsk Erhvervsfond

Formand for tilsynsrådet: Kontor-
chef Franz Wingender, Timm
Kröger Weg 8, D-2390 Flensburg.
Tlf. (0461) 5 20 71.

Kontor: Norderstrasse 76 III, D-239
Flensburg. Tlf. (0461) 2 66 21.

Forretningsfører: Rolf Lehfeldt.

**Dansk Erhvervsforening
i Sydslesvig**

Formand: Direktør Preben Bjerre-
gaard, Westend 1, D-2381 Böklund.
Tlf. (04623) 72 66.

Sekretariat: Norderstrasse 76 III,
D-239 Flensburg. Tlf. (0461) 2 66 21.

Union-Bank A/S

Grosse Strasse 2, D-239 Flensburg.
Tlf. (0461) 1 77 57.
Süderstrasse 89, D-2391 Harrislee.
Tlf. (0461) 7 13 35.

Direktion: Hans Erik Hansen,
Otto Christiansen.

Slesvigsk Kreditforening

Formand for tilsynsrådet:
Gdr. Hans Detlev Andresen,
Kalleshave, D-2262 Achtrup.
Tlf. (04662) 37 38.

Kontor: Süderstrasse 89, D-2391
Harrislee. Tlf. (0461) 7 19 75.

Forretningsfører: Nis Hansen.

Det sydslesvigske Samråd

Formand: Wilhelm Klüver, Propst-
Nissen-Weg 55, D-2262 Leck.
Tlf. (04662) 24 03.

Næstformand: Hans Parmann,
Bismarckstrasse 18 a, D-2380
Schleswig. Tlf. (04621) 2 58 15.

Sekretær: Chr. Thorup Nielsen,
Stuhrs Allee 22, D-2390 Flens-
borg. Tlf. (0461) 5 20 44.

**Sydslesvigs danske
Ungdomsforeninger**

Formand: Skoleleder Heinrich
Schultz, Osterende 29, D-2256
Garding. Tlf. (04862) 512.
Dansk Ungdomssekretariat:
Moltkestr. 20 a, D-239 Flensburg.
Tlf. (0461) 5 10 51.

Forretningsfører: Karl Kring.

**Dansk Gymnastikforening
Flensburg**

Klubhuset, Marienhölungweg 62,
D-2390 Flensburg. (Frueskovens
Idrætspark). Tlf. (0461) 5 48 19.

Sydslesvigske Folkedansere

Formand: Knud Sørensen, Stuhrs
Allee 17, D-2390 Flensburg.
Tlf. (0461) 5 35 95.

Idrætshallen

Moltkestrasse 20 c, D-239 Flensburg.
Tlf. (0461) 5 10 53.

Inspektør John Larsen.

»Christianslyst«

Lejrskole- og kursushjem
D-2347 Nottfeld, Post Süderbrarup.
Tlf. (04641) 22 29.
Forstander Jørgen Birch.

Lejrskolehjemmet »Skipperhuset«

Am Hafen 30. D-2253 Tönning.
Tlf. (04861) 54 93.

Bestyrer: Sven Lekkat.

Sydslesvigske Forening (SSF)

Formand: Overlærer Ernst Vollert-
sen, D-2381 Lürschau.
Tlf. (04621) 47 95.

Flensburg by:

Formand: Husmester Erwin Hüb-
ner, Norderstrasse 59, D-239
Flensburg. Tlf. (0461) 1 79 54.

Sekretariat: Norderstr. 76, D-239
Flensburg. Tlf. (0461) 2 47 66.

Sekretær: Søren Hansen.

Flensburg amt:

Formand: Skoleleder Gerhard
Ernst, Lerchenweg 2, 2395 Husby.
Tlf. (04634) 508.

Sekretariat: Norderstrasse 74,
D-239 Flensburg. Tlf. (0461) 2 58 27.

Sekretær: Monika Jansen.

Gottorp amt:

Formand: Andreas Lorenzen,
Dansk Forsamlingshus, Hühholzer
Strasse 1, 2381 Dammholm.

Tlf. (04623) 71 50.

Sekretariat: Lollfuss 69, D-238
Schleswig. Tlf. (04621) 2 38 88.

Sekretær: Gerhard Lempert.

Husum amt:

Formand: Skræddermester Karl
Christiansen, Prinzess-Strasse 15,
D-2254 Friedrichstadt.

Tlf. (04881) 373.

Sekretariat: Neustadt 95,
D-225 Husum. Tlf. (04841) 26 12.

Sekretær: Christian Geipel.

Rendsborg/Egernførde amt:

Formand: Viceskoleinspektør
Claus-Heinz Petersen, Gallberg-
ring, D-2331 Kosel.

Tlf. (0 43 55) 2 77.

Sekretariat: »Amtsmændsgården«,
Torstrasse 4, D-237 Rendsborg.
Tlf. (04331) 2 33 76 (Tirsdag og tors-
dag kl. 9-12) og Noorstrasse 18,
D-233 Eckernförde.

Tlf. (04351) 25 27. (Onsdag og fre-
dag kl. 9-12).

Sekretær: Günter Dreller.

Sydtønder amt:

Formand: Overlærer Johann Mik-
kelsen, Flensburger Strasse 109,
D-2262 Leck.

Tlf. (04662) 31 85.

Sekretariat: Kokkedaler Weg 87,
D-2262 Læk. Tlf. (04662) 845.

Sekretær: Astrid Fries.

Ejdersted amt:

Formand: Gdr. Peter Jacob
Alberts, D-2251 Osterhever.
Tlf. (04865) 285.
Sekretariat: Am Hafen 30, D-2253
Tönning. Tlf. (04861) 54 93.
Sekretær: Sven Lekkat.

Jaruplund Højskole

Forstander: Karl Andresen,
D-2390 Jaruplund-Weding,
Tlf. (04630) 382.

Flensborg Avis

Grosse Strasse 83-85, D-239 Flens-
borg. Tlf. (0461) 1 78 55 og 1 74 43.
Chefredaktør Karl Otto Meyer.
Direktør Peter Jans.

Flensborg danske Journalistforening

v/redaktør Viggo Jürgensen,
Grosse Strasse 83-85, D-2390
Flensborg. (Tlf. (0461) 1 78 55.

Sydslesvigsk Vælgerforening (SSV)

Formand: Skoleinspektør Gerhard
Wehlitz, H. C. Andersens Weg 14,
D-234 Kappel. Tlf. (04642) 33 89.
Landssekretariat: Norderstrasse 74',
D-239 Flensborg
Tlf. (0461) 1 74 21.
Landssekretær: Paul Hertrampf.
Sekretær: Jakob Meyer.

Dansk Lærerforening for Sydslesvig

Formand: Gymnasieoverlærer
Hakon Jørgensen, Stauffenberg-
strasse 5, D-239 Flensborg.
Tlf. (0461) 5 14 24.

KFUM og KFUK i Sydslesvig

Kredsformand: Lærer Iver Kristen-
sen, Königsbergerstrasse 1,
D-238 Schleswig.
Tlf. (0 46 21) 2 73 22.
Sekretær: Ludvig Hovelsø, Apen-
raderstrasse 121, D-239 Flensborg.
Tlf. (04 61) 4 12 39.

Dansk Spejderkorps Sydslesvig

Formand: Kontorchef Franz Win-
gender, Timm Kröger Weg 8,
D-2390 Flensborg. Tlf. (0461) 5 20 71.
Korpschef: Viceskoleinspektør
Dirch Jørgensen, Husumer Strasse
69, D-238 Schleswig.
Tlf. (04621) 2 62 62.

Foreningen »Norden«, Sydsl. afd.

Formand: Pastor C. B. Karstoft,
Harkielweg 2, D-2391 Tarp.
Tlf. (04638) 431.
Sekretariat: Norderstrasse 76,
D-239 Flensborg. Tlf. (0461) 1 78 21.

Frivilligt Drengeforbund i Sydslesvig

Distriktet ledes af et forretningsud-
valg: Adresse: Gymnasieoverlærer
Poul Andersen, Schlosstrasse 37,
D-239 Flensborg.
Tlf. (04 61) 2 28 83.

Sommerlejre: »Trenehytten«,
D-2391 Tarp. Tlf. (04638) 527. Ud-
lejning v/Arne Hou, Emmerlev,
DK-6280 Højer. Tlf. (04) 74 25 93.
»Kongenshus«, D-2251 Tctenbüll
üb. Husum. Udlejning v/ Astrid
Schjødt Pedersen, Yurian-Oven-
Strasse 17, D-2253 Tönning.
Tlf. (04681) 55 03.

Sydslesvigs danske Kunstforening

Formand: Advokat Steen Schrøder,
Norderstrasse 59, D-2390 Flensborg.
Tlf. (0461) 1 79 53.

De unges Kunstkreds i Sydslesvig

Formand: Overlærer Leif Dahl,
Am Hang 25, D-2391 Harrislee.
Tlf. (0461) 7 27 85.

Dansksindede sydslesvigiske Krigsdeltagere

Formand: Asmus Brodersen, Apen-
raderstrasse 15, D-239 Flensborg.

Sydslesvigske Folkekor

Formand for samarbejdsudvalget:
Lærer Karl H. Zeuch, Norder-
graben 26, D-239 Flensburg.
Tlf. (0461) 2 31 65.

Formand for musikudvalget:
Gymnasieoverlærer Hans Werner
Hansen, Norderallee 23,
D-239 Flensburg.
Tlf. (04 61) 5 63 85.

Foriiningen for nationale Friiske (Friserforeningen)

Formand: Gårdejer Carsten Boysen,
Reederswäi 1, D-2263 Risum-
Lindholm. Tlf. (04661) 88 86.

Sekretariat: Mooringer Wäi, D-2263
Risum-Lindholm.
Tlf. (04661) 87 35.

Sekretær: Alfred Boysen.

Nordfrisk Instituut

Osterstrasse 63 D-2257 Bredstedt.
Tlf. (04671) 23 60.

Fælleslandboforeningen for Sydslesvig

Kontor: Süderstrasse 89, D-2391
Harrislee. Tlf. (0461) 7 19 75.

Formand: Gdr. Peter Andresen,
Kalleshave, D-2262 Achtrup.
Tlf. (04662) 24 27.

Landbrugskonsulent: Aage Søren-
sen, Jarplunder Weg 1, D-2390
Jarplund-Weding.
Tlf. (0461) 9 15 66.

Landboforeningen for Flensburg og Omegn

Formand: Gdr. Søren Andresen,
D-2391 Hüllerup.
Tlf. (04608) 67 77.

Konsulent: Aage Sørensen, Jarp-
lunder Weg 1, D-2390 Jarplund-
Weding.
Tlf. (0461) 9 15 66.

Landboforeningen for Sydangel
Formand: Gårdejer Detl. Lassen,
D-2381 Strukstrup.
Tlf. (04623) 250.

Konsulent: Christen Møller,
Schleswiger Strasse 38, D- 2347
Süderbrarup. Tlf. (04641) 22 49.

Landboforeningen for Gottorp amt
Formand: Preben Holl, Lehm-
rade, D-2372 Owschlag.
Tlf. (04353) 581.

Konsulent: Hans Chr. Paulsen,
D-2381 Lürschau.
Tlf. (04621) 44 45.

Landboforeningen for Husum og Omegn

Formand: Martin Lorenz Thomsen,
Westerbargum, D-2251 Bargum.
Tlf. (04672) 862.

Konsulent: Henning Jensen,
D-2251 Hattstedt. Tlf. (04846) 594.

Landboforeningen for Sydtønder amt (gest)

Formand: Peter Andresen,
Kalleshave, D- 2262 Achtrup.
Tlf. (04662) 24 27.

Konsulent: Harald Holm Jacobsen
D-2264 Süderlügum.
Tlf. (04663) 306.

Den nordfrisiske Landboforening (marsken)

Formand: Matthias Schmidt-Tych-
sen, Bahrenhof, 2260 Galmsbüll,
Post Niebüll.
Tlf. (04661) 87 70.

Konsulent: Harald Holm Jacobsen
D-2264 Süderlügum.
Tlf. (04663) 306.

Landboforeningen for Ejdersted

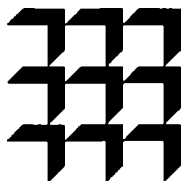
Formand: Gdr. Peter Jakob
Alberts, D-2251 Osterhever.
Tlf. (04865) 265.

Konsulent: Henning Jensen,
D-2251 Hattstedt. Tlf. (04846) 594.

Bring Deres forsikringer i orden inden skaden sker!

Tal System For-sikring med Baltica-assurandøren og få nærmere oplysninger om, hvilke fordele De opnår.

- alle forsikringer samlet i et overskueligt system
- ikke en forsikring for meget - ikke en for lidt
- årlig ajourført oversigt over samtlige forsikringer.

John Jakobsen
exam. assurandør

BALTICA

Grønnegade 2 · 6760 Ribe
Tlf. 05-42 19 95
Kontortid: 8.30-13.00

MARKEDSFORTEGNELSE FOR 1979

Sønderjyllands amtskommune

Arnum, første lørdag i maj og tredje lørdag i september heste.

Højer, anden lørdag i september, får.

Gram, pinselørdag heste.

Høruphav, pinselørdag heste.

Kliplev, 9. juni heste.

Løgumkloster, 28. april og 18. aug. heste.

Skærbæk, hver onsdag marked med heste og slagtekvæg.

Vollerup, 30. juni heste.

Åbenrå, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.

Ribe amtskommune

Brørup, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg. 17 jan., 21. febr., 21. marts, 4., 11. og 25. april, 16. maj, 18. juli, 15. aug., 5. og 19. sept., 3., 17. og 24. okt., 7. og 21. nov., 5. og 19. dec. levekvæg. 14. marts, 2. maj og 26. sept. heste og levekvæg.

Bække, tredje fredag i juni marked med heste.

Esbjerg, 14. juli hestemarked (Korskroen).

Grindsted, hver mandag marked med heste og slagtekvæg. Torvedag samt grisemarked hver torsdag.

Ho, 25. aug. fåremarked.

Ribe, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.

Varde, hver mandag eksportmarked med slagtekvæg; hver torsdag i april og oktober og hver første og tredje torsdag i de øvrige måneder marked med heste og levekvæg. Den anden torsdag i maj og november marked med levekvæg. Torvedag hver torsdag.

Vorbasse, 20. juli heste.

Ølgod, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.

Vejle amtskommune

Horsens, hver onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg; hver fredag marked med levekvæg. Torvedag hver onsdag og lørdag; landboauktion og grisemarked hver fredag.

Kolding, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Vejle, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Ringkøbing amtskommune

Herning, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Torvedag hver tirsdag og lørdag, grisemarked hver torsdag.

Holstebro, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Hver torsdag marked med levekvæg og grisemarked.

Lemvig, hver tirsdag marked med heste og slagtekvæg.

Skjern, hver onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Hver fredag marked med levekvæg.

Ulfborg, 29. aug. heste og levekvæg.

Århus amtskommune

Hammel, hestemarked 1. lørdag i september. Grisemarked hver torsdag, hvis helligdag søgnedagen før.

Kolind, 12. sept. heste.

Løgten By, første onsdag i hver måned grisemarked.
Randers, hver onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg; hver lørdag marked med heste og levekvæg.
Salten, 22. juni heste.
Silkeborg, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.
Skanderborg, torvedag hver fredag; grisemarked hver tirsdag.
Århus, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg på kvægtorvet.

Viborg amtskommune

Bjerringbro, anden lørdag i juni heste.
Kjellerup, hver onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.
Skive, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.
Thisted, hver torsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Hver tirsdag marked med levekvæg.
Viborg, fjerde lørdag i april og september marked med heste.
Vildsund, 25. og 26. juli heste.

Nordjyllands amtskommune

Brovst, sidste lørdag i juli marked med heste.
Brønderslev, anden mandag i hver måned (i marts og september den første mandag) heste.
Flaenskjold, 10. sept. heste.
Hjallerup, sommermarked med heste den første mandag i juni, der ikke er helligdag, med forrang dagen før.
Hjørring, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.
Hobro, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.
Nibe, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.
Pandrup, 7. april og 15. sept. heste.
Aalborg, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Hver fredag marked med levekvæg og grisemarked.
Aars, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Øerne øst for Storebælt

Holbæk, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.
Højby Sj., 2. juni heste.
Jægerspris, 30. juni heste.
Nykøbing F., hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.
Ringsted, anden lørdag i april, juni og oktober heste.
Ny Toftegaard pr. Ølstykke, 24. febr. heste.

Øerne vest for Storebælt

Egeskov, 19. sept. heste.
Odense, hver mandag (eller hvis helligdag den påfølgende tirsdag) eksportmarked med heste og slagtekvæg; 26. juni (St. Knud) heste, hver fredag marked med levekvæg og grisemarked.
Svendborg, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.

Opmærksomheden henledes på, at der på grund af helligdage og de veterinære sikkerhedsbestemmelser kan ske flytninger, eventuelt bortfald, af nogle i foranstående markedsfortegnelse nævnte markedsdage.

SYDSLESVIG

Markedsfortegnelsen f. Sydslesvig forelå ikke ved redaktionens slutning.

JAGT

JAGTRÅDET

Nedsat i henhold til lov af 28. april 1931 med tillæg.

H. C. Andersens Boulevard 40, 1553 København V. Tlf. (01) 11 07 47 og (01) 11 07 48.

Rådet består af 3 medlemmer udnævnt af landbrugsministeren og bistår denne med administrationen af jagtfonden m. v.

Formand:

Departementschef

H. J. Kristensen, Landbrugsministeriet, København K.

Sekretær:

Cand. jur. Chr. Gulmann.

JAGTKONSULENTVÆSENET

Oprettet som rådgivende institution i spørgsmål om jagt og vildtpleje. Såvel jægere som grundejere kan uden vederlag kontakte jagtkonsulentvæsenets personale. Udgifterne til jagtkonsulentvæsenet udredes af jagtfonden. Den daglige ledelse har overjagtkonsulenten, hvis nærmeste foresatte er jagtrådet. Øverste myndighed har landbrugsministeriet, der skal godkende ansættelser, afskedigelser, instruks m. m.

LANDSJAGTFORENINGEN

AF 1923

Hovedkontor:

Frydendalsvej 20, 1809 København V. Tlf. (01) 31 11 35.

Formand:

Frede Petersen.

Medlemsblad: Jagt og Fiskeri.

JAGTKONSULENTER

Overjagtkonsulent:

Egon Sørensen, Skærvad Møllegård, Krogvad 4, 8500 Grenå. Tlf. (06) 387376.

Strandjagtkonsulent:

V. M. Fynboe, 5. Maj Plads 3, 5700 Svendborg. Tlf. (09) 21 20 62.

Sønderjyske distrikt:

S. Essendrop, Dybvighoved, Møllevej 10, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 66 73 63, bedst mandag til fredag, kl. 8-9, dog i tiden 1.4.-31.7., bedst mandag til fredag, kl. 17-18.

VILDTBIOLOGISK STATION

Kalø, 8410 Rønde. Tlf. (06) 37 12 44.

Forskningsinstitution under landbrugsministeriet. Foretager undersøgelser af danske fugle og pattedyr. Beretninger i »Dansk Vildtforskning«, »Danske Vildtundersøgelser« og »Danish Review of Game Biology«.

Jagttegnskontor

Kalø, 8410 Rønde. Tlf. (06) 37 18 55.

Jagttegnskontoret varetager udstedelse af jagttegn.

Leder: Dr. phil. H. Strandgård.

Vildtreservatkontor

Kalø, 8410 Rønde. Tlf. (06) 37 14 60.

Vildtreservatkontoret varetager for Jagtråd og Vildtnævn forvaltningsmæssige og administrative opgaver i forbindelse med oprettelse og drift af vildtreservater.

Leder: Skovtekniker P. Uhd Jepsen.

DANSK JAGTFORENING

Formand:

Skovrider, dr. agro. Kjeld Ladefoged, Marselisborg Skovridergård, 8000 Århus C. Tlf. (06) 14 27 39.

Kontorchef og sekretær:

Forstkandidat Sv. E. Jacobsen, Bredgade 47, 1260 København K. Tlf. (01) 13 06 14 og (01) 13 12 14.

Medlemsblad: Dansk Jagt.

Jagttider og fredningsbestemmelser

PATTEDYR

Må jages hele året:

Mufionvædder, vildsvin (kun orne) og vildkanin.

Må jages til følgende tider:

Kronhjort, dåhjort og sikahjort samt disses kalve	1.9.-29.2.
Kronhind, dåhind og sikahind	1.10.-31.12.
Råbuk	16.5.-15.7.
	sampt
Rå og lam	1.10.-31.12.
Hare	1.10.-18.12.
Mufionfår og lam, vildsvin: so og grise	1.10.-29.2.
Ræv, grævling, husmår (skovmår er totalfredet), ilder, lækat og egern	16.6.-29.2.
Spættet sæl	1.9.-31.5.

FUGLE

Agerhøns	16.9.-31.10.
Fasanhane	1.10.-31.12.
Fasanhøne	21.10.-30.11.
Skovsneppe	24.9.-31.12.
Lommer og toppet lappedykker	1.10.-29.2.
Skarv	1.8.-30.4.
Fiskehejre	1.7.-31.12.
Grågås, blisgås, sædgås, kortnæbbet gås, canadisk gås	1.8.-31.12.
Knortegås totalfredet til og med 31. 1. 1977.	
Gråand, atlingand, krikand, spidsand, pibeand og skeand ..	16.8.-31.12.
Taffeland og blishøne	16.8.-29.2.
Troldand, bjergand, hvlnand, sortand, fløjlsand, havlit, edderfugl, stor skallesluger og toppet skallesluger	1.10.-29.2.
Strandskade, vibe, strandhøjle, højle, stor og lille regn- spove, stor og lille kobbersneppe, sortklire, hvidklire, rødben og islandsk ryle	1.8.-31.12.
Dobbeltbekkasin og enkeltbekkasin	16.8.-31.12.
Hættemåge og stormmåge	16.8.-29.2.
Sildemåge, sølvmåge og svartbag	16.8.-30.4.
Alk, kortnæbbet og langnæbbet lomvie	1.10.-29.2.
Ringdue	1.8.-31.12.
Gråspurv, allike, krage, husskade og skovskade	1.7.-30.4.
Råge	1.5.-15.4.
Solsort og sjagger	16.9.-31.1.

I øvrigt henvises til omstående særfredningsbestemmelser, fastsat af Landbrugsministeriet. Der er for jagtåret 1978/79 adskillige ændringer i forhold til foregående år.

Landbrugsministeriets bekendtgørelse om jagttid for visse pattedyr og fugle i jagtåret 1978-79

I henhold til § 29, jfr. § 18, stk. 3, i lov nr. 221 af 3. juni 1967 om jagtten fastsættes:

§ 1. I de nedenfor nævnte områder foretages med virkning for jagtåret 1. august 1978-31. juli 1979 en afkortning af jagttiden for visse pattedyr og fugle. Jagttiden for disse bliver herefter:

I hele landet:

Spættet sæl	ingen jagttid
Mårhund	16.6.-29.2.
Vaskebjørn	16.6.-29.2.
Skarv	ingen jagttid
Knortegås	ingen jagttid
Urhane	ingen jagttid
Vibe	1.9.-31.12.

I Københavns amt for så vidt angår Amager:

Fasanhøne	11.11.-30.11.
-----------------	---------------

I Københavns amt for så vidt angår søen Saltholm:

Grågås	16.8.-31.12.
Canadisk gås	16.8.-31.12.
Stor regnspeve	16.8.-31.12.
Lille regnspeve	16.8.-31.12.

I Frederiksborg amt:

Kronhjort og kalv ..	ingen jagttid
Kronhind	ingen jagttid

I Vestsjællands amt for så vidt angår søen Orø:

Råbuk	ingen jagttid
Rå og lam	ingen jagttid

I Vestsjællands amt for så vidt angår søen Sejrsø:

Hare	1.11.-18.12.
Agerhøne	ingen jagttid
Fasanhane	1.11.-31.12.
Fasanhøne	ingen jagttid
Gråand	1.9.-31.12.
Ringdue	1.9.-31.12.

I Storstrøms amt for så vidt angår søen Fejsø:

Hare	21.10.-18.12.
Fasanhane	21.10.-30.11.
Fasanhøne	21.10.-31.10.

I Storstrøms amt for så vidt angår søen Femø:

Hare	1.11.-18.12.
Fasanhane	21.10.-10.12.
Fasanhøne	ingen jagttid

I Storstrøms amt for så vidt angår søen Nyord:

Hare	21.10., 18.11. og 18.12.
Agerhøne	23.9. og 21.10.
Fasanhane	21.10., 4.11. 18.11. og 18.12.
Fasanhøne	21.10. og 4.11.

I Bornholms amt:

Råbuk	21.10.-18.12. og 16.5.-15.7.
Rå og lam	21.10.-18.12.
Hare	21.10.-18.12.

I Fyns amt for så vidt angår halvøen Helnæs (Helnæs sogn):

Råbuk	10.10. og 12.10.
Rå og lam	10.10. og 12.10.

I Fyns amt for så vidt angår halvøen Horne (Horne sogn):

Råbuk	27.5. og 10.6.
Rå og lam	ingen jagttid
Hare	1.10.-15.11.
Fasanhøne	22.10.-23.10.

I Fyns amt for så vidt angår halvøen Strynø:

Hare	7.10., 14.10. 4.11. og 11.11.
Agerhøne	ingen jagttid
Fasanhane	7.10., 14.10. 4.11., 11.11. og 18.11.
Fasanhøne	4.11. og 11.11.

I Fyns amt for så vidt angår søn**Ærø:**

Råbuk	1.10.
Rå og lam	ingen jagttid
Hare	1.10.-10.11.
Agerhøne	1.10.-31.10.
Fasanhøne	1.10.-30.11.
Fasanhøne	21.10.-10.11.

I Sønderjyllands amt:

Kronkalv	ingen jagttid
Kronhind	ingen jagttid
Dåkalv	ingen jagttid
Då	ingen jagttid
Hare	1.11.-18.12.

I Sønderjyllands amt med undtagelse af søn Als:

Fasanhøne	ingen jagttid
-----------------	---------------

I Sønderjyllands amt for så vidt angår søn Als:

Råbuk	1.11.-31.12. og 16.5.-15.7.
Rå og lam	1.11.-31.12.
Fasanhøne	1.11.-31.12.
Fasanhøne	21.11.-30.11.

I Sønderjyllands amt for så vidt angår søn Rømø:

Rå og lam	1.12.-18.12.
-----------------	--------------

I Ribe amt med undtagelse af søn Fanø:

Fasanhøne	ingen jagttid
-----------------	---------------

I Vejle amt for så vidt angår den sydvestlige del af Børkop kommune:

(Den del af kommunen, der ligger sydvest for en linje, som fra kommunens nordgrænse følger Ryttergrøftvejen (landevej nr. 528) og jernbanen Vejle-Fredericia).

Rå og lam	ingen jagttid
-----------------	---------------

I Vejle amt for så vidt angår søn Endelave:

Råbuk	1.10.-7.10.
Rå og lam	1.10.-7.10.
Hare	1.10.-21.10. og 1.12.-18.12.

I Ringkøbing amt med undtagelse af søn Venø:

Fasanhøne	ingen jagttid
-----------------	---------------

I Viborg amt med undtagelse af**Agger Tange og søn Mors:**

Fasanhøne	16.11.-30.11.
-----------------	---------------

I Viborg og Nordjyllands amter for så vidt angår de dele af amterne, der ligger nord for Limfjorden:

Kronhjort og kalv ..	ingen jagttid
Kronhind	ingen jagttid

I Nordjyllands amt for så vidt angår den sydlige del af Farsø kommune:

(Den del af kommunen, der ligger syd for en linje, som fra kommunens vestgrænse følger amtsvej nr. 517 (Hobro-Løgstør), bivej nr. 5 (Flejsborg-Gatten) og bivej nr. 7 (Flejsborg-Hornum)).

Fasanhøne	ingen jagttid
-----------------	---------------

§ 2. Med virkning for jagtåret 1. august 1978-31. juli 1979 forlænges jagttiden i hele landet, med de undtagelser, der fremgår af § 1, for nedennævnte pattedyr og fugle.

Jagttiden for de omhandlede arter bliver herefter:

Kronhind	1.10.-10.1.
Sølvmåge	1.8.-30.4.
Krage	16.6.-30.4.
Husskade	16.6.-30.4.

Stk. 2. Uanset bestemmelsen i § 2, stk 1, i bekendtgørelse nr. 301 af 6. august 1968 om indretning og anvendelse af fælder må kragefælder benyttes til fangst af krage og husskade i tiden 16. juni-30. april.

§ 3. Med virkning for jagtåret 1. august 1978-31. juli 1979 fastsættes for hele landet følgende jagttid:

Tyrkerdue	1.11.-30.11.
-----------------	--------------

§ 4. I jagttiden medregnes begyndelses- og slutdagen.

§ 5. Pattedyr og fugle, for hvilke der er anført: »ingen jagttid«, er fredet i de nævnte områder i hele jagtåret 1978-79.

§ 6. For pattedyr og fugle, der ikke er nævnt i §§ 1, 2 og 3, gælder de i jagtlovens § 27 fastsatte jagttider som ændret ved landbrugsministeriets bekendtgørelse nr. 323 af 30. juni 1972 om afkortning af jagttid for knortegås og skovsneppe. (Skovsneppe 24.9.-31.12.).

Uddrag af jagtloven:

§ 13. Al jagt er forbudt fra solnedgang til solopgang. Dog må gæs, ænder og måger samt blilshøns og skarver skydes på træk i tiden fra 1½ time før solopgang til 1½ time efter solnedgang. I december måned må den nævnte beskydning dog kun foretages i tiden fra 1½ time før solnedgang til 1 time efter solnedgang.

§ 20. Jagt fra motorbåd eller andet maskindrevet fartøj er forbudt

- a. i Øresund fra Aflandshage (sydspidsen af Amager) til Kronborgpynten hele året,
- b. ved landets øvrige kyster, heri indbefattet vige og fjorde, samt i alle ferske vande i tiden 1. maj-30. september.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 gælder ikke jagt på spættet sæl.

Stk. 3. Jagt fra maskindrevet fartøj, der kan fremføres med større fart end 10 knob er forbudt.

JAGTTIDER OG FREDNINGSBESTEMMELSER

§ 26. Pattedyr og fugle er fredede uden for den for disse dyr fastsatte jagttid. Pattedyr og fugle, for hvilke der ikke er fastsat jagttid, er fredede hele året.

Stk. 2. Det er forbudt at jage eller dræbe pattedyr og fugle i fredningstiden. Fredningsbestemmelserne omfatter, hvor intet andet er angivet, tillige de fredede dyrs yngel samt fuglenes reder og æg.

Stk. 3. Fotografering samt films- og lydoptagelse ved reder og ynglepladser skal ske således, at dyrenes yngel ikke forulempes.

Stk. 4. Ringmærkning eller anden mærkning af fugle og pattedyr må kun foretages af dertil af landbrugsministeren bemyndigede personer eller institutioner.

Den obligatoriske jagtprøve:

Jagtprøve er obligatorisk før erhvervelse af jagttegn. Tilmelding til prøven skal ske inden 1. marts i det år, hvori prøven ønskes aflagt, ved indbetaling af 50 kr. på særligt giroindbetalingskort, der fås ved henvendelse til politiet eller jagtkonsulenten.

Rabies

Da der efteråret 1977 er konstateret rabies (hundegalskab) nord for landegrænsen, er der indført vaccinationspligt for alle hunde i Sønderjyllands amt. Der er også indført særlige bestemmelser vedrørende jagt på ræve (f. eks. gravjagtforbud) i ramte områder. Oplysninger om jagtbegrænsning og andre bestemmelser vedr. rabies søges hos politiet.

Sygdommen har desværre i 1978 bredt sig nordpå, og adskillige tilfælde, hovedsageligt hos ræve, er konstateret ikke langt fra den gamle grænse i området vest for Haderslev. Der er også indført vaccinationspligt for hunde i Kolding-området.

Enkelte stykker kvæg i Sønderjylland har i eftersommeren 1978 været angrebet af sygdommen og er døde heraf. Besætningsejere tilrådes at vise særlig opmærksomhed mod sygdommens forekomst hos kvæg og at være personlig forsigtig i omgangen med evt. smittet kvæg.

Den enkleste løsning på økonomiske problemer er penge. Sådan ville Storm P sikkert have sagt det.

Vil du have en problemfri økonomi, har Sparekassen et godt tilbud her:

En Plankonto!

Plankonto - en NYHED

der gør det lettere, at få pengene til at slå til

Med en Plankonto overtager Sparekassen simpelthen dit private bogholderiarbejde - og giver en række fordele oveni.

Vi sørger for at de faste udgifter bliver betalt rettidigt: Husleje, forsikringer, TV-licens, afdrag på bilen o.s.v.

Vi tager os af *terminopsparing*, betaler opkrævninger fra kreditforeningen, private pantebrev og ejendomsskat m.v. for dit hus og/eller sommerhus.

Vi sørger for, at der bliver sat penge til side f.eks. til ferie, ny bil eller andre formål.

Vi fordeler de faste udgifter med lige store beløb over årets måneder. Det kalder vi *budgetudjævning*.

Mangler der et beløb for at få balance i tingene, tilbyder vi - på grundlag af opspareningen til senere udgifter - en *budgetudjævningskredit*.

Du får øverblik over familiens økonomi: Med løbende mellemrum får du

- En hel krona! Den er fin
- man kommer snart til at ha' bogholder!

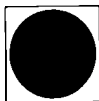
en oversigt, der viser hvad Sparekassen betaler - og hvad der står på Plankontoen.

Gør sparekassen til din bogholder. Kom ind og hør nærmere om Plankonto og få en brochure.

Få en Plankonto.

(med »budgetudjævningskredit«)

Det gi'r orden i økonomien.

Spørg

SPAREKASSEN

- så har du et problem mindre

